

สรุปสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศไทย พ.ศ. 2548

รวบรวมจาก
บทความที่สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำและเผยแพร่ พ.ศ. 2548

สำนักงานสถิติแห่งชาติ
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สรุปสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของประเทศไทย พ.ศ. 2548

รวบรวมจาก
บทความที่สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำและเผยแพร่ พ.ศ. 2548

หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
กลุ่มงานวิเคราะห์และพยากรณ์สถิติเชิงสังคม
สำนักสถิติพยากรณ์
โทรศัพท์ 0 2281 0333 ต่อ 1406
โทรสาร 0 2282 5861
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ spopsoc@nso.go.th

Division-in-Charge
Social Statistics Analysing and Forecasting Group,
Statistical Forecasting Bureau
Tel. 0 2281 0333. Ext. 1406
Fax: 0 2282 5861
E-mail: spopsoc@nso.go.th

หน่วยงานที่เผยแพร่

สำนักสถิติพยากรณ์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ถนนหลานหลวง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กทม. 10100

โทรศัพท์ 0 2281 0333 ต่อ 1413

โทรสาร 0 2281 6438

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : binfopub@nso.go.th

ปีที่พิมพ์

2549

ISBN 974-11-2020-6

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

คำนำ

รายงานฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมบทความที่สำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์ทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทยจากบทความที่จัดทำโดยสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลสถานการณ์ต่างๆ ที่สำคัญของประเทศไทยในหลายๆ มิติไว้ด้วยกัน เช่น การสมรสและการหย่าร้างของประชากรไทย ภาวะการทำงาน ผู้สูงอายุในสังคมไทย สถานภาพ ICT ของประเทศไทย และสถานการณ์การสูบบุหรี่ เป็นต้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ข้อมูลโดยตรง

การจัดทำรายงานฉบับนี้ จัดแบ่งบทความออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นบทความฉบับสมบูรณ์ และส่วนหลังจัดรวมไว้ในภาคผนวกซึ่งเป็นบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ประกอบในการจัดทำบทความ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การพัฒนาและการกำหนดนโยบายในด้านต่างๆ ตลอดจนนำข้อมูลไปใช้ประกอบในการติดตามและประเมินแผนการบริหารราชการ และการพัฒนาในด้านต่างๆ ต่อไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติ หวังว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ และเอกชน ตลอดจนผู้สนใจใช้ข้อมูลต่อไป

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทความฉบับสมบูรณ์

- การสมรสและการหย่าร้างของประชากรไทย 1
- แนวโน้มภาวะการทำงานของประชากรไทย พ.ศ. 2548 7
- สถานการณ์ลูกจ้าง ปี 2547 15
- บทบาทการทำงานของสตรีไทย 21
- ภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว 27
- สถานภาพ ICT ของประเทศไทย 33
- สถานการณ์การสูบบุหรี่ 39
- ผู้สูงอายุในสังคมไทย 49
- การเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ผู้สูงอายุไทย 57

ภาคผนวก

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ฉบับสมบูรณ์

การสมรสและการหย่าของประชากรไทย

1. บทนำ

การสมรสหรือการแต่งงาน ในทางสังคมศาสตร์ถือเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันครอบครัว เป็นจุดแบ่งระหว่างความเป็นเด็กและการก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ความสำคัญของการแต่งงานอาจมีความสำคัญแตกต่างกันไปแล้วแต่ภูมิหลังและมุมมองของแต่ละคน คู่สมรสที่มีการจดทะเบียนสมรสถือเป็นการบ่งชี้ถึงเจตจำนงที่จะสร้างครอบครัวร่วมกันโดยได้ทำหลักฐานทางนิตินัย ขณะที่การหย่าหรือการจดทะเบียนหย่าถือเป็นการสิ้นสุดของการแต่งงานหรือสิ้นสุดตามเจตจำนงนั้น

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของการสมรสและการหย่าของประชากรไทยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา โดยใช้ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อให้เห็นภาพโดยรวมของการเปลี่ยนแปลงภาวะสมรสของประชากรไทย ที่นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของหน่วยย่อยที่สุดซึ่งได้แก่ครอบครัว

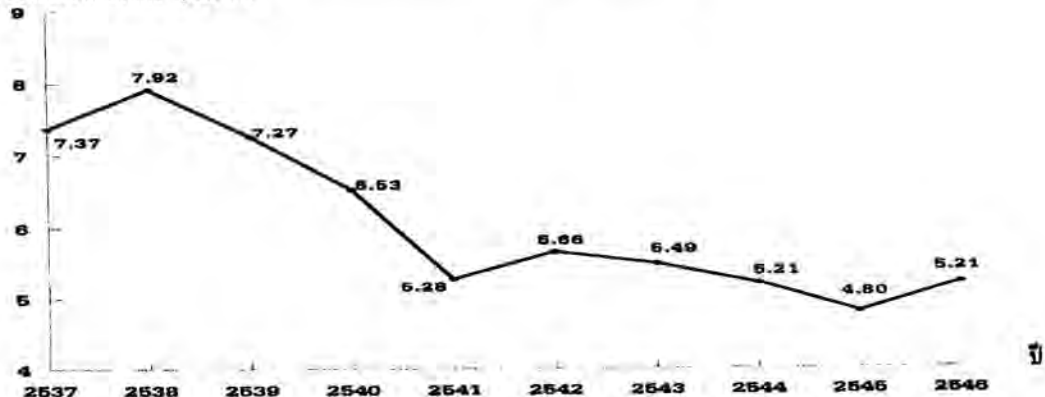
การสมรสและการหย่าจากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หมายถึงการจดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมายของคู่สมรส ซึ่งข้อมูลการจดทะเบียนสมรสหรือจดทะเบียนหย่านั้นจะหมายถึงจำนวนครั้งของการจดทะเบียนของคู่สมรส สารสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. การสมรส

อัตราการจดทะเบียนสมรสของประชากรไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมามีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือในปี 2537 มีอัตราการจดทะเบียนสมรสจาก 7.37 ลดลงเหลือ 5.21 ในปี 2546 ซึ่งหมายความว่าในจำนวนประชากร 1,000 คน มีผู้จดทะเบียนสมรสประมาณ 7 คู่ในปี 2537 และลดลงเหลือประมาณ 5 คู่ต่อประชากร 1,000 คน ในปี 2546

แผนภูมิที่ 1 อัตราการจดทะเบียนสมรสของประชากร พ.ศ. 2537 - 2546

อัตราการจดทะเบียนสมรสต่อ 1,000 คน

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เมื่อพิจารณาอัตราการจดทะเบียนสมรสจำแนกตามภาค พบว่าในทุกๆ ภาคมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับกับหัวราชอาณาจักร กล่าวคือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการจดทะเบียนสมรสไม่แตกต่างกันมากนักในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยกรุงเทพมหานครมีอัตราการจดทะเบียนสมรสต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 จาก 7.04 കുลดลงเหลือ 6.73 คูในปี 2546 ภาคกลางมีอัตราการจดทะเบียนสมรสลดลงจาก 6.38 คูในปี 2537 เหลือ 5.33 คูในปี 2546 สำหรับอัตราการจดทะเบียนสมรสของภาคใต้ลดลงจาก 6.19 คูในปี 2537 เหลือ 4.82 คูต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีอัตราการจดทะเบียนสมรสลดลงมากที่สุดจาก 8.44 คูต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เหลือ 5.05 คูในปี 2546 รองลงมาคือภาคเหนือที่มีอัตราการจดทะเบียนสมรสลดลงจาก 7.54 คูในปี 2537 เหลือ 4.86 คูต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

ตารางที่ 1 อัตราการจดทะเบียนสมรสของประชากร จำแนกตามภาค พ.ศ. 2537 - 2546

ปี	ภาค				
	กรุงเทพมหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
2537	7.04	6.38	7.54	8.44	6.19
2538	6.92	7.24	8.08	8.89	6.98
2539	6.81	6.86	7.21	7.96	6.54
2540	7.04	6.44	6.35	6.84	5.77
2541	5.72	5.18	5.53	5.32	4.65
2542	6.68	5.58	5.42	5.74	5.22
2543	7.07	5.68	4.95	5.40	5.06
2544	6.63	5.37	4.69	5.20	4.73
2545	6.47	4.78	4.33	4.84	4.31
2546	6.73	5.33	4.86	5.05	4.82

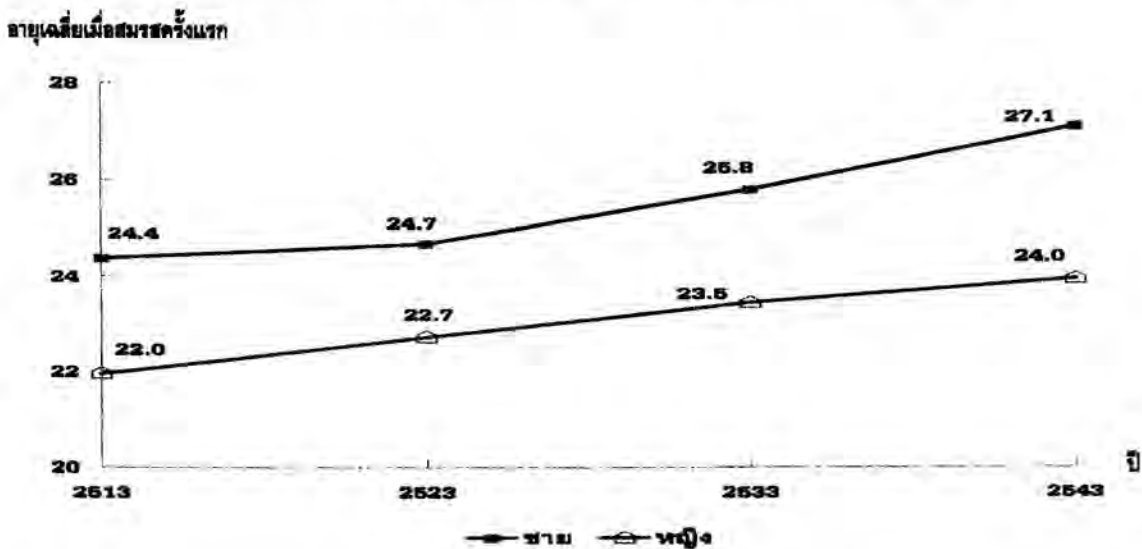
ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2. อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก

เป็นดัชนีที่สำคัญตัวหนึ่งสำหรับวัดอายุเมื่อแต่งงานของคนไทย ข้อมูลที่ผ่านมาพบว่าอายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก (Singulate Mean Age at First Marriage : SMAM) มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการที่อายุแต่งงานเพิ่มสูงขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ทั้งชายและหญิงมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสในการทำงานเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน จึงทำให้ทั้งชายและหญิงเลื่อนอายุการแต่งงานให้ช้าลง

ในช่วงปี 2513-2543 อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรกของชายและหญิงมีแนวโน้มสูงขึ้น ชายมีอายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรกเพิ่มขึ้นจาก 24 ปีในปี 2513 เป็น 27 ปีในปี 2543 ส่วนหญิงมีอายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรกเพิ่มขึ้นจาก 22 ปีในปี 2513 เป็น 24 ปีในปี 2543 การเพิ่มขึ้นของอายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรกส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ ยิ่งเลื่อนอายุของการแต่งงานให้ช้าลงเท่าใด โอกาสของช่วงเวลาของการมีบุตรก็จะยิ่งน้อยลงเท่านั้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง

แผนภูมิที่ 2 อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2513 2523 2533 และ 2543

ที่มา : สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 2523 2533 และ 2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

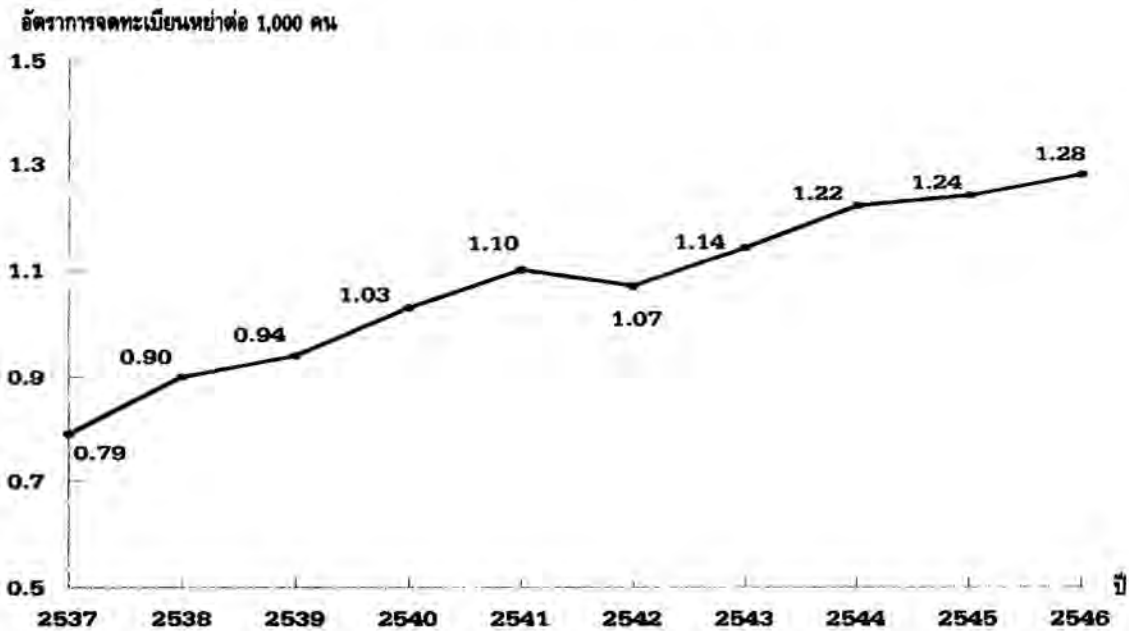
3. การหย่า

การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จากสังคมชนบทเปลี่ยนไปเป็นสังคมเมือง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต สถานภาพ บทบาท และค่านิยมของคนไทย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มขึ้นของอัตราการจดทะเบียนหย่า

อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากรไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีลักษณะผกผันกับอัตราการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ อัตราการจดทะเบียนหย่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราการจดทะเบียนสมรสมีแนวโน้ม

อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากรไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีลักษณะผกผันกับอัตราการจดทะเบียนสมรส กล่าวคือ อัตราการจดทะเบียนหย่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราการจดทะเบียนสมรสมีแนวโน้มลดลง อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากรไทยในปี 2537 เพิ่มขึ้นจาก 0.79 คู่ต่อประชากร 1,000 คน เป็น 1.28 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

แผนภูมิที่ 3 อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากร พ.ศ. 2537 - 2546

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เมื่อพิจารณาอัตราการจดทะเบียนหย่าจำแนกเป็นรายภาค พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกๆ ภาค และไม่แตกต่างกันมากนัก ภาคกลางเป็นภาคที่มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการจดทะเบียนหย่าต่อประชากร 1,000 คนสูงสุด กล่าวคือ มีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 0.83 คู่ในปี 2537 เป็น 1.52 คู่ในปี 2546 กรุงเทพมหานครมีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 1.81 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เป็น 2.38 คู่ในปี 2546

ภาคเหนือมีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 0.91 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เป็น 1.39 คู่ในปี 2546 สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 0.49 คู่ในปี 2537 เป็น 0.92 คู่ในปี 2546 เป็นที่น่าสังเกตว่าภาคใต้มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการจดทะเบียนหย่าเล็กน้อยเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ แม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

ตารางที่ 2 อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากร จำแนกตามภาค พ.ศ. 2537 - 2546

ปี	ภาค				
	กรุงเทพ- มหานคร	กลาง	เหนือ	ตะวันออก- เฉียงเหนือ	ใต้
2537	1.81	0.83	0.91	0.49	0.62
2538	1.74	1.03	1.04	0.61	0.64
2539	1.80	1.08	1.10	0.63	0.69
2540	1.96	1.20	1.20	0.69	0.69
2541	2.09	1.22	1.26	0.81	0.72
2542	2.08	1.15	1.33	0.76	0.68
2543	2.21	1.31	1.30	0.82	0.74
2544	2.33	1.38	1.33	0.93	0.77
2545	2.38	1.43	1.26	0.94	0.84
2546	2.38	1.52	1.39	0.92	0.86

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2. สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหนึ่งที่ได้สังเกตเห็นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคือ อัตราการจดทะเบียนสมรสและจดทะเบียนหย่าของประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน กล่าวคือ คู่สมรสมีการจดทะเบียนสมรสน้อยลง ขณะเดียวกันก็มีการจดทะเบียนหย่าเพิ่มสูง นอกจากนี้การเลื่อนอายุแต่งงานให้ช้าลงก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

แนวโน้มดังกล่าวข้างต้นแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเด่นชัด รวมถึงบทบาทของหญิงในปัจจุบันที่มีเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านสังคม กล่าวคือ ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ขณะที่ในด้านเศรษฐกิจก็สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น การที่หญิงมีความเป็นอิสระมากขึ้น ประกอบกับมีหน้าที่การงานที่ติดเทียมกับชาย สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ความต้องการให้ผู้ชายหาเลี้ยงครอบครัวจึงน้อยลง ผู้หญิงหลายคนอาจไม่มั่นใจในความมั่นคงของชีวิตสมรส และอาจเห็นว่าไม่จำเป็นต้องทนอยู่กับชีวิตคู่ที่ล้มเหลวก็ได้

การเพิ่มขึ้นของอัตราการจดทะเบียนหย่านั้นอาจเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ทำให้รายได้ และรายจ่ายของครัวเรือน รวมถึงหนี้สินของคนในครัวเรือนสูงขึ้น อีกทั้งภาวะความเสื่อมโทรมของสังคมและสถาบันครอบครัวทำให้การแสดงออกถึงความรู้สึกเอือมอาทร และความผูกพันภายในครอบครัวลดลง

เหตุการณ์เหล่านี้นับว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัวของไทย จากการที่สังคมไทยถือว่าสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในครอบครัว และสามารถส่งผลมายังชุมชน และประเทศชาติต่อไป ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันครอบครัว และถือเป็นเป้าหมายหลักที่จะทำให้ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่อบอุ่น และมั่นคง

ดังนั้นรัฐบาลจึงควรหาแนวทางแก้ไข และรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ด้วยการร่วมระดมความคิด และร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมของสถาบันครอบครัว เพื่อให้สถาบันครอบครัวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวให้มีความแข็งแกร่งทั้งทางกาย จิตใจ และผลานเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

แนวโน้มภาวะการทำงานของประชากรไทย พ.ศ. 2548

1. บทนำ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรหรือสำรวจแรงงานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เริ่มตั้งแต่ปี 2506 โดยในช่วงแรก สำรวจเพียงปีละ 2 รอบ รอบแรกเป็นการสำรวจนอกฤดูเกษตร รอบที่ 2 เป็นฤดูเกษตร ต่อมาในปี 2527 ถึง 2540 สำรวจปีละ 3 รอบ โดยเพิ่มสำรวจช่วงเดือนพฤษภาคม เพื่อดูแรงงานที่จบการศึกษาใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงาน และในปี 2541 ได้เพิ่มการสำรวจขึ้นอีก 1 รอบ คือ รอบที่ 4 โดยสำรวจในเดือนพฤศจิกายน เป็นช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลผลิตทางการเกษตร ทำให้เป็นการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรครบทั้ง 4 รอบของปี

นับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ปรับปรุงการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายเดือน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามภาวะการมีงานทำ การว่างงาน และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของประชากรได้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และตั้งแต่เดือนกันยายน 2544 เป็นต้นมา สามารถนำเสนอผลของการสำรวจได้เป็นรายเดือนทุกเดือน ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด โดยที่การสำรวจภาวะการทำงานของประชากรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและลักษณะของกำลังแรงงานภายในประเทศในคาบระยะเวลาหนึ่งๆ ได้แก่ จำนวนผู้อยู่ในกำลังแรงงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวนผู้มีงานทำจำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะของผู้ที่มีงานทำ จำนวนและลักษณะของผู้ที่ไม่มีงานทำ และผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน

เนื่องจากมีความต้องการใช้ข้อมูลด้านภาวะการทำงานของประชากรสำหรับการวางแผนในโครงการต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตและให้บริการข้อมูล จึงได้จัดทำการประมาณการภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากร 2548 ในประเด็นที่สำคัญคือ

1. จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน และไม่อยู่ในกำลังแรงงาน
2. จำนวนผู้ที่มีงานทำ จำนวนผู้ว่างงานและผู้ที่รอฤดูกาล
3. อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน อัตราการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน

2. สภาพการณ์การทำงาน of ประชากรจากผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547

2.1 โครงสร้างกำลังแรงงาน

จากผลการสำรวจภาวะการทำงาน of ประชากร พ.ศ. 2547 พบว่า มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 65.1 ล้านคน (ตารางที่ 1) เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 35.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.1 ของประชากรทั้งสิ้น

และเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 13.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.7 สำหรับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีประมาณ 15.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.2 ของประชากรทั้งสิ้น

สำหรับกลุ่มผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. **ผู้มีงานทำ** จำนวน 34.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.3 ของกำลังแรงงานทั้งหมด
2. **ผู้ว่างงาน** หมายถึง ผู้ไม่มีงานทำและพร้อมที่จะทำงาน มีจำนวน 7.0 แสนคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 2.1
3. **ผู้ที่รอฤดูกาล** หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานและไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากจะรอทำงานในฤดูกาลต่อไป จำนวน 2.3 แสนคน หรือร้อยละ 0.6

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานระหว่างปี 2545-2547 พบว่า ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปี 2546 เพิ่มขึ้นจากปี 2545 จำนวน 6.0 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 และผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปี 2547 เพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 1.0 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.9

2.2 ภาวะการมีงานทำของประชากร

จากผลการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร พ.ศ. 2547 พบว่า ผู้มีงานทำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 34.9 ล้านคน (ตารางที่ 1) เป็นผู้ทำงานในภาคเกษตรกรรมประมาณ 13.8 ล้านคน หรือร้อยละ 39.5 ของผู้มีงานทำ และทำงานนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 21.1 ล้านคน หรือร้อยละ 60.5 ของผู้มีงานทำ

เมื่อเปรียบเทียบผู้มีงานทำระหว่างปี 2545 - 2547 พบว่า ในปี 2546 มีจำนวนผู้มีงานทำเพิ่มขึ้น จากปี 2545 ประมาณ 8.2 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 โดยเพิ่มขึ้นนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 1.0 ล้านคน ส่วนภาคเกษตรกรรมลดลงประมาณ 2.0 แสนคน และผู้มีงานทำในปี 2547 เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ประมาณ 1.1 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 โดยเพิ่มขึ้นนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 7.4 แสนคน และเพิ่มขึ้นในภาคเกษตรกรรมประมาณ 3.2 แสนคน

2.3 ภาวะการว่างงานของประชากร

ในปี 2547 จำนวนผู้ว่างงานมีประมาณ 7.4 แสนคน (ตารางที่ 1) หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 2.1 และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างปี 2545-2547 พบว่า จำนวนผู้ว่างงานในปี 2546 ลดลงจากปี 2545 ประมาณ 6.3 หมื่นคน (7.7 แสนคนในปี 2545 และ 7.0 แสนคนในปี 2546) และจำนวนผู้ว่างงานในปี 2547 เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ประมาณ 3.5 หมื่นคน (7.0 แสนคนในปี 2546 และ 7.4 แสนคนในปี 2547)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547 จำแนกตามสถานภาพแรงงาน

จำนวน : พันคน

สถานภาพแรงงาน	พ.ศ. 2545	พ.ศ. 2546	พ.ศ. 2547	ความแตกต่าง	
				2546-2545	2547-2546
ประชากรรวม	63,460.6	64,006.2	65,082.5	545.6	1,076.3
1. ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	47,676.4	48,313.4	49,332.7	637.0	1,019.3
1.1 ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	34,245.9	34,845.1	35,851.9	599.2	1,006.8
1.1.1 ผู้มีงานทำ	32,997.2	33,814.7	34,879.6	817.5	1,064.9
ภาคเกษตรกรรม	13,671.0	13,473.7	13,794.8	-197.3	321.1
นอกภาคเกษตรกรรม	19,326.2	20,341.1	21,084.7	1,014.8	743.6
1.1.2 ผู้ว่างงาน	766.3	703.7	739.0	-62.6	35.3
1.1.3 ผู้รอฤดูกาล	482.3	326.6	233.4	-155.7	-93.2
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	13,430.5	13,468.3	13,480.8	37.8	12.5
2. ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	15,784.2	15,692.8	15,749.9	-91.3	57.1
อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน	71.8	72.1	72.7	0.3	0.6
อัตราการมีงานทำ	96.4	97.0	97.3	0.7	0.3
อัตราการว่างงาน	2.2	2.0	2.1	-0.2	0.1

หมายเหตุ : ข้อมูลภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547 ใช้ค่าเฉลี่ยทั้งปี

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547

3. การประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากรไทย พ.ศ. 2548

3.1 เทคนิคที่ใช้ในการประมาณการ

การประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548 ใช้เทคนิคการวิเคราะห์อนุกรมเวลา (Time Series Analysis) โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ระหว่างปี 2541-2547 รายไตรมาส ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การวิเคราะห์อนุกรมเวลา เกี่ยวกับภาวะการทำงานของประชากร ได้ใช้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่สนใจระหว่างปี 2541-2547 รายไตรมาส ดังนี้

1. ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน
2. ผู้ที่มีงานทำ ผู้ว่างงานและผู้รอฤดูกาล

เนื่องจาก การประมาณการใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรระหว่างปี 2541 - 2547 (ถึงไตรมาสที่ 4) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใกล้ช่วงที่จะประมาณการในปี 2548 มากที่สุด และได้เลือกใช้เทคนิคการทำให้เรียบแบบเอกซ์โพเนนเชียล (Exponential Smoothing) ที่เป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลปัจจุบันมากกว่าข้อมูลในอดีต

มีผลทำให้ได้ค่าประมาณใกล้เคียงความเป็นจริงมาก และเนื่องจากระยะเวลาที่ประมาณการเป็นระยะเวลาปานกลาง (Medium Term) คือ ระยะเวลา 1 ปี ประกอบกับข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มและอิทธิพลของฤดูกาล (Trend-Season Data) จึงได้เลือกใช้วิธีประมาณการแบบการคูณของ Holt-Winter (Holt-Winter's Multiplication)

สำนักงานสถิติแห่งชาติจะทำการประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากรทุกครั้งที่ทราบผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรรายไตรมาส สำหรับการประมาณการครั้งนี้ สรุปผลที่สำคัญได้ดังนี้

3.2 ผลจากการประมาณการภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548

1) กำลังแรงงาน

ในปี 2548 คาดว่า จะมีกำลังแรงงานเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 36.2 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 3.6 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.0 โดยในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูกาลเพาะปลูก คาดว่า จะมีผู้อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 35.2 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ช่วงเดียวกันประมาณ 4.2 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2548

จำนวน : พันคน

สถานภาพแรงงาน	ข้อมูลการสำรวจ ภาวะการทำงานของประชา กร พ.ศ.2547	ข้อมูล การประมาณการ พ.ศ.2548	ความแตกต่าง 2548-2547	
			จำนวน	ร้อยละ
ประชากรรวม	65,082.5	65,315.9	233.4	0.4
1. ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	49,332.7	49,615.4	282.7	0.6
1.1 ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	35,851.9	36,210.7	358.8	1.0
1.1.1 ผู้มีงานทำ	34,879.6	35,328.7	449.1	1.3
ภาคเกษตรกรรม	13,794.8	13,559.3	-235.5	-1.7
นอกภาคเกษตรกรรม	21,084.7	21,769.4	684.6	3.2
1.1.2 ผู้ว่างงาน	739.0	781.3	42.3	5.7
1.1.3 ผู้รอฤดูกาล	233.4	100.7	-132.7	-56.8
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	13,480.8	13,404.7	-76.1	-0.6
2. ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	15,749.9	15,700.5	-49.4	-0.3
อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน	72.7	73.0	0.3	0.4
อัตราการมีงานทำ	97.3	97.5	0.3	0.3
อัตราการว่างงาน	2.1	2.2	0.1	4.8

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547 เป็นค่าเฉลี่ยของทั้งปี 2547

การประมาณการภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548 เป็นค่าเฉลี่ยของทั้งปี 2548

สำหรับจำนวนประชากรรวม ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปและประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี

ประมาณจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย

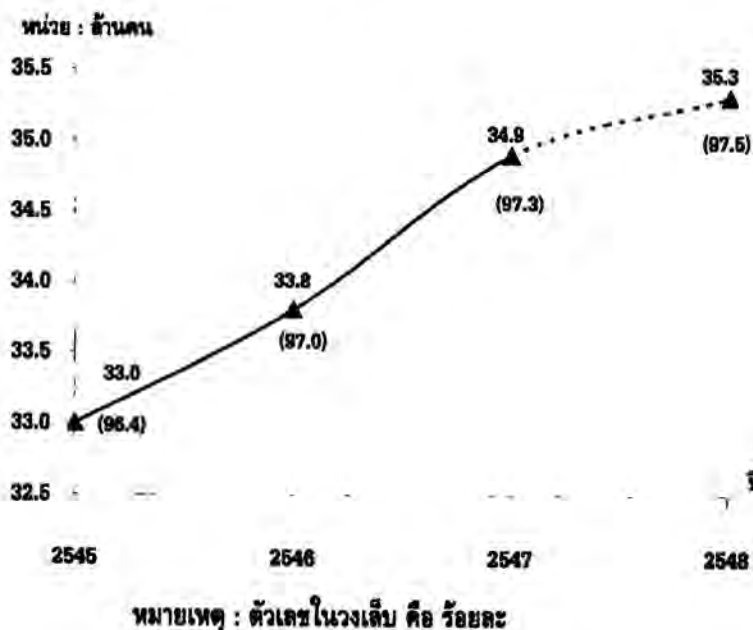
2) การมีงานทำ

ในปี 2548 ได้มีการคาดประมาณว่า เศรษฐกิจจะมีแนวโน้มชะลอตัวลง โดยจะมีการขยายตัวประมาณร้อยละ 5.0-6.0 เปรียบเทียบกับปี 2547 ที่มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 6.2 ทั้งนี้ เนื่องจากในปี 2548 มีปัจจัยเสี่ยงจากสถานการณ์ความไม่สงบของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การระบาดของโรคไข้หวัดนกรอบใหม่ แนวโน้มของอัตราดอกเบี้ยที่คาดว่าจะปรับตัวสูงขึ้น สถานการณ์ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกที่ยังคงอยู่ในระดับสูง และอัตราการขยายตัวของประเทศคู่ค้าหลักของไทยที่จะมีอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอลง รวมทั้งการเกิดธรณีพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิในบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งมีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจใน 6 จังหวัดภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ในปีหน้าเศรษฐกิจไทยน่าจะยังคงสามารถรองรับผลกระทบต่างๆ ได้เนื่องจากปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและฐานะการคลังที่มั่นคง ได้มีการประเมินว่า แรงขับเคลื่อนที่สำคัญของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะต่อไปจะมาจากการส่งออก การลงทุนของภาครัฐและเอกชนเป็นสำคัญและมาตรการภาษีของรัฐบาลในการสนับสนุนสังคมและผู้มีรายได้น้อย ผลจากการประมาณการภาวะการทำงานของประชากรในปี 2548 คาดว่า จะมีผู้มีงานทำเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 35.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 4.5 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ชะลอตัวลง โดยมีอัตราการมีงานทำร้อยละ 97.5 (ปี 2547 มีอัตราร้อยละ 97.3)

สำหรับในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเพาะปลูกและเป็นช่วงที่จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการฟื้นฟูและทดแทนความเสียหายจากการเกิดธรณีพิบัติ ผลจากการประมาณการ คาดว่า จะมีผู้มีงานทำประมาณ 34.0 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ช่วงเวลาเดียวกันประมาณ 5.7 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7 (เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96.0 เป็น 96.5)

แผนภูมิ 1 การมีงานทำของประชากร จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547 และจากการประมาณการ พ.ศ. 2548

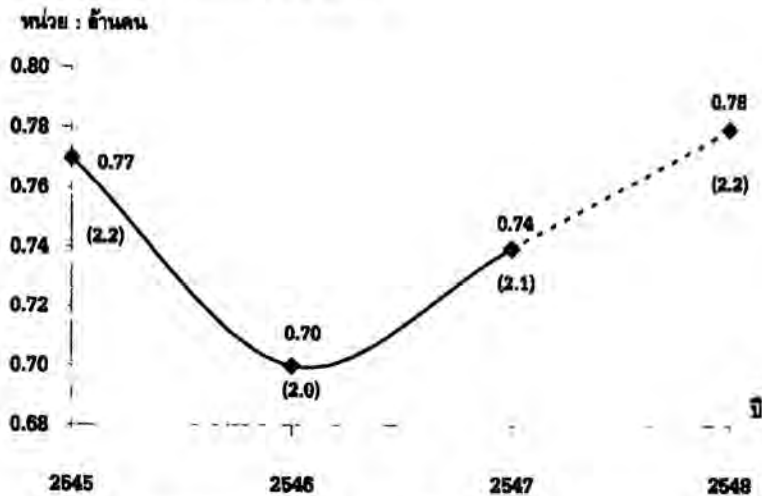
3) การว่างงาน

ในปี 2548 คาดว่า อัตราการว่างงานน่าจะเพิ่มขึ้นจากปี 2547 เล็กน้อย เนื่องจากปัญหาจากภาวะราคาน้ำมันยังคงอยู่ในระดับสูง ผลจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งความเสียหายด้านเศรษฐกิจจากการเกิดธรณีพิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม คาดว่า รัฐบาลจะสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ จะมีมาตรการระยะยาวในการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจ และจะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการฟื้นฟูและทดแทนความเสียหายจากการเกิดธรณีพิบัติโดยรวมมากกว่าการสูญเสียรายได้ในปี 2548

ผลจากการประมาณการภาวะการทำงานของประชากรในปี 2548 คาดว่า จะมีผู้ว่างงานเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 7.8 แสนคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 4.2 หมื่นคน (ปี 2547 มีผู้ว่างงานเฉลี่ย 7.4 แสนคน) โดยในปี 2548 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.2 เปรียบเทียบกับปี 2547 ที่มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.1

สำหรับในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเกษตรและเป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติช่วงแรก ผลจากการประมาณการ คาดว่าจะมีผู้ว่างงานประมาณ 1.1 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 3.0 จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นจากปี 2547 ในช่วงเดียวกันประมาณ 5.3 หมื่นคน (ปี 2547 ไตรมาส 1 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.9)

แผนภูมิ 2 การว่างงานของประชากร จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547 และจากการประมาณการ พ.ศ. 2548

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ

ผลจากการประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากรไทยในปี 2548 โดยใช้การวิเคราะห์อนุกรมเวลา จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรระหว่างปี 2541-2547 นั้น ทำให้ทราบสถานการณ์ภาวะการทำงานของประชากรไทยในปี 2548 ในประเด็นที่สำคัญ คือ ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน ผู้มีงานทำ ผู้ว่างงาน และผู้รอฤดูกาล ตลอดจนอัตราการมีงานทำ และอัตราการว่างงาน ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน กำหนดนโยบายต่างๆ ได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การวางแผนและกำหนดนโยบาย ยังต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากร ปัจจัยดังกล่าว เช่น นโยบายของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อ การจ้างงาน นโยบายด้านภาษี การใช้จ่ายของภาคเอกชน สถานการณ์เศรษฐกิจโลก ตลอดจนปัจจัยทางธรรมชาติ เป็นต้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบภาวะการทำงานประชากร พ.ศ. 2545-2547 รายไตรมาส จำนวนตามสถานภาพแรงงาน

จำนวน : พันคน

สถานภาพแรงงาน	พ.ศ. 2545				พ.ศ. 2546				พ.ศ. 2547				ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย			
	ไตรมาส 1		ไตรมาส 2		ไตรมาส 3		ไตรมาส 4		ไตรมาส 1		ไตรมาส 2		ไตรมาส 3		ไตรมาส 4	
	ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4	ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4	ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4	เฉลี่ย	เฉลี่ย	2546-2545	2547-2546
ประชากรรวม	63,261.2	63,393.4	63,526.9	63,660.9	63,795.0	63,929.3	64,062.6	64,238.0	64,006.2	64,757.5	65,144.1	65,197.2	65,231.2	65,082.5	545.6	1,076.3
1. ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	47,441.8	47,597.5	47,754.5	47,911.9	48,069.3	48,226.9	48,383.8	48,573.5	48,313.4	49,021.0	49,369.3	49,447.5	49,493.0	49,332.7	637.0	1,019.3
1.1 ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	33,486.1	33,960.3	35,097.2	34,440.1	33,964.2	34,583.4	35,550.1	35,282.6	34,845.1	34,803.2	35,529.8	36,647.4	36,427.0	35,851.9	599.2	1,006.8
1.1.1 ผู้มีงานทำ	31,873.2	31,976.0	34,392.8	33,746.9	32,814.4	32,998.0	34,945.4	34,501.2	33,814.7	33,423.6	34,188.9	36,097.0	35,808.7	34,879.6	817.5	1,064.9
ภาคเกษตรกรรม	11,704.5	12,472.6	15,878.7	14,628.1	11,793.1	12,216.9	15,704.3	14,180.4	13,473.7	11,937.9	12,568.3	15,460.7	15,212.4	13,794.8	-197.3	321.1
นอกภาคเกษตรกรรม	20,168.8	19,503.4	18,514.1	19,118.8	21,021.3	20,781.1	19,241.1	20,320.8	20,341.1	21,485.7	21,620.6	20,636.3	20,596.3	21,084.7	1,014.8	743.6
1.1.2 ผู้ว่างงาน	934.9	1,003.5	614.3	512.5	761.2	944.5	548.7	540.4	703.7	1,000.1	872.8	545.9	537.1	739.0	-62.6	35.3
1.1.3 ผู้รอฤดูกาล	677.9	980.7	90.1	180.7	368.6	640.9	56.1	241.0	326.6	379.5	468.1	4.6	81.2	233.4	-155.7	-83.2
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	13,955.7	13,637.3	12,657.4	13,471.8	14,105.2	13,643.5	12,833.7	13,291.0	13,468.3	14,217.8	13,839.5	12,800.1	13,065.9	13,480.8	37.8	12.5
2. ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	15,819.4	15,795.9	15,772.4	15,749.0	15,725.7	15,702.4	15,678.8	15,664.5	15,692.8	15,736.5	15,774.9	15,749.8	15,738.2	15,749.9	-91.4	57.1
อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน	70.6	71.3	73.5	71.9	70.7	71.7	73.5	72.6	72.1	71.0	72.0	74.1	73.6	72.7	0.3	0.6
อัตราการมีงานทำ	95.2	94.2	98.0	98.0	96.6	95.4	98.3	97.8	97.0	96.0	96.2	98.5	98.3	97.3	0.6	0.3
อัตราการว่างงาน	2.8	3.0	1.8	1.5	2.3	2.7	1.5	1.5	2.0	2.9	2.4	1.5	1.5	2.1	-0.2	0.1

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547-2548

จำนวน : พันคน

สถานภาพแรงงาน	พ.ศ. 2547 ^{1/}					2548 ^{2/}			ความแตกต่าง ของไตรมาส 1และค่าเฉลี่ย 2548-2547		
	ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4	เฉลี่ย	ไตรมาส 1	เฉลี่ย	ไตรมาส 1		ร้อยละ	
								จำนวน	ร้อยละ		
ประชากรรวม	64,757.5	65,144.1	65,197.2	65,231.2	65,082.5	65,265.1	65,315.9	507.6	0.8	233.4	0.4
1.ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	49,021.0	49,369.3	49,447.5	49,493.0	49,332.7	49,541.0	49,615.4	520.0	1.1	282.7	0.6
1.1 ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	34,803.2	35,529.8	36,647.4	36,427.0	35,851.9	35,220.9	36,210.7	417.7	1.2	358.8	1.0
1.1.1 ผู้มีงานทำ	33,423.6	34,188.9	36,097.0	35,808.7	34,879.6	33,990.2	35,328.7	566.6	1.7	449.1	1.3
ภาคเกษตรกรรม	11,937.9	12,568.3	15,460.7	15,212.4	13,794.8	11,659.2	13,559.3	-278.7	-2.3	-235.5	-1.7
นอกภาคเกษตรกรรม	21,485.7	21,620.6	20,636.3	20,596.3	21,084.7	22,331.0	21,769.4	845.3	3.9	684.7	3.2
1.1.2 ผู้ว่างงาน	1,000.1	872.8	545.9	537.1	739.0	1,053.1	781.3	53.0	5.3	42.3	5.7
1.1.3 ผู้รอฤดูกาล	379.5	468.1	4.6	81.2	233.4	177.6	100.7	-201.9	-53.2	-132.7	-56.9
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	14,217.8	13,839.5	12,800.1	13,065.9	13,480.8	14,320.1	13,404.7	102.3	0.7	-76.1	-0.6
2.ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	15,736.5	15,774.9	15,749.8	15,738.2	15,749.9	15,724.1	15,700.5	-12.4	-0.1	-49.4	-0.3
อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน	71.0	72.0	74.1	73.6	72.7	71.1	73.0	0.1	0.1	0.3	0.4
อัตราการมีงานทำ	96.0	96.2	98.5	98.3	97.3	96.5	97.5	0.5	0.5	0.2	0.2
อัตราการว่างงาน	2.9	2.4	1.5	1.5	2.1	3.0	2.2	0.1	3.4	0.1	4.8

หมายเหตุ : 1/ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547 สำนักรงานสถิติแห่งชาติ

2/ ค่าประมาณภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2548

สำหรับจำนวนประชากรรวม ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป และประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี

ประมาณจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย

สถานการณ์ลูกจ้าง ปี 2547

1. สถานการณ์การจ้างงาน

ในปี 2547 มีอัตราการว่างงานประมาณร้อยละ 2.1 สูงกว่าปี 2546 เล็กน้อย (ประมาณร้อยละ 2.0) ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาจากภาวะราคาน้ำมันยังอยู่ในระดับสูง ผลจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก และความเสียหายด้านเศรษฐกิจจากการเกิดธรณีพิบัติภัย ได้ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน

ส่วนผู้มีงานทำมีประมาณ 34.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นจาก ปี 2546 ประมาณ 1.1 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 โดยเพิ่มขึ้นจากนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 7.4 แสนคน และเพิ่มขึ้นในภาคเกษตรกรรมประมาณ 3.2 แสนคน

เมื่อพิจารณาจากการเพิ่มขึ้นของลูกจ้างจะเห็นว่า สัดส่วนของลูกจ้างจะเพิ่มขึ้นทั้งลูกจ้างเอกชนและรัฐบาล โดยลูกจ้างรัฐบาลเพิ่มขึ้นประมาณ 2.9 แสนคนหรือร้อยละ 11.0 จากปี 2546 ส่วนลูกจ้างเอกชนเพิ่มขึ้นประมาณ 1.3 ล้านคน หรือร้อยละ 11.3

2. ลักษณะของลูกจ้าง

ลูกจ้างในที่นี่จะเสนอเฉพาะลูกจ้างเอกชน ทั้งนี้เพราะส่วนมากบุคคลกลุ่มนี้ได้รับสวัสดิการการทำงานและการเข้าทำงานที่ค่อนข้างแตกต่างกันและเมื่อมีการเปรียบเทียบกับลูกจ้างรัฐบาล (ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างในภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ) ซึ่งมีสวัสดิการที่ค่อนข้างเป็นระบบ โดยที่ส่วนมากลูกจ้างเอกชนทำงานเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือ ผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบการและอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในขณะที่ภาครัฐบาล ส่วนมากมีอาชีพด้านวิชาชีพ เสมียน และช่างเทคนิคซึ่งต้องอาศัยความรู้ในการทำงาน จึงส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของลูกจ้างเอกชนแตกต่างกับลูกจ้างรัฐบาล

ตารางที่ 1 ค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนและร้อยละของลูกจ้างที่ได้รับผลประโยชน์เพิ่มเติม

รายได้/ผลประโยชน์ เพิ่มเติม	ปี 2546		ปี 2547	
	ลูกจ้างรัฐบาล	ลูกจ้างเอกชน	ลูกจ้างรัฐบาล	ลูกจ้างเอกชน
รายได้ (บาท/เดือน)	11,656.1	5,841.9	12,637.1	5,747.9
ผลประโยชน์เพิ่มเติม ^๑				
โบนัส	21.7	16.2	19.6	14.9
ค่าล่วงเวลา	6.3	10.7	6.8	10.2
เงินสต็อกอื่นๆ	31.4	12.6	28.6	11.3
อาหาร	0.9	12.7	0.8	12.4
เสื้อผ้า	2.7	7.1	3.2	6.4
ที่อยู่อาศัย	9.7	6.8	9.1	5.4
อื่นๆ	0.7	3.4	1.0	4.1

^๑ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2546 และ 2547 (รอบ 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ลูกจ้างเอกชนมีรายได้ต่อเดือนและสัดส่วนของลูกจ้างที่ได้รับการได้รับผลประโยชน์เพิ่มเติมบางประเภท น้อยกว่าลูกจ้างรัฐบาล ได้แก่ โบนัส เงินสดอื่นๆ (เช่น ค่าครองชีพ ค่าช่วยเหลือบุตร เงินทดแทน เป็นต้น) ในขณะที่ สัดส่วนของลูกจ้างเอกชนได้รับผลประโยชน์เพิ่มเติมจากค่าล่วงเวลา อาหารและเสื้อผ้าสูงกว่าลูกจ้างรัฐบาล

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างลูกจ้างทั้งสองประเภทอีกอย่างหนึ่ง คือ ชั่วโมงการทำงาน โดยชั่วโมงการทำงาน ของลูกจ้างเอกชนมีสูงกว่าลูกจ้างรัฐบาลค่อนข้างมาก (49 ชั่วโมง และ 40 ชั่วโมง)

ตารางที่ 2 จำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของลูกจ้าง

ลูกจ้าง	ชั่วโมงการทำงาน (ชั่วโมงต่อสัปดาห์)			
	ปี 2546		ปี 2547	
	รวม	อาชีพหลัก	รวม	อาชีพหลัก
รวม	47.2	46.7	47.0	46.4
ลูกจ้างรัฐบาล	39.7	38.8	39.8	38.9
ลูกจ้างเอกชน	48.9	48.5	48.6	48.0

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2546 และ 2547 (รอบ 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. การพัฒนาศักยภาพของกำลังแรงงาน

ตามนโยบายของรัฐบาลจะจัดให้มีการฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาด โดยมุ่งเน้น ให้แรงงานมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีการตั้งเป้าหมายไว้ว่าแรงงานทุกคนต้องได้เรียนรู้จากการฝึกอบรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 ร้อยละผู้ฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือแรงงาน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ปี พ.ศ.	
	2545	2546
รวม	100.0	100.0
	(134,977)	(145,182)
ช่างอุตสาหกรรม	4.6	5.3
ช่างกล	9.0	9.4
ช่างก่อสร้าง	8.7	7.7
ช่างเขียนแบบ	2.4	1.3
ช่างไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์	37.2	33.7
ช่างอุตสาหกรรมศิลป์	16.6	14.7
ธุรกิจและบริการ	21.5	27.9

ที่มา : กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

จากข้อมูลของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานแสดงให้เห็นว่าในปี 2546 มีผู้เข้าฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือแรงงาน 145,182 คนเพิ่มขึ้นจากปี 2545 ที่มีจำนวน 134,977 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 โดยทั้งสองปีกลุ่มอาชีพช่างไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์ เป็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือสูงสุด นอกจากภาครัฐที่จัดให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานแล้ว ภาคเอกชนก็มีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้เนื่องจากภาครัฐได้แรงจูงใจให้ผู้จ้างเข้าใจถึงประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นแรงจูงใจ ในปี 2546 มีผู้เข้าร่วมฝึกอบรม 260,848 คนเพิ่มจากปี 2545 ที่มีเพียง 205,353 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.0

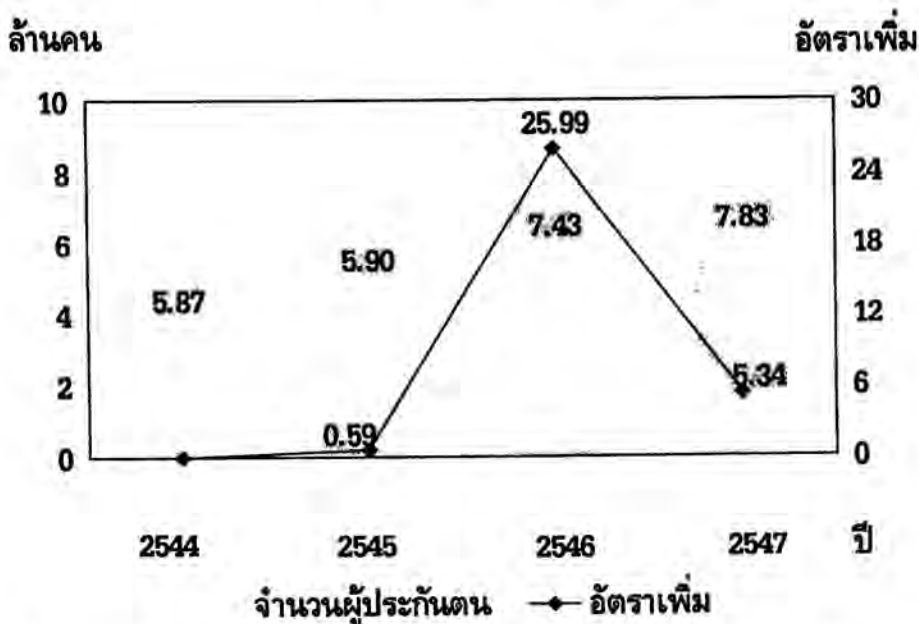
นอกจากนี้ยังมีการจัดให้มีการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน โดยมีแรงงานที่ผ่านมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติจำนวน 25,602 คน จากผู้เข้าทดสอบ 49,085 คน หรือร้อยละ 52.2 ซึ่งเป็นจำนวนผู้ผ่านการทดสอบที่สูงกว่าปี 2546 ที่มีเพียง 19,282 คนเท่านั้น โดยกลุ่มอาชีพธุรกิจและบริการมีส่วนผู้ผ่านทดสอบสูงสุด คือ ร้อยละ 72.7 รองลงมา คือ กลุ่มอาชีพช่างกล ร้อยละ 69.9

นอกจากภาครัฐและเอกชนที่จัดการให้มีฝึกอบรมแล้ว ผู้มีงานทำเองก็มีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย โดยส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาใน 3 หลักสูตรหลัก คือ หลักสูตรช่างอุตสาหกรรม คหกรรม และเกษตรกรรม ตามลำดับ

4. การคุ้มครองและหลักประกันของลูกจ้าง

ประเทศไทยมี พ.ร.บ. ประกันสังคมตั้งแต่ปี 2534 และมีการปรับปรุงความคุ้มครองให้ครอบคลุมลูกจ้างอย่างทั่วถึง ซึ่ง พ.ร.บ. ฉบับนี้จะคุ้มครอง ลูกจ้างที่ประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตาย เนื่องจากการทำงานและไม่ทำงาน รวมถึงมีการจัดสวัสดิการด้านอื่นๆ เช่น การคลอดบุตร ชราภาพ และว่างงาน ในขณะนี้มีการขยายให้ครอบคลุมสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ซึ่งการประกันสังคมเป็นการคุ้มครองทางสังคมประเภทหนึ่งที่มีไว้เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของลูกจ้างใน สถานประกอบการ

แผนภูมิ 1 จำนวนและอัตราเพิ่มของผู้ประกันตนระหว่างปี 2544 - 2547

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ในเดือนธันวาคม 2547 มีผู้ประกันตนประมาณ 7,831,463 คน เพิ่มขึ้นจากเดือนเดียวกันของ ปี 2546 ประมาณ 397,226 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.3 ส่วนมากผู้ประกันตนจะใช้บริการประโยชน์ทดแทนกรณีการเจ็บป่วยสูงสุด โดยมีจำนวนครั้งของการไปรับบริการประมาณ 21,128,674 ครั้ง แต่ลดลงจากปี 2546 ร้อยละ 0.9 รองลงมา คือ กรณีสงเคราะห์บุตรและคลอดบุตร ซึ่งทั้งสองกรณีมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาประมาณร้อยละ 5.3 และ 12.3 ตามลำดับ

นอกจากกองทุนประกันสังคมแล้ว การคุ้มครอง ลูกจ้างยังมีกองทุนอีกประเภทหนึ่ง คือ กองทุนเงินทดแทน ซึ่งจัดเก็บจากนายจ้างฝ่ายเดียวเพื่อนำมาจ่ายเป็นเงินทดแทน ให้ลูกจ้างที่ประสบอันตราย เจ็บป่วย ตาย หรือสูญหาย เนื่องจากการทำงาน โดยในเดือนธันวาคม 2547 มีลูกจ้างที่อยู่ในข่ายได้รับความคุ้มครองจำนวน 7,386,825 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 5.0 ซึ่งผู้ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานของปี 2547 มีจำนวน 215,534 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 เป็นร้อยละ 2.3

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำแนกตามความร้ายแรง

ความรุนแรง	ปี พ.ศ.	
	2546	2547
รวม	210,673	215,534
ตาย	787	861
ทุพพลภาพ	17	23
สูญเสียวัยวะบางส่วน	3,821	3,775
ทำงานไม่ได้ชั่วคราว	206,048	210,875
หยุดเกิน 3 วัน	52,364	52,893
หยุดไม่เกิน 3 วัน	153,684	157,982

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

5. ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง

ความปลอดภัยในสถานที่ทำงานหรือสถานประกอบการเป็นสิ่งที่ภาครัฐมีการรณรงค์เพื่อเพิ่มความปลอดภัยต่อลูกจ้าง จนมีการจัดลำดับของความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งความปลอดภัยในสถานที่ทำงานต้องเกิดจากการทำงานร่วมกันทุกฝ่าย โดยรัฐมีแนวนโยบายในการป้องกันมากกว่าการเยียวยารักษา แต่อย่างไรก็ตามการประสบอันตรายก็มีจำนวนไม่ลดลง ข้อมูลจากกองทุนทดแทน พบว่า การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานมีจำนวน 215,534 คน ในปี 2547 เพิ่มขึ้นจาก 210,673 คน ในปี 2546 ซึ่งในปี 2547 ส่วนมากเป็นผู้ประสบเหตุที่อยู่ในระดับทำงานไม่ได้ชั่วคราวประมาณ 210,875 คน รองลงมา คือ สูญเสียวัยวะบางส่วน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2547 และ 2546 พบว่า การประสบอันตรายที่ร้ายแรงในระดับตาย หรือทุพพลภาพของปี 2547 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2546

สาเหตุหลักของการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานอันส่งผลต่อการที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้ชั่วคราว ได้แก่ วัตถุหรือสิ่งของหรือสารเคมีกระเด็นเข้าตา วัตถุหรือสิ่งของตัด/บาด/ทิ่มแทง ในขณะที่อุบัติเหตุจากยานพาหนะจะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ลูกจ้างประสบเหตุจนถึงแก่ชีวิต

6. สรุป

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ลูกจ้างเป็นกลุ่มที่ทำงานเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งลูกจ้างก็จะมีกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทนที่เป็นหลักประกันระดับหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อลูกจ้าง แต่ในขณะเดียวกัน ลูกจ้างก็ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน โดยสภาพและลักษณะงานอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงานและสมรรถภาพร่างกายของลูกจ้างมีผลต่อความปลอดภัยของการทำงาน ซึ่งควรมีการรณรงค์ให้ปรับปรุงเพื่อให้อัตราการประสพภัยลดลงอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาศักยภาพของแรงงานมีผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศอย่างมาก ซึ่งคงต้องมีการเพิ่มพูนอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานไทยให้สูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง

หน้าว่าง

บทบาทการทำงานของสตรีไทย

1. บทนำ

ปัจจุบันสตรีไทยมีบทบาทในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นผลมาจากการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ประกอบกับรูปแบบของวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ตลอดจนการได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของชาติตะวันตก จึงทำให้บทบาทสตรีไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านความคิด การตัดสินใจ และการแสดงออกมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา

สำหรับการดำเนินงานด้านสตรีของประเทศไทยได้ปรากฏอย่างชัดเจนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) ซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสตรีขึ้นฉบับแรกซึ่งเป็นแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (พ.ศ.2525-2544) และใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาระยะ 5 ปีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่อมา สำหรับแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์สตรีที่พึงประสงค์ให้ สตรีทุกคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน สามารถพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคกับชาย แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังจากหลายๆ ภาคส่วน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงบทบาทการทำงานของสตรีไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 (สิงหาคม) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติและข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ มาเป็นตัวสะท้อนให้เห็นภาพการทำงานของสตรีให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ลักษณะการทำงานของสตรีไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมกำลังแรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสตรีไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยธุรกิจของครัวเรือนซึ่งนับเป็นการ แบ่งเบาภาระของครอบครัว

กำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป หมายถึง ผู้มีงานทำ ผู้ว่างงาน และกำลังแรงงานที่รอฤดูกาลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งพบว่ามีกำลังแรงงานของชายเป็นร้อยละ 54.0 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 55.2 ในปี 2547 ในขณะที่สตรีมีกำลังแรงงาน 46.0 ในปี 2537 และลดลงในปี 2547 เป็นร้อยละ 44.8 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ปัญหาครอบครัว ที่เป็นสาเหตุทำให้ต้องออกจากงานที่ทำ การออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิของสตรีที่มีผลทำให้นายจ้างไม่ต้องการจ้างแรงงานสตรีเพราะทำให้สูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ รวมถึงปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของสรีระร่างกายของสตรีที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานบางประเภท เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อกำลังแรงงานของสตรี

ตารางที่ 1 อัตราร้อยละของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537-2547 (ไตรมาส 3)

พ.ศ.	กำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป (%)	
	ชาย	หญิง
2537	54.0	46.0
2538	54.4	45.6
2539	54.9	45.1
2540	54.6	45.4
2541	55.0	45.0
2542	55.2	44.8
2543	55.0	45.0
2544	55.2	44.8
2545	55.1	44.9
2546	55.0	45.0
2547	55.2	44.8

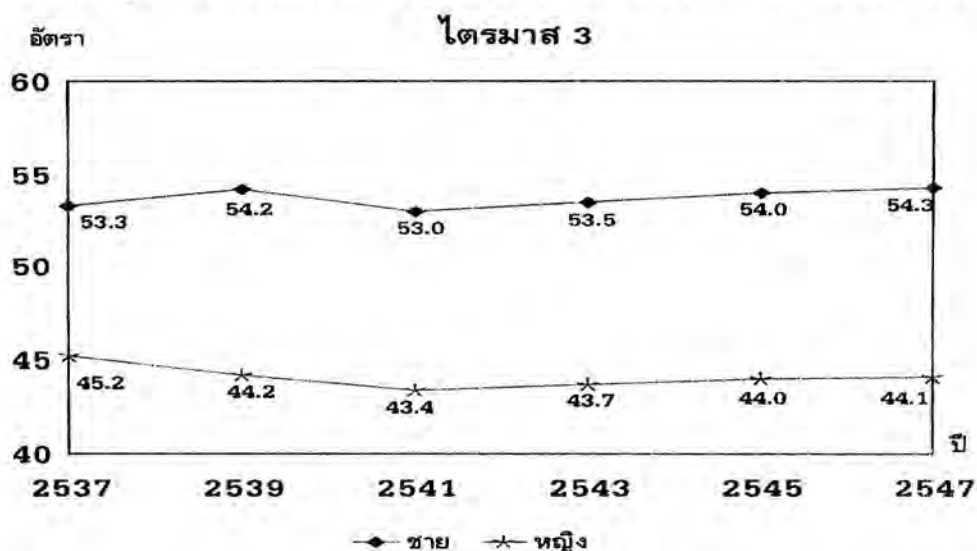
หมายเหตุ : อัตราร้อยละของกำลังแรงงาน คำนวณจากกำลังแรงงาน ต่อกำลังแรงงานรวมทั้งสิ้น 100 คน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2537 - 2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. การมีงานทำ

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศค่อนข้างมาก โดยเห็นได้จากอัตราการมีงานทำของสตรีซึ่งมีประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ โดยในปี 2541 อัตราการมีงานทำของสตรีร้อยละ 43.4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.1 ในปี 2547

แผนภูมิ 1 อัตราการมีงานทำ จำแนกตามเพศ พ.ศ.2537-2547

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2537 - 2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4. อุตสาหกรรม

ในปี 2537 อุตสาหกรรมหรือประเภทกิจการของสถานที่ที่ผู้มีงานทำทำอยู่สูงสุด 3 ลำดับแรก **(ตารางที่ 2) พบว่า** สตรีทำงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 56.8 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 15.5 และภาคบริการร้อยละ 27.7 เมื่อเทียบกับปี 2547 สตรีทำงานภาคเกษตรกรรมลดลงเหลือร้อยละ 40.4 ในขณะที่การทำงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเพิ่มเป็นร้อยละ 19.5 และร้อยละ 40.2 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ทำให้รูปแบบการทำงานของสตรีเปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2 อัตราผู้มีงานทำจำแนกตามอุตสาหกรรม และเพศ พ.ศ.2537-2547 (ไตรมาส 3)

พ.ศ.	อุตสาหกรรม (ไตรมาส 3)					
	เกษตรกรรม		อุตสาหกรรม		บริการ	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
2537	54.8	56.8	20.4	15.5	24.8	27.7
2538	50.5	53.2	22.1	17.2	27.4	29.5
2539	48.7	51.5	23.5	17.5	27.8	31.0
2540	49.3	51.4	22.2	16.9	28.6	31.7
2541	52.1	49.9	19.3	15.9	28.6	34.2
2542	49.7	46.8	19.6	17.0	30.8	36.2
2543	49.7	47.4	20.5	17.4	29.8	35.2
2544	48.0	43.6	21.1	18.7	30.9	37.6
2545	47.9	44.0	22.6	19.2	29.6	36.8
2546	46.9	42.5	22.8	19.1	30.3	38.3
2547	44.0	40.4	24.0	19.5	32.0	40.2

ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2537 - 2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

5. สถานภาพการทำงาน

สำหรับสถานภาพการทำงานของสตรีจะเห็นได้ว่าในช่วงปี 2539-2547 สตรีมีส่วนของการเป็นนายจ้าง ลูกจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างเพิ่มมากขึ้น ขณะที่สัดส่วนของการช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างลดลง กล่าวคือในปี 2539 สถานภาพการทำงานของสตรีเป็นนายจ้างร้อยละ 1.1 ลูกจ้างร้อยละ 34.2 ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างร้อยละ 20.4 ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างร้อยละ 44.3 ขณะที่ในปี 2547 สตรีเป็นนายจ้าง ลูกจ้าง และประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.5 42.9 และ 24.0 ตามลำดับ และช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างลดลงเหลือร้อยละ 31.4

ตารางที่ 3 อัตราร้อยละผู้มีงานทำอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามสถานภาพการทำงาน พ.ศ.2539-2547 (ไตรมาส 3)

พ.ศ.	สถานภาพการทำงาน							
	นายจ้าง		ลูกจ้าง		ประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยไม่มีลูกจ้าง		ช่วยธุรกิจส่วนตัว โดยไม่ได้รับค่าจ้าง	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
2539	3.7	1.1	40.6	34.2	39.7	20.4	16.0	44.3
2540	3.4	0.9	39.9	35.3	39.0	19.0	17.7	44.8
2541	3.7	1.2	37.6	35.4	40.7	20.0	18.0	43.4
2542	4.3	1.2	39.0	37.6	40.6	21.2	16.1	40.0
2543	4.7	1.7	40.3	38.9	38.9	19.8	16.1	39.6
2544	4.1	1.3	40.8	39.9	39.5	22.7	15.6	36.0
2545	4.6	1.4	40.6	39.3	38.8	21.8	16.0	37.4
2546	4.8	1.4	40.9	40.2	38.3	23.1	15.9	35.2
2547	4.3	1.5	44.5	42.9	36.4	24.0	14.7	31.4

ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2537 - 2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

6. การศึกษาของผู้มีงานทำ

การศึกษาของผู้มีงานทำ จะเห็นได้ว่าในปี 2544 ผู้ไม่มีการศึกษาและเรียนในระดับที่ต่ำกว่าประถมศึกษา พบว่าสตรีสูงกว่าชาย โดยสตรีคิดเป็นร้อยละ 4.7 และ 42.0 ในขณะที่ปี 2547 สตรีคิดเป็นร้อยละ 4.7 และ 37.6 ตามลำดับ สำหรับระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายชายจะสูงกว่าสตรีในปี 2544 แต่ในระดับอุดมศึกษาจะเห็นได้ว่าสตรีมีการศึกษาค่อนข้างสูงกว่าชายมาตลอด ซึ่งทำให้พบว่าสตรีมีศักยภาพทางด้านการศึกษาที่สูงขึ้นจากเดิม

ตารางที่ 4 อัตราร้อยละของผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จและเพศ พ.ศ.2544-2547 (ไตรมาส 3)

ระดับการศึกษา	2544		2545		2546		2547	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ไม่มีการศึกษา	2.4	4.7	2.5	4.5	2.5	4.6	2.6	4.7
ต่ำกว่าประถมศึกษา	39.2	42.0	37.8	41.4	35.8	39.4	33.9	37.6
ประถมศึกษา	23.4	21.4	23.6	21.9	23.8	21.8	23.5	21.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	14.3	10.7	14.6	10.9	15.4	11.5	15.9	11.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10.4	8.2	11.2	8.5	11.4	9.2	12.3	10.1
อุดมศึกษา	10.0	12.8	10.0	12.5	10.8	13.2	11.3	14.2
ไม่ทราบ	0.3	0.2	0.3	0.3	0.3	0.3	0.5	0.3

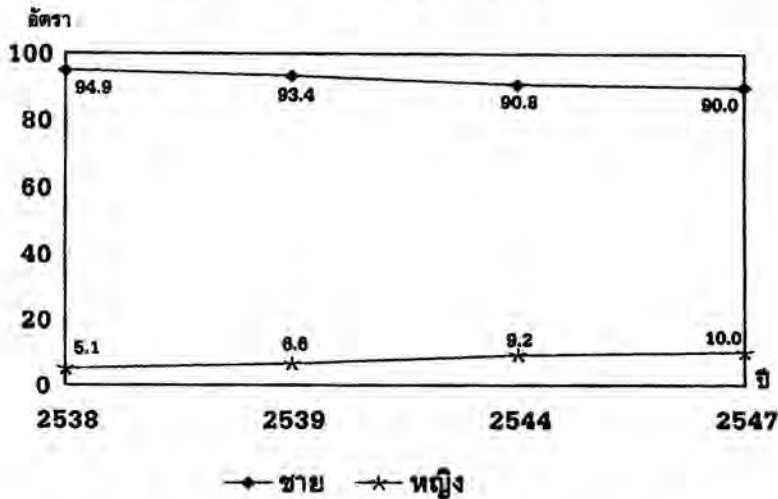
หมายเหตุ : ในปีพ.ศ.2544-2547 ได้นำการศึกษาอันกับไม่ทราบมารวมกัน

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2537 - 2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

7. การทำงานด้านการเมือง

สตรีเริ่มมีบทบาททางการเมืองมีสิทธิในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เป็นระดับชาติ ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาของสตรีที่เพิ่มสูงขึ้นจากอดีต มีการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ มีความเป็นผู้นำมากขึ้น และไม่ถูกจำกัดสิทธิหรืออย่างไรในอดีต ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของสตรีในรัฐสภา ในปี 2538 มีร้อยละ 5.1 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.0 ในปี 2547

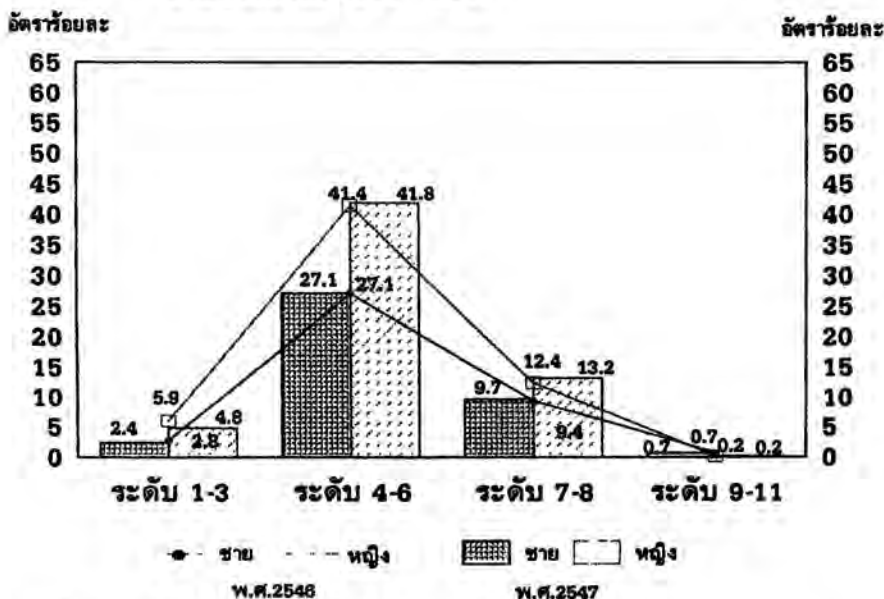
แผนภูมิ 2 อัตราร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก จำแนกตามเพศ พ.ศ.2538-2547

หมายเหตุ : อัตราร้อยละที่ได้คำนวณจาก สส. และ สว. นำมารวมกัน
ที่มา : www.ect.go.th

8. การทำงานในระดับผู้บริหารภาครัฐ

แผนภูมิ 3 อัตราร้อยละของข้าราชการพลเรือน จำแนกตามระดับ เพศ ปีงบประมาณ 2546 - 2547

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน <http://www.ocsc.go.th/>

การทำงานภาครัฐ โดยภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2546 และ 2547 จะเห็นได้ว่าสตรีทำงานในภาครัฐ ค่อนข้างสูงกว่าชายคิดเป็นร้อยละ 60.0 และ 60.1 ในขณะที่ชายเป็นร้อยละ 40.0 และ 39.9 ตามลำดับ **พบว่า** ในระดับ 1-3, 4-6 และระดับ 7-8 สตรีจะมีสัดส่วนสูงกว่าชาย ส่วนระดับ 9-11 ชายสูงกว่าสตรี

9. สรุป

ในอดีตสตรีไทยมีบทบาทส่วนใหญ่ในด้านการดูแลครอบครัว การช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง แต่ในปัจจุบันสตรีไทยมีบทบาทมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นบทบาททางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังจะเห็นได้จาก สัดส่วนการเป็นกำลังแรงงานของสตรีซึ่งมีประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ ส่วนในภาคอุตสาหกรรมของสตรีที่เพิ่มขึ้น ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ สถานภาพการทำงานของสตรีไทยที่เป็นนายจ้าง ลูกจ้าง และช่วยธุรกิจใ ครัวเรือนโดยไม่มีลูกจ้างเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่การช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่มีค่าจ้างกลับลดลง ส่วนทางด้านการ ศึกษาของผู้มีงานทำ **พบว่า** สตรีที่เรียนระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนสูงกว่าชาย รวมถึงการมีส่วนร่วมในด้านการเมืองที่ เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ในด้านการทำงานภาครัฐสตรีมีอัตราการทำงานสูงกว่าชาย แต่ในระดับผู้บริหารชายยังคงสูง กว่าสตรี

แม้ว่าประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาสตรีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในปัจจุบันก็ตาม การที่จะให้สตรีได้รับการสิทธิเท่าเทียมกับชายในทุกด้านยังต้องได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสของการมีส่วนร่วมของสตรีอย่างจริงจังในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งต้องมีการกำหนดเป้าหมายหลักของแผน และการแก้ไขกฎหมายที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค

ภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว

1. บทนำ

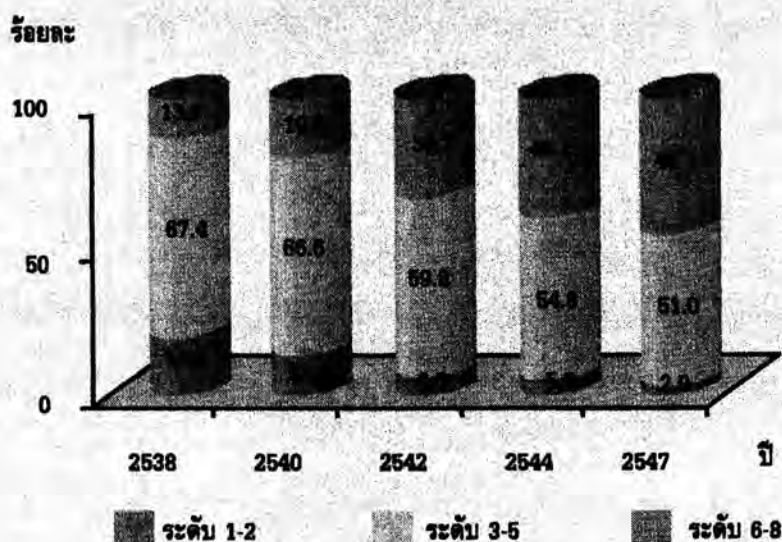
ในช่วง 5 - 6 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในแง่ของการทำงาน การใช้ชีวิต และครอบครัวของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในขณะเดียวกันก็ดำเนินการปฏิรูประบบราชการ เพื่อควบคุมจำนวนข้าราชการให้มีความเหมาะสมและพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นควบคู่ไปด้วย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ ใน 5 ปีที่ผ่านมาว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว โดยพิจารณาจากโครงสร้างของข้าราชการพลเรือนสามัญ รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการครองชีพข้าราชการพลเรือนสามัญ ปี 2542 และปี 2547 ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาทำการศึกษาวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มข้าราชการระดับต่าง ๆ ใน 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่ง**คัมรวมเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญระดับ 1-8 ไม่รวมข้าราชการส่วนท้องถิ่น อัยการ ตุลาการ ทหาร ตำรวจ ครู และข้าราชการการเมือง**

2. โครงสร้างข้าราชการพลเรือน

ในปี 2547 จำนวนข้าราชการพลเรือนทั่วประเทศ มีทั้งสิ้น 378,313 คน ข้าราชการพลเรือนมีแนวโน้มก้าวหน้าในตำแหน่งงานสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ในปี 2547 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.1

แผนภูมิ 1 สัดส่วนของระดับตำแหน่งข้าราชการพลเรือน ปี 2538 - 2547

เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 33.7 ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 1-2 มีสัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 51.0 และร้อยละ 2.9 ตามลำดับ ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งเป็นผลจากนโยบายลดอัตรากำลังคนในภาครัฐ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7-9 ทำให้จำนวนข้าราชการที่บรรจุใหม่ต่ำกว่าอัตราตำแหน่งข้าราชการที่เกษียณหรือลาออกไป ตลอดจนการพัฒนาข้าราชการพลเรือนให้มีประสิทธิภาพ และได้รับความก้าวหน้าขึ้น

3. รายได้ของครุเรือน

ในปี 2547 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครุเรือนข้าราชการพลเรือนทุกระดับเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 21.0 หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.9 ต่อปี โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของครุเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 มากที่สุด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.8) รองลงมาเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของครุเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ร้อยละ 9.5 และข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 ร้อยละ 1.3 ซึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลได้รับใช้บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการใหม่ให้สอดคล้องกับภาวะการครองชีพ

ตาราง 1 รายได้ของครุเรือนเฉลี่ยต่อเดือน จำแนกตามระดับตำแหน่ง

ระดับ	รายได้ (บาท)		เปลี่ยนแปลง (%)
	ปี 2542	ปี 2547	
รวม	23,696	28,665	21.0
1-2	9,056	9,176	1.3
3-5	18,861	20,902	10.8
6-8	35,126	38,448	9.5

4. ค่าใช้จ่ายของครุเรือน

สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครุเรือนข้าราชการพลเรือน (ตาราง 2) พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้ค่อนข้างมาก (ตาราง 1 และ 2) โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 10 เท่า ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 6-8 มีอัตราการเพิ่มขึ้นดังกล่าวประมาณหนึ่งเท่าเท่านั้น

ตาราง 2 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน จำแนกตามระดับตำแหน่ง

ระดับ	ค่าใช้จ่าย (บาท)		เปลี่ยนแปลง (%)
	ปี 2542	ปี 2547	
รวม	21,940	29,062	32.5
1-2	9,471	11,340	19.7
3-5	18,358	22,992	25.2
6-8	30,720	36,863	20.0

เมื่อพิจารณาประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนข้าราชการ พลเรือนในปี 2542 และปี 2547 (ตาราง 3) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ (โดยเฉพาะค่าอาหาร และเครื่องดื่ม) นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าพฤติกรรมในการบริโภคของครัวเรือนข้าราชการพลเรือนเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สัดส่วนการใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าชื้อยานพาหนะ เครื่องเรือน และเครื่องใช้ประเภทวิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเสียง เครื่องเล่นวีดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์ และอื่นๆ (สินค้าฟุ่มเฟือย) สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากร้อยละ 9.1 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 15.1 ในปี 2547

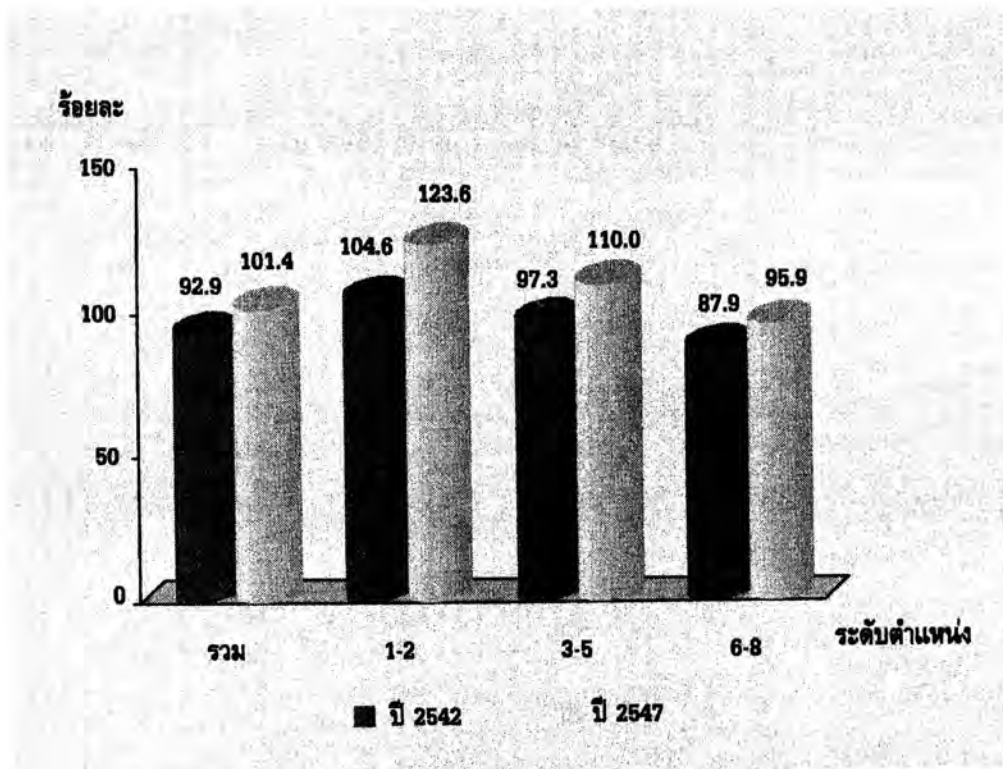
สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการสะสมทุนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่าในปี 2547 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อเงินสะสม กบข. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งเท่า ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่อผ่อนชำระบ้านและที่ดินกลับลดลง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือในด้านสวัสดิการหนี้สินเพื่อที่อยู่อาศัย โดยคิดอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมต่ำลง

ตาราง 3 สัดส่วนของประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ปี 2542 และปี 2547

ประเภทค่าใช้จ่าย	2542	2547
ร้อยละ	100.0	100.0
ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ (%)	84.6	84.8
- ที่อยู่อาศัย (ค่าเช่าบ้าน น้ำ/ไฟ ฯลฯ)	8.7	9.4
- อาหาร และเครื่องดื่ม	24.7	20.1
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และการเดินทาง	9.7	9.4
- ค่าชื้อยานพาหนะ เครื่องเรือน เครื่องใช้	9.1	15.1
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา	7.7	8.3
- ค่าใช้จ่ายสมทบ	5.8	4.8
- อื่นๆ (ค่าเสื้อผ้า ของใช้ในบ้าน ภาษี ฯลฯ)	18.9	17.7
ค่าใช้จ่ายเพื่อการสะสมทุน	15.4	15.2
- ค่าผ่อนชำระบ้าน และที่ดิน	11.8	7.3
- ค่าเบี้ยประกันชีวิตชนิดสะสมทรัพย์	1.1	1.6
- เงินสะสม กบข. กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ฯลฯ	2.5	6.3

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนรายจ่ายต่อรายได้ของข้าราชการพลเรือน ปี 2542 และปี 2547 (แผนภูมิ 2) แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนทุกระดับมีอัตราส่วนรายจ่ายต่อรายได้สูงขึ้นจากปี 2542

แผนภูมิ 2 อัตราส่วนของรายจ่ายต่อรายได้ของครัวเรือนข้าราชการปี 2542 และปี 2547 จำแนกตามระดับตำแหน่ง

5. หนี้สินของครัวเรือน

ข้อมูลจากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ในปี 2547 ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 และระดับ 3-5 ที่มีหนี้สิน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2542 อย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ที่มีหนี้สิน มีสัดส่วนลดลง และเมื่อพิจารณาสาเหตุของการมีหนี้สินระหว่างกลุ่มข้าราชการ (ตาราง 4) พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของหนี้สินของข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 เกิดจากการกู้มาเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 6-8 ส่วนใหญ่กู้มาใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย โดยแหล่งเงินกู้ของข้าราชการพลเรือนทุกระดับ ในปี 2547 ส่วนใหญ่ กู้จากสหกรณ์หรือสวัสดิการข้าราชการ

ตาราง 4 หนี้สิน วัตถุประสงค์ของการกู้ยืมและแหล่งกู้ยืม จำแนกตามระดับตำแหน่ง

หนี้สิน	ปี 2543				ปี 2547			
	รวม	1-2	3-5	6-8	รวม	1-2	3-5	6-8
หนี้สิน								
- คร่าวเรือนที่มีหนี้สิน (%)	77.5	64.6	78.8	77.7	82.0	75.1	83.2	71.0
- มูลค่าหนี้สินเฉลี่ย (พันบาท)	358.1	102.0	293.1	517.0	469.1	143.7	393.5	617.1
วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (%)								
- เพื่อที่อยู่อาศัย	57.1	28.5	52.3	70.2	56.2	27.5	51.0	63.8
- เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมยานพาหนะ	34.0	25.8	34.1	34.6	37.5	24.0	37.4	38.4
- ใช้จ่ายอุปโภคบริโภค	40.6	54.3	45.2	29.3	42.1	55.1	47.6	35.0
- การศึกษา	18.8	28.7	19.2	16.4	20.7	35.4	21.2	19.2
- อื่นๆ	19.2	21.3	19.8	17.5	13.2	9.6	12.5	14.2
แหล่งกู้ยืม (%)								
- ธนาคาร หรือสถาบันการเงินต่างๆ	60.0	26.8	56.7	70.5	64.6	44.4	60.1	70.9
- สหกรณ์ หรือสวัสดิการข้าราชการ	73.9	63.3	75.0	72.4	77.5	65.9	81.2	73.8
- บิดา มารดา	11.3	14.7	12.5	8.4	14.3	16.1	16.0	12.4
- เล่นแชร์	11.0	18.9	11.4	8.7	14.1	24.1	15.8	11.7
- ญาติ พี่น้อง เพื่อน	23.2	32.0	24.1	19.9	27.1	39.5	29.2	23.9
- อื่นๆ	3.4	6.0	3.6	2.6	5.5	9.3	5.7	5.0

6. สรุป

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายที่ให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของข้าราชการอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการปรับเงินเดือนทุกระดับตำแหน่งเมื่อเดือนเมษายนปีที่ผ่านมา การเพิ่มเงินช่วยค่าครองชีพพิเศษให้แก่ข้าราชการชั้นผู้น้อย เหล่านี้ถือเป็นการช่วยเหลือการครองชีพเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตาม ภาษีรายได้ของข้าราชการไทยยังประสบปัญหาการครองชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากครัวเรือนข้าราชการพลเรือนที่มีหนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 ซึ่งจำนวนหนี้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภค

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไป โดยสัดส่วนของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยสูงขึ้น (ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนกู้เงินเพื่อการลงทุน และกระตุ้นการบริโภค) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้น การปรับปรุงระบบการจัดสวัสดิการเพื่อเกื้อกูลคุณภาพชีวิตของข้าราชการให้มีความเป็นอยู่ที่พอเหมาะพอดี เช่น จัดให้มีบ้านพักอาศัย ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหนี้สิน และปัญหาการครองชีพอื่น ๆ โดยเน้นปัจจัยสี่ ตลอดจนปรับปรุงเงินเดือนและค่าตอบแทนของข้าราชการให้สอดคล้องกับสภาวะการครองชีพที่เปลี่ยนไป จึงนับเป็นอีกทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการครองชีพ อีกทั้งยังส่งเสริมขวัญและกำลังใจของข้าราชการ ให้มุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

สถานภาพ ICT ของประเทศไทย

1. บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) ได้เข้ามามีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และเป็นสิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมของการเรียนรู้ (Knowledge - based Society) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอสถานภาพ ICT ของประเทศไทย ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน (โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น) เปรียบเทียบกับสถานภาพ ICT ของประเทศอาเซียน โดยใช้ข้อมูลจาก World Telecommunication Development Report 2003

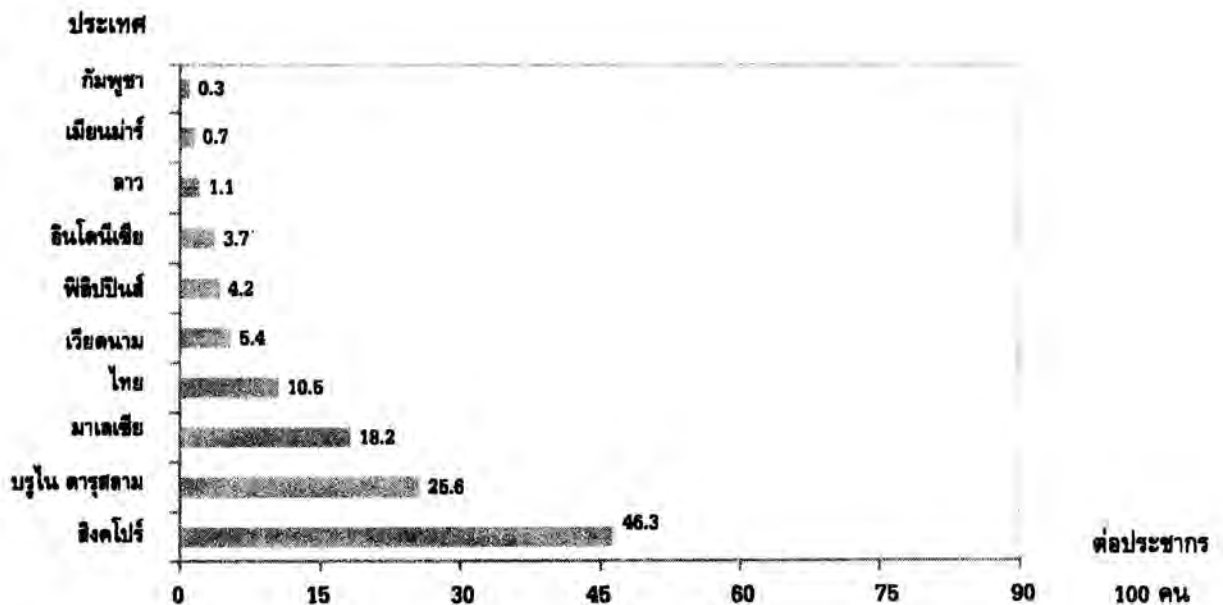
2. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและการสื่อสาร

โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อันเป็นตัวกลางที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงสารสนเทศในประเทศได้ เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ดังนั้น จึงนับว่ามีความสำคัญมาก หากการมีโครงสร้างพื้นฐานไม่เท่าเทียมกัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ (Digital Divide)

2.1 โทรศัพท์

ในปี 2545 ประเทศไทยมีการใช้โทรศัพท์พื้นฐานและโทรศัพท์เคลื่อนที่สูงเป็นอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศอาเซียนรองจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสสลาม คือโดยเฉลี่ยประชากรไทย 100 คน มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ 26 คน และโทรศัพท์พื้นฐาน 11 คน ในขณะที่ประชากรสิงคโปร์ 100 คน มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สูงถึง 80 คน และโทรศัพท์พื้นฐาน 46 คน และเป็นที่น่าสนใจว่าในปัจจุบันทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มากกว่าการใช้โทรศัพท์พื้นฐาน ยกเว้น ประเทศลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม

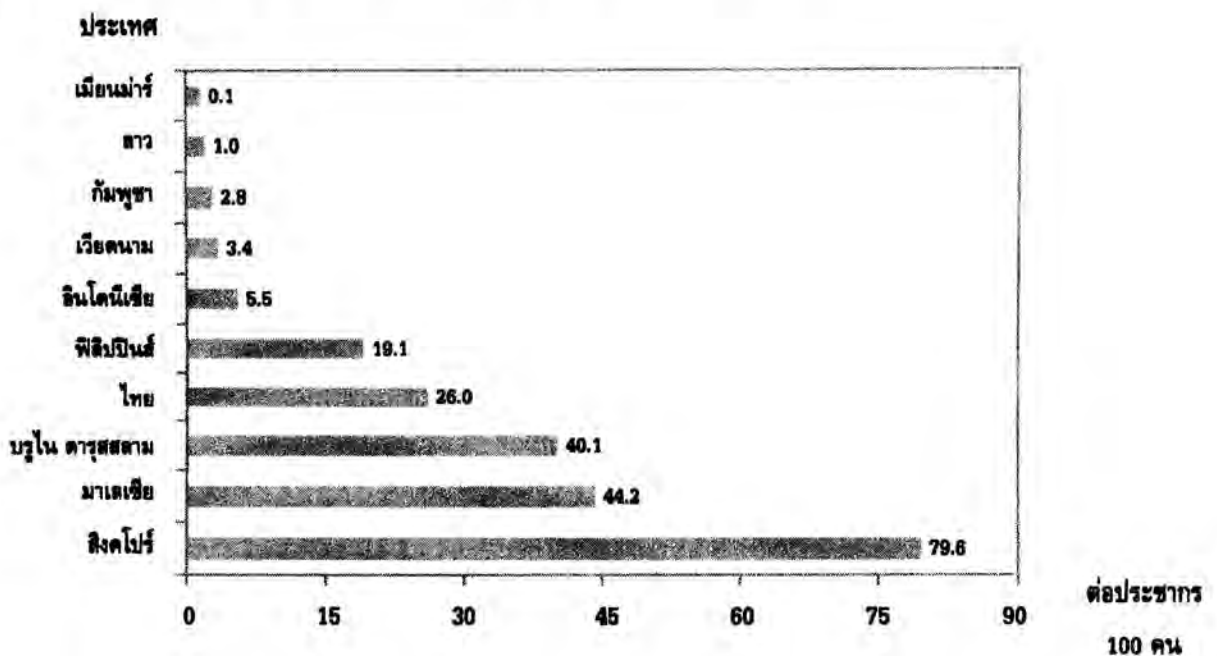
แผนภูมิ 1 จำนวนการมีการใช้โทรศัพท์พื้นฐานต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003

International Telecommunication Union

แผนภูมิ 2 จำนวนการมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

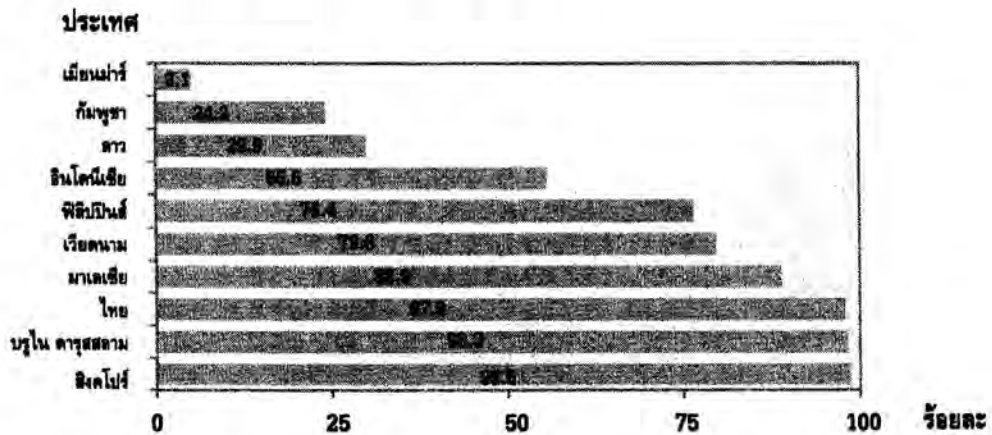
ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003

International Telecommunication Union

2.2 วิทยุ โทรทัศน์

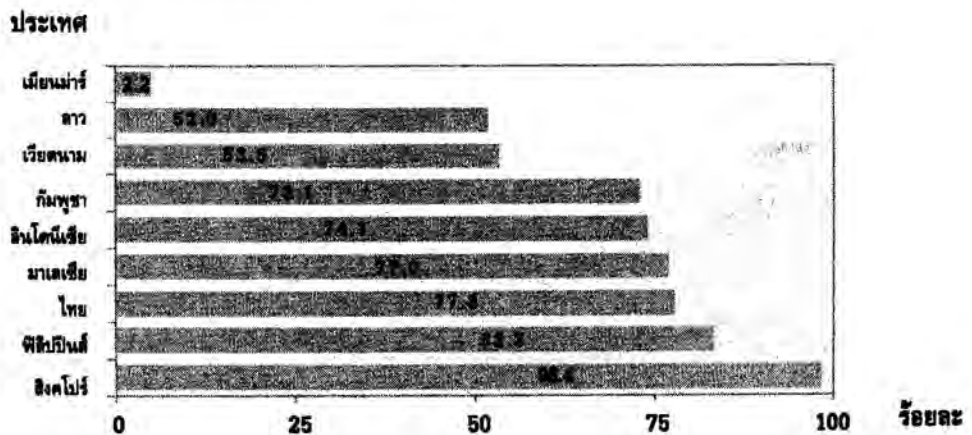
ในทำนองเดียวกันประเทศสิงคโปร์มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีโทรทัศน์และวิทยุสูงที่สุดในกลุ่มอาเซียน คือ มีร้อยละ 98.6 และ 98.4 ตามลำดับ ส่วนประเทศไทยครัวเรือนที่มีโทรทัศน์และวิทยุมีสัดส่วนสูงเช่นเดียวกัน โดยอยู่ในลำดับที่ 3 คือ มีร้อยละ 97.9 และ 77.8 ตามลำดับ

แผนภูมิ 3 ร้อยละของครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003
International Telecommunication Union

แผนภูมิ 4 ร้อยละของครัวเรือนที่มีวิทยุ พ.ศ. 2545

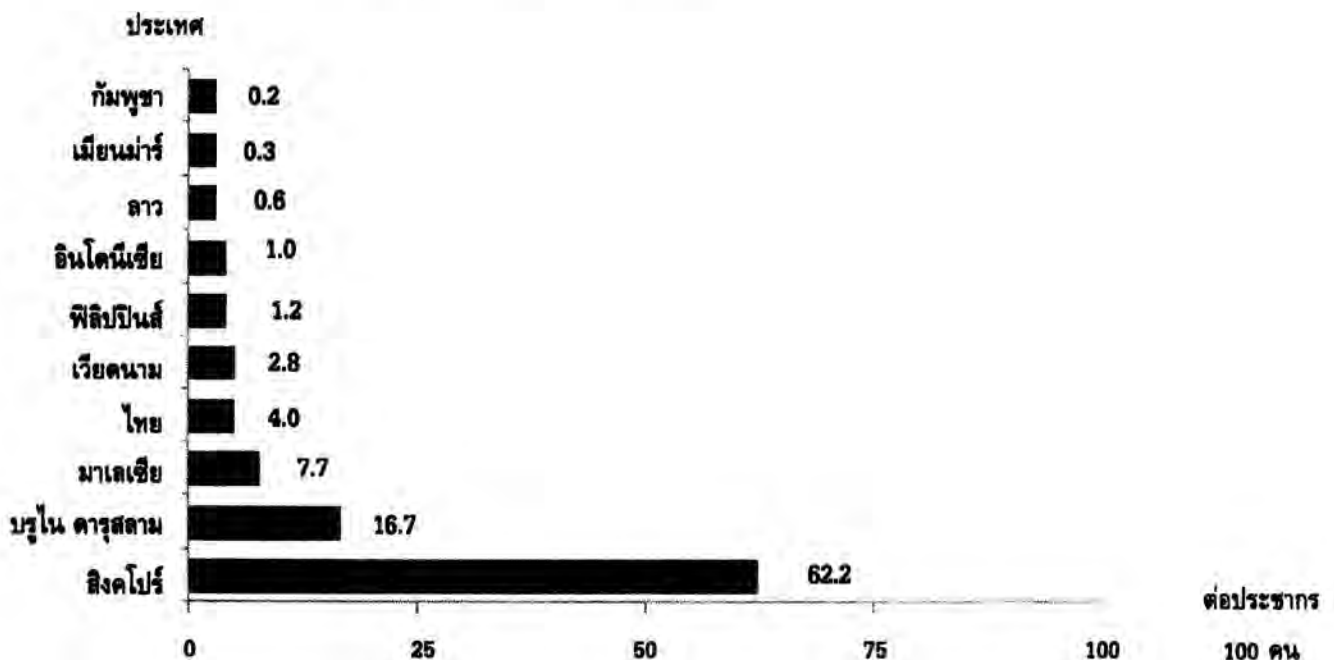
หมายเหตุ : ไม่มีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการมีวิทยุในประเทศบรูไน ดารุสซาลาม
ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003
International Telecommunication Union

2.3 คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

เมื่อพิจารณาการมีการใช้คอมพิวเตอร์ จะเห็นว่าประเทศไทยมีการใช้คอมพิวเตอร์ค่อนข้างน้อย คือ ในจำนวนประชากร 100 คน มีเพียง 4 คน ที่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยไทยอยู่ในอันดับ 4 ของกลุ่มประเทศอาเซียน และเมื่อเทียบกับประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีประชากรใช้คอมพิวเตอร์สูงที่สุดถึง 62 คนต่อประชากร 100 คน จะต่ำกว่ามากเกือบ 15 เท่า ในขณะที่เดียวกันก็ต่ำกว่าประเทศมาเลเซียเกือบ 4 เท่าและต่ำกว่าประเทศบรูไน ดารุสสลามเกือบ 1 เท่าตัว

นอกจากนั้นประเทศที่มีการใช้คอมพิวเตอร์สูงก็จะมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงเช่นกัน โดยประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด คือ มีการใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 50 คนต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ประเทศไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยเพียง 8 คนต่อประชากร 100 คน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 4 รองจากประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสสลาม

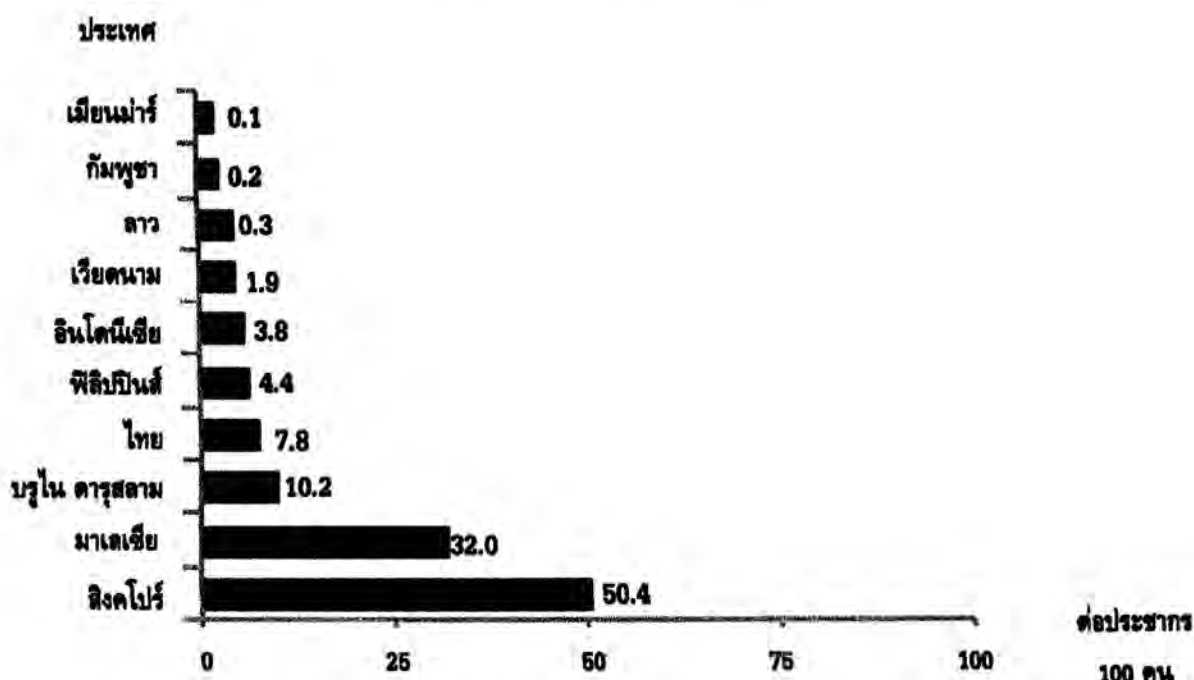
แผนภูมิ 5 การมีการใช้คอมพิวเตอร์ต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003

International Telecommunication Union

แผนภูมิ 6 การมีการใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003

International Telecommunication Union

3. สรุป

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตและธุรกิจมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้นในทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นในครัวเรือน สถานประกอบการ สถานศึกษา เพราะ ICT ช่วยให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายการพัฒนา ICT และการใช้ ICT อย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่การใช้ ICT ยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ๆ เนื่องจากราคาและข้อจำกัดในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐาน ICT ในลำดับที่ 4 รองจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสซาลาม โดยประเทศไทยยังมีโครงสร้างพื้นฐาน ICT แตกต่างจากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งอยู่ในอันดับแรกค่อนข้างสูง

ดังนั้น รัฐบาลควรเร่งพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคมให้ทั่วถึง และครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศไทย รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนสถานประกอบการผลิตคอมพิวเตอร์คุณภาพดี ราคาถูกออกจำหน่าย มีแผนการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ประชากรในประเทศไทยมีการใช้ ICT ไม่มากนัก อาจเป็นเพราะประชากรที่อยู่ในชนบทส่วนใหญ่ยังมีรายได้ค่อนข้างต่ำ ทำให้ไม่มีกำลังซื้อมากนัก

หน้าว่าง

สถานการณ์การสูบบุหรี่

1. บทนำ

นับตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา องค์การอนามัยโลกได้กำหนดให้วันที่ 31 พฤษภาคมของทุกปีเป็นวันงดสูบบุหรี่โลก (World No Tobacco Day) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นเตือนให้ทุกๆ ประเทศตระหนักถึงภัยอันตรายและความสูญเสีย ทั้งทางสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่ ในปี 2548 นี้ได้กำหนดประเด็นการรณรงค์ไว้ว่า **Health Professional and Tobacco Control ทีมสุขภาพร่วมใจ ขจัดภัยบุหรี่** และได้มีการร่าง Code of practice on tobacco for health professional organization ขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรด้านสุขภาพ ได้แก่ แพทย์ เภสัชกร ทันตแพทย์ พยาบาล รวมถึงนักสาธารณสุขได้เข้ามามีบทบาทในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรณรงค์เพื่อช่วยให้ผู้ที่สูบบุหรี่อยู่แล้วเลิกสูบบุหรี่ และการรณรงค์สร้างค่านิยมการไม่สูบบุหรี่ให้กับเด็กและเยาวชน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงสถานการณ์การสูบบุหรี่ของโลก สถานการณ์การสูบบุหรี่ในประเทศไทย สุขภาพกับการสูบบุหรี่ การน้อมรับกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยเยาวชนของชาติ นโยบายแห่งชาติในการควบคุมการบริโภคยาสูบรวมทั้งบทสรุปและข้อเสนอแนะ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. สถานการณ์การสูบบุหรี่ของโลก^{1/}

ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้สูบบุหรี่ประมาณ 1,100 ล้านคนหรือเท่ากับ 1 ใน 3 ของประชากรที่เป็นผู้ใหญ่ ในจำนวนนี้พบว่า ร้อยละ 70 ของผู้สูบบุหรี่ อยู่ในประเทศที่ประชากร มีรายได้ต่ำและปานกลาง

มีการคาดประมาณว่า ในอีกประมาณ 25 ปีข้างหน้า หรือประมาณ พ.ศ. 2573 จำนวนผู้สูบบุหรี่ในโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,600 ล้านคน ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และอีกส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอัตราการบริโภคบุหรี่ที่เพิ่มขึ้น

ขณะนี้ทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ปีละประมาณ 5 ล้านคน หรือวันละ 13,000 คน ถ้าสถานการณ์การสูบบุหรี่ยังเป็นเช่นปัจจุบัน คาดว่าในระหว่าง พ.ศ. 2563 - 2573 จำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคจากการสูบบุหรี่จะเพิ่มขึ้นเป็น 10 ล้านคนต่อปี

จากสัดส่วนของการเสียชีวิตดังกล่าว จะทำให้ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้สูบบุหรี่ในปัจจุบัน หรือประมาณ 500 ล้านคนเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ในอนาคต

1/ ธนาคารโลก : www.who.int/tobacco/wntd/en

3. สถานการณ์การสูบบุหรี่ในประเทศไทย

3.1 แนวโน้มของผู้ที่สูบบุหรี่

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรมาแล้วทั้งสิ้น 11 ครั้ง โดยได้สำรวจครั้งแรกเมื่อปี 2519 และต่อมาได้สำรวจในปี 2524 2529 2531 2534 2536 2539 2542 2544 2546 และ 2547 จากข้อมูลสถิติในตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2519 พบว่า ประชากรที่สูบบุหรี่มีอัตราร้อยละ 30.1 และลดลงเหลือร้อยละ 17.9 ในปี 2547 ทั้งชายและหญิงมีอัตราร้อยละลดลงเช่นเดียวกัน

ตาราง 1 จำนวนและอัตราร้อยละของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ

ปีสำรวจ	จำนวนผู้สูบบุหรี่ เป็นประจำ(พันคน)	อัตราร้อยละ		
		รวม	ชาย	หญิง
2519 ^{1/}	8,629.5	30.1	54.7	6.1
2524 ^{1/}	9,759.2	27.8	51.2	4.4
2529 ^{1/}	10,377.0	26.4	48.8	4.1
2531 ^{2/}	10,109.9	25.0	46.6	3.5
2534 ^{2/}	11,402.1	26.3	48.9	3.8
2536 ^{2/}	10,406.2	22.8	43.2	2.5
2539 ^{2/}	11,254.3	23.5	44.6	2.5
2542 ^{2/}	10,230.6	20.5	38.9	2.4
2544 ^{2/}	10,551.2	20.6	39.3	2.2
2547 ^{2/}	9,631.9	17.9	34.1	1.9

หมายเหตุ : 1/ ผู้สูบบุหรี่เป็นประจำที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป

2/ ผู้สูบบุหรี่เป็นประจำที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป

ที่มา : 1. การสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2519 2524 2529 2534 2539 และ 2544

2. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ. 2531 2536 และ 2542

3. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

3.2 ลักษณะของผู้ที่สูบบุหรี่และพฤติกรรมการสูบบุหรี่

การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ครั้งล่าสุด ในปี 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจจากประชากรที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป แต่เนื่องจากเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลของประเทศต่างๆ ได้ จึงได้นำเสนอผลการสำรวจของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

ผลจากการสำรวจ พบว่า ในปี 2547 ประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวนประมาณ 49.4 ล้านคนเป็นผู้ที่สูบบุหรี่จำนวน 11.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.0 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวันประมาณ 9.6 ล้านคนหรือร้อยละ 19.5 ผู้ที่สูบนานๆ ครั้ง (สูบไม่สม่ำเสมอหรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไม่ได้) มีประมาณ 1.7 ล้านคน หรือร้อยละ 3.5

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปจำแนกตามพฤติกรรมการสูบบุหรี่

พฤติกรรมการสูบบุหรี่	รวม	ชาย	หญิง
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	49.4	24.5	24.9
	(100.0)	(100.0)	(100.0)
สูบบุหรี่	11.4	10.7	0.7
	(23.0)	(43.7)	(2.6)
สูบประจำหรือสูบทุกวัน	9.6	9.1	0.5
	(19.5)	(37.2)	(2.1)
สูบนานๆ ครั้ง	1.7	1.6	0.1
	(3.5)	(6.5)	(0.5)
ไม่สูบบุหรี่	38.1	13.8	24.3
	(77.0)	(56.3)	(97.4)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ คือ อัตราร้อยละ

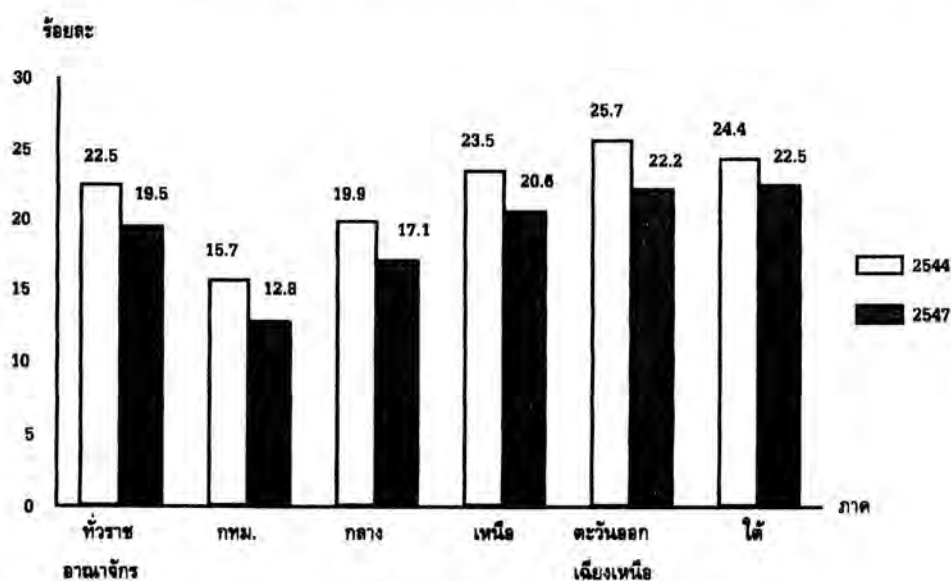
ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวัน ซึ่งมีประมาณ 9.6 ล้านคนนั้น ลดลงจากปี 2544 ประมาณ 9.2 แสนคนหรือลดลงร้อยละ 8.8

1) ภาค

ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราร้อยละของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำสูงกว่าภาคอื่น โดยมีประมาณร้อยละ 22 ของประชากรในแต่ละภาค รองลงมา คือ ภาคเหนือ ร้อยละ 20.6 ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) ร้อยละ 17.1 และกรุงเทพมหานครมีอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำต่ำกว่าทุกภาค คือ มีร้อยละ 12.8 ในปี 2547 อัตราร้อยละของประชากร ที่สูบบุหรี่เป็นประจำลดลงจาก ปี 2544 ทุกภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราร้อยละลดลงสูงที่สุด คือ ลดลงจากปี 2544 ร้อยละ 3.5 และภาคใต้มีอัตราร้อยละของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำลดลงต่ำสุด คือ ลดลงร้อยละ 1.9

แผนภูมิ 1 เปรียบเทียบอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำของผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามภาค พ.ศ. 2544 และ 2547

ที่มา : 1. การสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2544

2. การสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

2) เพศและอายุ

เพศชายมีอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำสูงกว่าเพศหญิงประมาณ 18 เท่า โดยชายสูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 37.2 ส่วนหญิงสูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 2.1 อัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำทั้งชายและหญิงลดลงจากปี 2544 (ปี 2544 ชายและหญิงสูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 42.9 และ 2.4 ตามลำดับ) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปี 2519 - 2547 ชายมีอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำลดลงเฉลี่ยปีละ 0.7 ซึ่งสูงกว่าหญิงที่มีอัตราการสูบบุหรี่ลดลงเฉลี่ยปีละ 0.2

เมื่อพิจารณาอายุของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ ในปี 2547 พบว่า ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานอายุ 25-59 ปี สูบบุหรี่เป็นประจำมากที่สุด คือ มีอัตราร้อยละ 22.8 รองลงมา คือ ผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 17.7 และเยาวชนอายุ 15-24 ปี สูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 11.2 ของประชากร ในแต่ละวัยตามลำดับ

ตาราง 3 อัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามหมวดอายุ

หมวดอายุ (ปี)	2544	2547	ความแตกต่าง
รวม	22.5	19.5	-3.0
15-24	13.5	11.2	-2.3
25-59	26.2	22.8	-3.4
60 ขึ้นไป	21.1	17.7	-3.4

ที่มา : 1. การสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2544

จากการเปรียบเทียบอัตราการร้อยละของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำระหว่างปี 2544 และ 2547 ตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี มีอัตราการร้อยละของการสูบบุหรี่เป็นประจำลดลงน้อยกว่ากลุ่มอายุ 25-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มเยาวชน มีอัตราการร้อยละลดลง 2.3 ส่วนกลุ่มวัยทำงานและวัยสูงอายุมีอัตราการร้อยละลดลง 3.4 เท่ากัน

3) การศึกษา

ผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สูบบุหรี่เป็นประจำส่วนใหญ่หรือร้อยละ 69.9 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าหรือไม่ได้รับการศึกษาเลย รองลงมา คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา มีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 24.2 และ 5.4 ตามลำดับ อัตราการ สูบบุหรี่จะแปรผกผันกับระดับการศึกษาที่สำเร็จ

4) อาชีพและรายได้

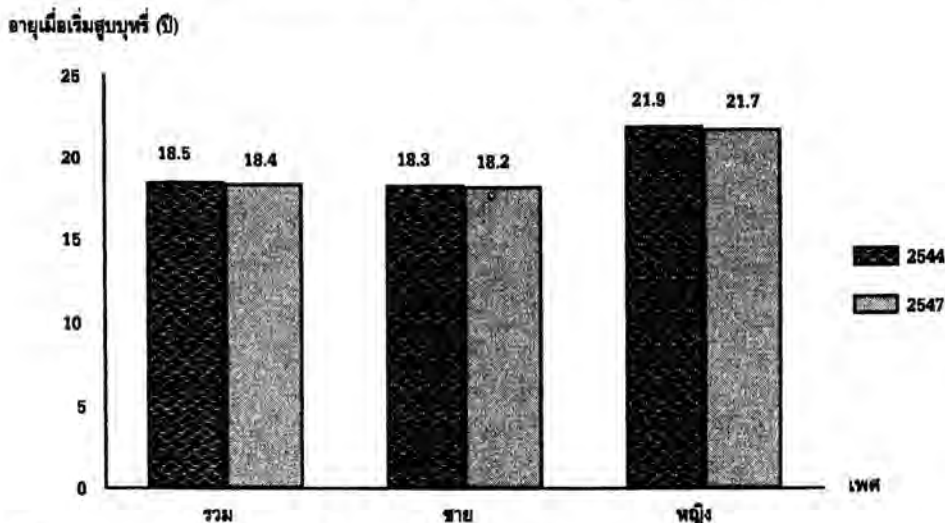
ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.8 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ (ขายของข้างถนน ขายสินค้าแบบเคาะประตูบ้าน คณงานรับจ้างทั่วไป ยาม เป็นต้น) รองลงมาคือ ประกอบอาชีพทางฝีมือประกอบอาชีพเกี่ยวกับเครื่องจักรมีอัตราการสูบบุหรี่ร้อยละ 13.5 และ 9.8 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำพบว่า ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 40.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,500 บาท

3.3 พฤติกรรมการสูบบุหรี่

1) อายุและสาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่

จากผลการสำรวจครั้งล่าสุดเมื่อปี 2547 พบว่า ผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สูบบุหรี่เป็นประจำ เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ย 18.4 ปี ชายเริ่มสูบบุหรี่เร็วกว่าหญิง โดยชายเริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ย 18.2 ปี และหญิงเมื่ออายุเฉลี่ย 21.7 ปี

แผนภูมิ 2 อายุเมื่อเริ่มสูบบุหรี่ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ

ที่มา : 1. การสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2544

2. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

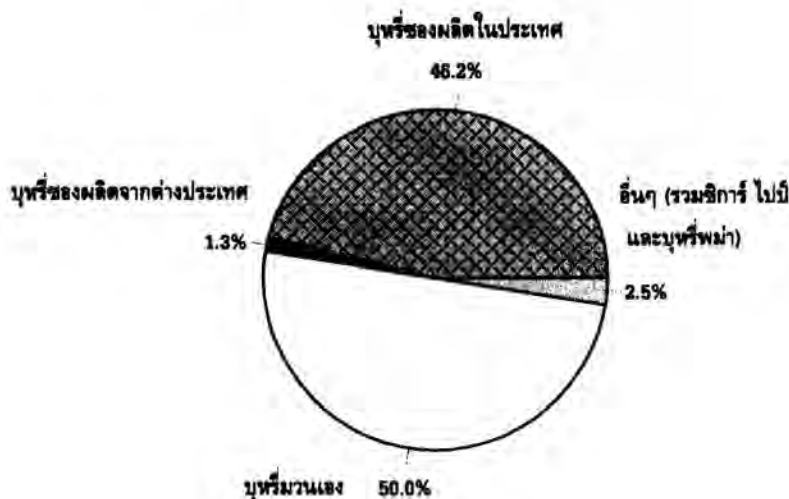
เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจปี 2544 พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำเริ่มสูบบุหรี่เร็วขึ้น โดยทั้งชายและหญิงเริ่มสูบบุหรี่เร็วขึ้นทั้งสองเพศ (ปี 2544 ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำเริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ย 18.5 ปี ชายเมื่ออายุ 18.3 ปี และหญิงเมื่ออายุ 21.9 ปี)

สำหรับสาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ พบว่า ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 44.5 เริ่มสูบบุหรี่เพราะอยากทดลองสูบบุหรี่ และตามอย่างเพื่อนหรือเพื่อนชวนสูบบุหรี่ร้อยละ 32.8 ส่วนสาเหตุอื่น ได้แก่ เพื่อเข้าสังคม มีความเครียด วิตกกังวล เพื่อความโก้เก๋เพื่อความเป็นผู้ใหญ่ และอื่นๆ มีอัตราร้อยละไม่มากนัก

2) ประเภทบุหรี่ที่สูบ

ประมาณครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 50.0 ของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำสูบบุหรี่มวนเอง ร้อยละ 46.2 สูบบุหรี่ซองผลิตในประเทศ และร้อยละ 1.3 สูบบุหรี่ซองผลิตจาก ต่างประเทศ

แผนภูมิ 3 ประเภทบุหรี่ที่สูบ

ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2547

3) จำนวนบุหรี่ที่สูบและค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่สูบต่อวัน

ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ สูบบุหรี่เฉลี่ยวันละ 10.4 มวน โดยทุกกลุ่มอายุสูบบุหรี่เฉลี่ยวันละ 9 - 11 มวน ยกเว้นกลุ่มอายุ 15-19 ปี ที่สูบบุหรี่เฉลี่ยวันละ 7.2 มวน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนบุหรี่ที่สูบเฉลี่ยต่อวันกับการสำรวจปี 2544 พบว่า จำนวนบุหรี่ที่สูบเฉลี่ยต่อวันลดลงเล็กน้อย (ปี 2544 สูบเฉลี่ยวันละ 10.6 มวน)

ส่วนค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่สูบเฉลี่ยต่อคน ต่อวันประมาณ 14.6 บาท ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยสูงกว่านอกเขตเทศบาล โดยในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่สูบเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 24.2 บาท และนอกเขตเทศบาลมีประมาณ 11.2 บาท

4) พฤติกรรมการสูบบุหรี่ขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือน

ในการสำรวจได้สอบถามผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำถึงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือน ผลการสำรวจปี 2547 พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ สูบบุหรี่ขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือนถึงร้อยละ 87.9 พฤติกรรมนี้เปลี่ยนแปลงจากผลสำรวจเมื่อปี 2544 เล็กน้อย (ปี 2544 สูบบุหรี่อยู่กับสมาชิกในครัวเรือนร้อยละ 88.5) ทั้งชายและหญิงมีพฤติกรรมในการสูบบุหรี่อยู่กับสมาชิกในครัวเรือนใกล้เคียงกัน โดยมีอัตราร้อยละ 87.7 และ 91.2 ตามลำดับ

5) ความพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่และสาเหตุที่เลิกสูบบุหรี่ไม่ได้

ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำ ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 42.2 ไม่เคยคิดที่จะเลิกสูบบุหรี่ ผู้ที่อยากเลิกสูบแต่ยังไม่เคยพยายามเลิกสูบบุหรี่มีร้อยละ 23.0 ส่วนผู้ที่อยากเลิกสูบและได้พยายามเลิกสูบบุหรี่มีร้อยละ 33.2

สำหรับผู้ที่อยากเลิกสูบและได้พยายามเลิกสูบบุหรี่นั้น มากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 57.7 เคยพยายาม 1-2 ครั้ง ร้อยละ 22.2 เคยพยายาม 5 ครั้งขึ้นไป และ ร้อยละ 20.1 เคยพยายาม 3-4 ครั้ง

เมื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจปี 2544 เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำและไม่เคยคิดที่จะเลิกสูบบุหรี่มีอัตราร้อยละเพิ่มขึ้น (ปี 2544 มีร้อยละ 33.2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.2 ในปี 2547) ทั้งชายและหญิงมีอัตราร้อยละเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำและได้เคยพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่ในปี 2547 มีอัตราร้อยละสูงกว่าปี 2544

ตาราง 4 อัตราร้อยละของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ จำแนกตามความพยายามเลิกสูบบุหรี่และจำนวนครั้ง

ความพยายามเลิกสูบบุหรี่และจำนวนครั้ง	รวม	ชาย	หญิง
รวม	100.0	100.0	100.0
ไม่เคยคิดที่จะเลิกสูบ	42.2	41.9	46.4
อยากเลิกสูบบุหรี่แต่ไม่เคยพยายาม	23.0	22.9	23.7
พยายามเลิกสูบ	33.2	33.5	28.5
ไม่ทราบ	1.6	1.7	1.4
จำนวนครั้งที่พยายามเลิกสูบบุหรี่	100.0	100.0	100.0
1-2	57.7	58.3	45.6
3-4	20.1	19.5	33.2
5 ขึ้นไป	22.2	22.2	21.2

ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

สำหรับสาเหตุที่เลิกสูบบุหรี่ไม่ได้นั้น ร้อยละ 32.0 ให้เหตุผลว่า รู้สึกหงุดหงิดเมื่อไม่ได้สูบบุหรี่ ร้อยละ 25.4 เป็นความเคยชินที่ต้องสูบบุหรี่ และร้อยละ 20.7 เห็นคนอื่นสูบบุหรี่ก็อยากสูบบุหรี่อีก

4. สุขภาพกับการสูบบุหรี่

จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุขของประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2547 ใน US Surgeon General Report 2004 ระบุว่า บุหรี่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคต่างๆ 36 ชนิด ได้แก่ โรคมะเร็ง 10 ชนิด โรคเกี่ยวกับหัวใจ และหลอดเลือด 4 ชนิด โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ 11 ชนิด โรคเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์ 4 ชนิด และอื่นๆ อีก 6 ชนิด นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลกได้รายงานไว้ว่า บุหรี่เป็นสาเหตุการตายลำดับที่ 2 ของโลก และจัดเป็นปัจจัยเสี่ยง (Risk Factor) ลำดับที่ 4

สำหรับประเทศไทย การเจ็บป่วยจากการสูบบุหรี่เป็นภาวะโรคอันดับที่ 2 ของประชากรไทย รองจาก โรคเอดส์ ส่วนแอลกอฮอล์เป็นภาวะโรคอันดับที่ 3 โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ได้แก่ โรคหัวใจและโรคมะเร็ง เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตมากที่สุด ปัจจุบันประชากรไทยเสียชีวิตด้วยโรคจากการสูบบุหรี่ปีละประมาณ 52,000 คน หรือวันละ 142 คน หรือชั่วโมงละ 6 คน โดยกว่าครึ่งหนึ่งของ ผู้สูบบุหรี่จะเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (ก่อนอายุ 65 ปี)

การสูบบุหรี่นอกจากจะมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่สูบโดยตรงแล้ว ยังมีผลกระทบต่อคนข้างเคียงด้วย จากผลการศึกษาทางการแพทย์และการวิจัยได้ค้นพบว่า การสูบบุหรี่มีผลต่อสุขภาพที่สำคัญๆ ดังนี้

- **ผลกระทบที่เกิดในช่องปาก** การสูบบุหรี่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้อาการของโรคในช่องปากรุนแรงมากยิ่งขึ้น ผู้สูบบุหรี่มักมีปัญหาในการเข้าถึงคม เนื่องจากมีกลิ่นปาก และการสูบบุหรี่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการเกิดมะเร็งในช่องปาก โดยพบว่ามีสารก่อมะเร็ง 300 ชนิดในน้ำลายของผู้สูบบุหรี่ การสูบบุหรี่มากกว่า 1 ซองต่อวัน จะเพิ่มอัตราเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งในช่องปากถึง 24 เท่า นอกจากนี้ บุหรี่ทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพในช่องปากได้หลายอย่าง เช่น การเกิดระบบโรคที่เป็นแผ่นคราบสีขาว (Leukoplakia) การเกิดรอยโรคชนิดแผ่นสีแดง (Erythroplakia) เป็นต้น

- **ก่อให้เกิดมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ** มะเร็งกระเพาะปัสสาวะเป็นการเจริญผิดปกติของเซลล์บุผนังด้านในของกระเพาะปัสสาวะ กลายเป็นก้อนเนื้องอกเข้าไปในโพรงกระเพาะปัสสาวะ สิ่งที่ยับยั้งการเป็นมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ คือ ปัสสาวะเป็นเลือด ผลจากงานวิจัย พบว่า สารก่อมะเร็งอะริลามีนส์มีอยู่ในควันบุหรี่และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมะเร็งกระเพาะปัสสาวะ สำหรับประเทศไทย พบว่า ประชากรชายที่เป็นมะเร็ง มะเร็งกระเพาะปัสสาวะ จะอยู่ในลำดับที่ 5 ของโรคมะเร็ง โดยมากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ที่เป็นมะเร็งกระเพาะปัสสาวะจะเป็นคนที่สูบบุหรี่

- **ผลการค้นพบที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง** คือ การสูบบุหรี่และดื่มกาแฟร่วมกันจะมีผลในการทำลายหลอดเลือดมากขึ้น โดยได้มีการศึกษาถึงผลกระทบของการสูบบุหรี่และการดื่มกาแฟต่อหลอดเลือดแดงใหญ่ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในบุคคลวัยหนุ่มสาวที่มีสุขภาพดี พบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่และดื่มกาแฟจะทำให้เส้นเลือดแดงใหญ่แข็งตัวและลดความยืดหยุ่นลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งแพทย์ได้ให้ความเห็นว่า ทั้งบุหรี่และกาแฟต่างส่งผลเสียต่อหลอดเลือด ทำให้ความดันโลหิตสูง เส้นเลือดในสมองตีบ เกิดโรคหัวใจ การสูบบุหรี่และดื่มกาแฟจะเป็นการเสริมฤทธิ์ซึ่งกันและกัน

5. การน้อมรับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีกระแสพระราชดำรัสแสดงความห่วงใยเยาวชนไทย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2547 เกี่ยวกับปัญหาของเยาวชนไทยในด้าน สุขภาพ แหล่งอบายมุข และปัญหาด้านการศึกษา จากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในการรณรงค์เพื่อปกป้องสุขภาพของเยาวชนไทย

ในส่วนที่เกี่ยวกับบุหรี่ จากผลการสำรวจ เมื่อปี พ.ศ. 2547 พบว่า เด็กและเยาวชนไทยที่มีอายุระหว่าง 11-24 ปี สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวันมีถึงร้อยละ 8.1 อายุที่เริ่มสูบบุหรี่ก็อยู่ในช่วงวัยเยาวชน คือ เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ยประมาณ 18.4 ปี สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะเริ่มจากอยากทดลองสูบ รองลงมา คือ ตามอย่างเพื่อนหรือเพื่อนชวนสูบ และจากการศึกษา พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีผู้สูบบุหรี่จะมีแนวโน้มที่จะคบเพื่อนที่สูบบุหรี่ และจะมีโอกาสติดบุหรี่สูงกว่าเด็กทั่วไป

การเคลื่อนไหวเพื่อน้อมรับกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในส่วนขององค์กรหลักที่ทำงานด้านการเสริมสร้างสุขภาพ ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุขและมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ได้เริ่มดำเนินการด้วยการให้ข้อมูล ข่าวสารการรณรงค์ และการจัดกิจกรรมในหน่วยงานต่างๆ ต่อเนื่องตลอดมา นับว่าเป็นการดีที่ทุกฝ่ายได้ให้ความสำคัญกับปัญหาของเยาวชนไทย และพร้อมใจกันสนองพระราชดำรัสฯ ในอนาคตสุขภาพของเยาวชนไทยจะดีขึ้น ปลอดภัยจากสิ่งมอมเมาโดยเฉพาะบุหรี่

6. นโยบายแห่งชาติในการควบคุมการบริโภคยาสูบ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ตามแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ว่า จะลดอัตราการบริโภคบุหรี่ของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปให้เหลือประมาณร้อยละ 20 ในปี 2549 ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อลดการบริโภคยาสูบของประชากร ได้แก่ การออกกฎหมายควบคุมการบริโภคยาสูบและการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุหรี่

มาตรการล่าสุดที่รัฐบาลได้ออกประกาศเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2548 คือ การบังคับให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า บุหรี่ จะต้องพิมพ์ภาพ 4 สี พร้อมคำเตือนลงบนซองบุหรี่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของซองบุหรี่ โดยกำหนดให้พิมพ์ 6 ภาพก่อน และจะเพิ่มเป็น 10 ภาพในปลายปี 2548 นี้ ภาพดังกล่าว ได้แก่ ภาพปอดของผู้เสียชีวิตจากโรคมะเร็งปอด ภาพหญิงแก่ผิวหน้าเหี่ยว ผมหงอก ภาพคนยิงฟันเห็นคราบเหลืองทั้งปาก ภาพพ่ออุ้มลูกและสูบบุหรี่พันควันทำร้ายลูก ภาพคนสูบบุหรี่พันควันและมีหวังกะโหลกของผู้ที่ เสียชีวิตจากควันบุหรี่ และภาพผู้เสียชีวิตจากถุงลมโป่งพองมาตรการนี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้กำหนดให้มีคำเตือนบนซองบุหรี่ครั้งแรกเมื่อในปี 2535 โดยรัฐบาลได้พิจารณาว่า แค้คำเตือนอย่างเดียวคงไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนเห็นถึงโทษภัยของบุหรี่ จึงได้เพิ่มให้มีภาพบนซองบุหรี่

การกำหนดให้พิมพ์ภาพบนซองบุหรี่นี้ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2548 ไม่มีการผ่อนปรน ถ้าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายยังคงผลิตหรือจำหน่ายบุหรี่ที่ไม่มีภาพคำเตือนรูปแบบใหม่ จะถูกดำเนินคดีทันที ผู้ผลิตมีโทษปรับ 100,000 บาท ส่วนผู้จำหน่ายมีโทษปรับ 20,000 บาท

นอกจากมาตรการที่กล่าวมาแล้ว กระทรวงสาธารณสุขจะผลักดันมาตรการเกี่ยวกับบุหรี่เพิ่มอีก 10 เรื่อง คือ การห้ามไม่ให้มีการโฆษณาบุหรี่ที่จุดขาย มีการกำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไว้สูงถึง 200,000 บาท การขึ้นภาษีบุหรี่จากร้อยละ 75 เป็นร้อยละ 80 ซึ่งจะทำให้ราคาบุหรี่แพงขึ้นจาก 35 บาท เป็น 43.75 บาท และรัฐบาลจะมียาได้ไม่น้อยกว่าปีละ 34,000 ล้านบาท การห้ามจำหน่ายบุหรี่ซองเล็กที่มีจำนวนนุหรี่น้อยกว่า 20 มวน การห้ามขายนุหรี่ในระยะ 500 เมตรจากสถานศึกษาและศาสนสถาน การห้ามนำเข้านุหรี่รสชาติผลไม้ ช็อกโกแลต เป็นต้น การห้ามหน่วยราชการรับการสนับสนุนจากบริษัทนุหรี่ รวมทั้งการให้เงินสินบนและเงินรางวัลนำจับแก่ผู้ชี้เบาะแสและเจ้าพนักงาน มาตรการต่างๆ เหล่านี้ รัฐบาลมีแผนจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 กันยายน 2548

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหานุหรี่มาโดยตลอด การประกาศขึ้นภาษีสรรพสามิตนุหรี่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้ คือ เมื่อต้นปี 2544 ได้ขึ้นภาษีนุหรี่จากร้อยละ 71.5 เป็นร้อยละ 75.0 ประกาศขยายเขตห้ามสูบนุหรี่ในที่สาธารณะเมื่อปลายปี 2546 และได้ออกประกาศบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ห้ามร้านค้าทุกประเภทขายนุหรี่ให้กับเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีมาซื้อนุหรี่ ผู้ปกครองจะถูกเรียกมาตักเตือนและทำทัณฑ์บนด้วย

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

อัตราการสูบนุหรี่ของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลง โดยลดลงทั้งชายและหญิง ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการสูบนุหรี่เป็นประจำสูงกว่าทุกภาค ชายสูบนุหรี่เป็นประจำสูงกว่าหญิงประมาณ 18 เท่า หญิงมีอัตราการสูบนุหรี่ลดลงเฉลี่ยต่อปีช้ากว่าชาย ประชากรในวัยทำงานอายุ 25-59 ปี สูบนุหรี่เป็นประจำสูงกว่าประชากรในกลุ่มอายุอื่น อัตราการสูบนุหรี่ลดลงทุกกลุ่มอายุ แยกกลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี มีอัตราการสูบนุหรี่ลดลงน้อยที่สุด ประชากรที่สูบนุหรี่เป็นประจำ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับต่ำ

อายุที่เริ่มสูบนุหรี่เฉลี่ยประมาณ 18.4 ปี ชายเริ่มสูบนุหรี่เร็วกว่าหญิง เยาวชนชายและหญิงเริ่มสูบนุหรี่เร็วขึ้น สาเหตุที่เริ่มสูบนุหรี่ที่สำคัญเนื่องจากอยากทดลองสูบและตามอย่างเพื่อนหรือเพื่อนชวนสูบ ประเภทนุหรี่ที่สูบมากที่สุด นุหรี่มวนเองและนุหรี่ซองผลิตในประเทศ จำนวนนุหรี่ที่สูบเฉลี่ยต่อวันประมาณ 10.4 มวน ซึ่งลดลงจากปี 2544 เล็กน้อย ค่าใช้จ่ายในการซื้อนุหรี่สูบเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 14.6 บาท มากกว่า 4 ใน 5 ของผู้ที่สูบนุหรี่เป็นประจำจะสูบนุหรี่ขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือน พฤติกรรมนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากปี 2544 น้อยมาก และประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ที่สูบนุหรี่เป็นประจำอยากจะเลิกสูบนุหรี่ ซึ่งได้เคยพยายามเลิกสูบแล้วแต่ไม่สำเร็จ สาเหตุสำคัญคือ รู้สึกหงุดหงิดเมื่อไม่ได้สูบนุหรี่ เคยชินที่ต้องสูบนุหรี่ และเห็นคนอื่นสูบก็อยากสูบอีก

จากข้อมูลการสำรวจครั้งล่าสุดจะเห็นว่า พฤติกรรมการสูบนุหรี่ของประชากรไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ เป็นผลเนื่องมาจากการที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนได้ร่วมกันรณรงค์เพื่อการ

ผู้สูงอายุในสังคมไทย

1. บทนำ

การก้าวเข้าสู่ “วัยสูงอายุ” นับเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางเศรษฐกิจ และบทบาททางสังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่เกิดกับผู้สูงอายุย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุจากที่เคยช่วยเหลือตัวเองได้มาเป็น “ผู้พึ่งพิง” ซึ่งควรได้รับการดูแลเกื้อหนุนจากสมาชิกในครอบครัวหรือจากบุคคลอื่นๆ ในสังคม

จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงอายุคาดหมายหรือความยืนยาวของชีวิตของชายเพิ่มสูงขึ้นจาก 58 ปี ในปี 2519 เป็น 68 ปี ในปี 2539 และสำหรับหญิงเพิ่มขึ้นจาก 64 ปี ในปี 2519 เป็น 75 ปี ในปี 2539 และคาดว่าในปี 2549 ชายจะมีอายุยืนขึ้นถึง 69 ปี และหญิง 76 ปี และในอีก 10 ปีข้างหน้าชายจะมีอายุยืนถึง 71 ปี และหญิง 78 ปี

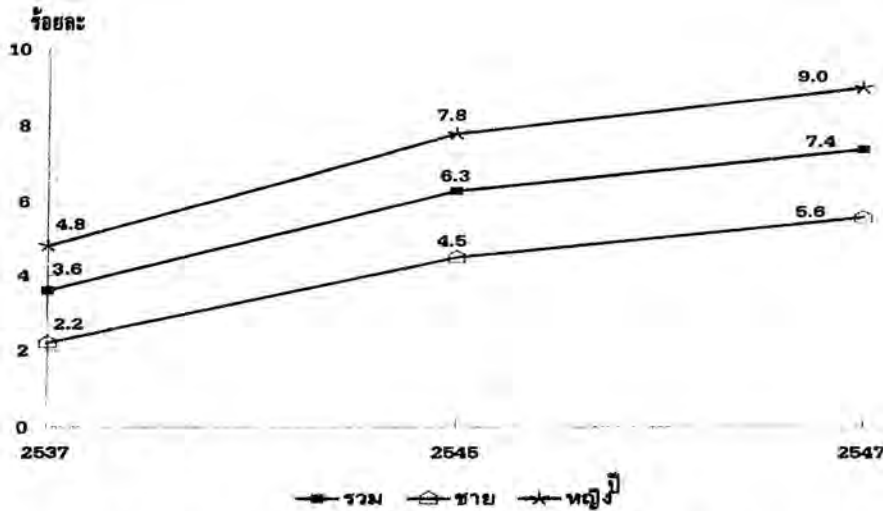
การมีอายุยืนยาวขึ้นนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาการด้านสาธารณสุขที่ดีขึ้น แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าปัญหาสำคัญที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของผู้สูงอายุก็คือปัญหาด้านสุขภาพ ยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้นก็จะยิ่งพบกับปัญหาภาวะทุพพลภาพมากขึ้นและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 และการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 ครั้งล่าสุด **สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้**

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร

ประเด็นสำคัญและเข้าไปสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของผู้สูงอายุในปัจจุบันคือลักษณะการอยู่อาศัย ซึ่งพบว่าแนวโน้มการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.3 ในปี 2545 และสูงถึงร้อยละ 7.4 ในปี 2547 โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงที่มีสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุชายอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุในสังคมไทยมากกว่าร้อยละ 90 ไม่ได้อยู่คนเดียว

แผนภูมิที่ 1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2547

ที่มา : 1. การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อแบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่มคืออายุ 60-69 ปีและอายุ 70 ปีขึ้นไป พบว่าผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มมากขึ้น สัดส่วนการอยู่คนเดียวก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าชายในทุกกลุ่มอายุ

ตารางที่ 1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามเพศ และกลุ่มอายุ พ.ศ. 2537 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2547

เพศและกลุ่มอายุ	2537	2545	2547
รวม	3.6	6.3	7.4
60-69	3.2	5.3	6.7
70 ปีขึ้นไป	4.3	7.9	8.3
ชาย	2.2	4.5	5.6
60-69	2.1	3.4	5.0
70 ปีขึ้นไป	2.2	6.3	6.3
หญิง	4.8	7.8	9.0
60-69	4.2	6.9	8.3
70 ปีขึ้นไป	5.8	9.1	9.9

ที่มา : 1. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

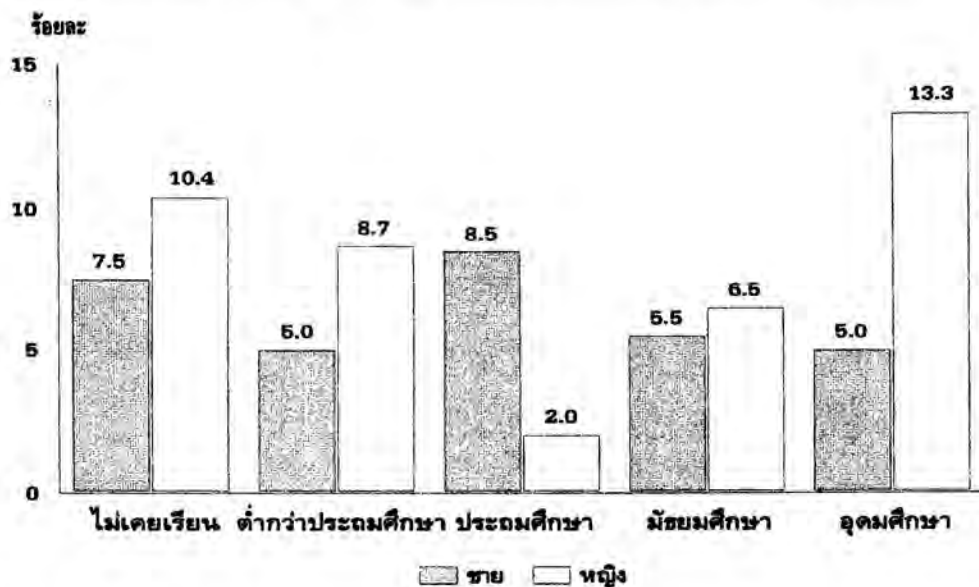
2. ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

การศึกษา

ผู้สูงอายุไทยกว่าร้อยละ 80 มีโอกาสได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (ร้อยละ 73.2) ผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนที่ไม่ได้รับการศึกษามากกว่า 2 เท่าของผู้สูงอายุชาย คือ ร้อยละ 25.8 สำหรับหญิง และร้อยละ 11.9 สำหรับชาย ทั้งนี้ในทุกระดับการศึกษาผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนการได้รับการศึกษาน้อยกว่าชายอย่างเห็นได้ชัด

ผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียนหรือไม่มีการศึกษามีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษา (ร้อยละ 9.6 และร้อยละ 6.9 ตามลำดับ) ผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าชายอย่างเห็นได้ชัด คือร้อยละ 10.4 สำหรับหญิง และร้อยละ 7.5 สำหรับชาย เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีการศึกษาพบว่าในระดับอุดมศึกษาผู้สูงอายุมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าระดับการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุหญิงที่มีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงถึงร้อยละ 13.3 ขณะที่ผู้สูงอายุชายที่การศึกษาระดับเดียวกันมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้น

แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามการศึกษา และเพศ พ.ศ. 2547

ที่มา : การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การมีงานทำและรายได้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 61.6) สำหรับผู้สูงอายุที่มีงานทำส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ผู้สูงอายุหญิงทั้งที่ไม่ได้ทำงานและที่มีงานทำมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าชายค่อนข้างมาก กล่าวคือ

เกือบ 1 ใน 10 ของผู้สูงอายุหญิงที่อยู่คนเดียวเป็นผู้ไม่มีงานทำ ขณะที่ผู้สูงอายุชายที่ไม่มีงานทำและอยู่คนเดียวเพียงร้อยละ 5.8

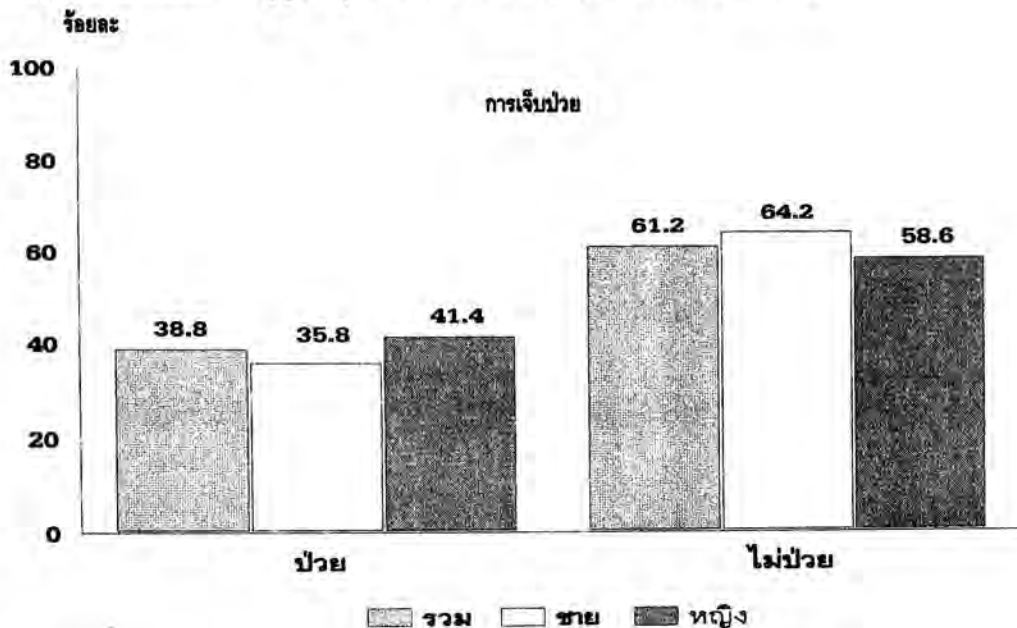
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุที่มีงานทำมีประมาณ 5,500 บาท ผู้สูงอายุชายมีรายได้สูงกว่าหญิง (6,200 บาท และ 4,100 บาท ตามลำดับ) ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีรายได้เฉลี่ยน้อยมากเพียง 3,100 บาท ขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวมีรายได้ประมาณ 5,700 บาท ทั้งนี้ผู้สูงอายุหญิงยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าผู้สูงอายุชายไม่ว่าจะอยู่คนเดียวหรือไม่ก็ตาม

3. ภาวะสุขภาพและสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

ภาวะสุขภาพ

กว่า 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุรู้สึกไม่สบายหรือ เจ็บป่วยระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ (ร้อยละ 38.8) ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคอันเนื่องมาจากความเสื่อมของร่างกาย ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูกและข้อ และโรคหัวใจและหลอดเลือด ผู้สูงอายุชายและหญิงมีแบบแผนการเจ็บป่วยไม่แตกต่างกัน

แผนภูมิที่ 3 ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามการเจ็บป่วย และเพศ พ.ศ. 2547

ที่มา : การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวรู้สึกป่วย (ร้อยละ 54.3) ผู้สูงอายุหญิงที่อยู่คนเดียวรู้สึกป่วยมากกว่าชายเกือบเท่าตัว (ร้อยละ 61.7 และร้อยละ 39.8 สำหรับหญิงและชาย

ตามลำดับ) ขณะที่ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวที่รู้สึกเจ็บป่วย โดยผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงมีสัดส่วนไม่ต่างกันมากนัก

มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง (ร้อยละ 51.8) ผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนของการมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรังสูงกว่าชาย (ร้อยละ 55.6 และร้อยละ 47.3 สำหรับหญิงและชาย ตามลำดับ)

ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรังสูงถึงร้อยละ 62.9 ผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุชายค่อนข้างมาก (ร้อยละ 67.7 และร้อยละ 53.6 สำหรับหญิงและชาย ตามลำดับ) ทั้งนี้ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรังสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวทั้งชายและหญิง

ตารางที่ 2 ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามการอยู่อาศัย การมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง และเพศ พ.ศ. 2547

โรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง	รวม	อยู่คนเดียว	ไม่ได้อยู่คนเดียว
รวม	100.0	100.0	100.0
ไม่มี	48.2	37.1	49.1
มี	51.8	62.9	50.9
ชาย	100.0	100.0	100.0
ไม่มี	52.7	46.4	53.1
มี	47.3	53.6	46.9
หญิง	100.0	100.0	100.0
ไม่มี	44.4	32.3	45.6
มี	55.6	67.7	54.4

ที่มา : การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

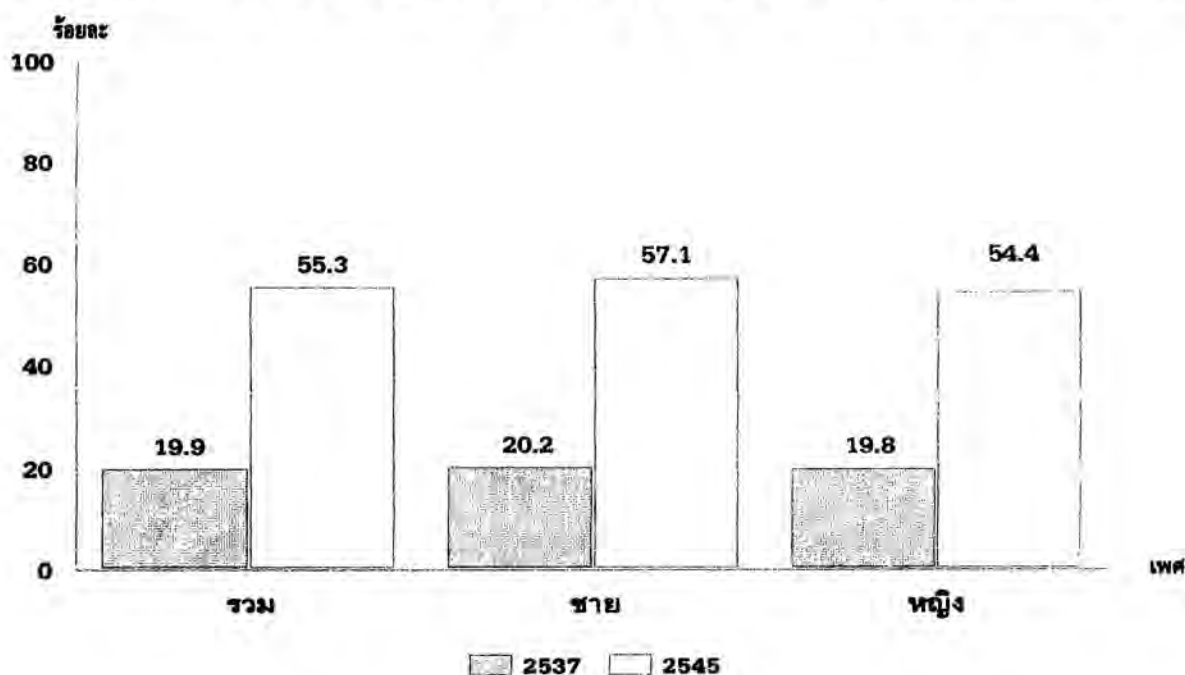
เป็นที่น่ายินดีที่ผู้สูงอายุไทยยังคงได้รับสวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาลในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 96.2) ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการจากบัตรประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ประเภทมี ท. คือไม่เสีย 30 บาท (ร้อยละ 60.5) ผู้สูงอายุทั้งหญิงและชายมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก

เมื่อพิจารณาผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ เลยแม้ว่าจะมีสัดส่วนไม่มาก คือร้อยละ 3.8 แต่นับว่าเป็นปัญหาที่อาจจะตามมาในอนาคตที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าในผู้สูงอายุ 100 คน จะมีผู้สูงอายุถึง 4 คนที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพใดๆ เลยไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือภาคเอกชน

4. การอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุ

จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 มีข้อถามเกี่ยวกับปัญหาในการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุ จากข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวในปี 2537 กว่าร้อยละ 80 ตอบว่าไม่มีปัญหาในการอยู่คนเดียว และเพียง 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุเท่านั้นที่ตอบว่ามีปัญหาในการอยู่คนเดียว (ร้อยละ 19.9) ผู้สูงอายุชายมีปัญหาในการอยู่คนเดียวสูงกว่าหญิง (ร้อยละ 20.2 และร้อยละ 19.8 สำหรับชายและหญิง ตามลำดับ) แต่จากการสำรวจในปี 2545 กลับพบว่ามีผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งตอบว่ามีปัญหาในการอยู่คนเดียวสูง (ร้อยละ 55.3) ผู้สูงอายุชายยังคงมีสัดส่วนที่ตอบว่ามีปัญหาสูงกว่าหญิง (ร้อยละ 57.0 และร้อยละ 54.4 สำหรับชายและหญิง ตามลำดับ)

แผนภูมิที่ 4 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามปัญหาในการอยู่คนเดียว และเพศ พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545

ที่มา : การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในการอยู่คนเดียวพบว่าในปี 2537 ผู้สูงอายุที่ตอบว่ามีปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 31.6) รองลงมาคือปัญหาเรื่องความเหงา (ร้อยละ 20.8) ผู้สูงอายุชายมีปัญหาด้านการดำรงชีวิต (ร้อยละ 35.2) ขณะที่ผู้สูงอายุหญิงตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 36.7) สำหรับปัญหาในการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุในปี 2545 พบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งหนึ่งตอบว่ามีปัญหาเรื่องความเหงา (ร้อยละ 45.7) รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 22.5) ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงมีปัญหาเรื่องความเหงาในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 45.6 และร้อยละ 45.8 สำหรับชายและหญิง ตามลำดับ)

ตารางที่ 3 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามปัญหาในการอยู่คนเดียว และเพศ 2537 และ พ.ศ. 2545

ปัญหาในการอยู่คนเดียว	2537			2545		
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ไม่มีคนดูแล	31.6	17.9	36.7	22.5	25.1	21.2
เหงา	20.8	14.1	23.3	45.7	45.6	45.8
การเงิน	16.4	7.4	19.7	12.1	10.2	13.0
การดำรงชีวิต	17.8	35.2	11.4	19.5	18.9	19.7
อื่นๆ	13.4	25.4	8.9	0.2	0.2	0.2

ที่มา : การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. สรุปและข้อเสนอแนะ

การที่โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากจำนวนและร้อยละของประชากรสูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากอายุเฉลี่ยของประชากรที่สูงขึ้นทั้งชายและหญิง การที่โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปนี้มีส่วนสัมพันธ์กับแบบแผนการเจ็บป่วยและแบบแผนการตายของประชากรที่เปลี่ยนจากสาเหตุหลักของการตายด้วยอุบัติเหตุและความรุนแรงต่างๆ มาเป็นโรคที่เกิดจากการมีอายุยืนยาวขึ้น คือ โรคที่เกิดจากการเสื่อมสภาพของร่างกายตามวัย เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการวางแผนด้านสาธารณสุข และสวัสดิการด้านการแพทย์ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าแม้ผู้สูงอายุจะยังคงอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายคน แต่อย่างไรก็ตามพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้น ยิ่งผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มมากขึ้นเท่าไร สัดส่วนของการอยู่คนเดียวก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเรื่องของผู้ดูแลผู้สูงอายุในอนาคต เนื่องจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ที่ส่งผลทำให้ครัวเรือนไทยในปัจจุบันมีขนาดเล็กลงมาก ซึ่งมีผลต่อจำนวนบุตรที่จะให้การดูแลผู้สูงอายุที่จะลดลงด้วย

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อครอบครัวและสังคมในวัฒนธรรมไทย จะเห็นได้จากการเคารพยกย่องผู้สูงอายุตลอดมา แต่จากสภาพครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย เศรษฐกิจและสังคมซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อันก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสุขภาพ

ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนบทบาทต่างๆ ของผู้สูงอายุจากการดูแลตนเองได้ ดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำงานและถือกุญแจรถหลานในครอบครัวได้ ไปสู่สถานะที่ต้องพึ่งพาอาศัยและรับการดูแลจากบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว

ดังนั้นควรมีการรณรงค์ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพในครอบครัวและสร้างจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุแก่บุตรหลานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ชาย และเยาวชนในการดูแลผู้สูงอายุให้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในครอบครัวและชุมชนได้อย่างอบอุ่น และไม่เป็นการระต่อสังคม

ภาระในการดูแลผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพ และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้ ดังนั้นจึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในบ้านปลายได้อย่างมีความสุข

การเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ผู้สูงอายุไทย

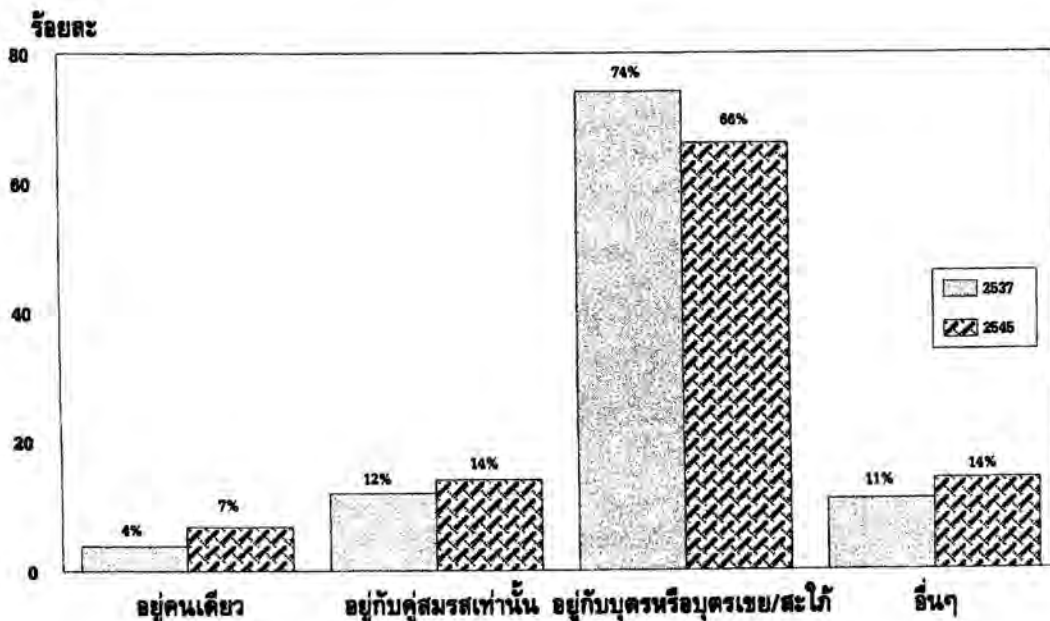
การศึกษาการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุไทย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทยครั้งล่าสุดปี 2545 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และได้เปรียบเทียบกับบางประเด็นกับผลการสำรวจครั้งแรกในปี 2537 สรุปผลที่สำคัญดังนี้

1. ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

ในสังคมไทย ครอบครัวโดยเฉพาะผู้ที่ เป็นบุตรยังคงมีบทบาทสำคัญในการเกื้อหนุนและดูแลผู้สูงอายุแต่หลักฐานใหม่ซึ่งเป็นผลสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสำรวจประชากรสูงอายุไทยปี 2545 ชี้ว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้นในระยะหลัง กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบผลการสำรวจปี 2545 กับปี 2537 ซึ่งในช่วง 8 ปีของการสำรวจสองครั้ง มีการเพิ่มขึ้นของการอยู่ตามลำพัง ในประชากรสูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) จากร้อยละ 4 เป็นร้อยละ 7 และการอยู่ลำพังกับคู่สมรสก็เพิ่มขึ้นเช่นกันจากร้อยละ 12 เป็นร้อยละ 14 ส่วนการอยู่กับบุตรอย่างน้อยหนึ่งคน แม้ว่าจะยังเป็นแบบการอยู่อาศัยหลักของผู้สูงอายุไทย แต่สัดส่วนได้ลดลงจากร้อยละ 74 เป็นร้อยละ 66

อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่กับบุตร รวมทั้งผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว หรืออยู่ลำพังกับคู่สมรสจำนวนไม่น้อยต่างยังมีบุตรอาศัยอยู่ใกล้ๆ หรือยังมีการ พบปะติดต่อกันบ่อยๆกับบุตรของตน โดยรวมอาจกล่าวได้ว่ากว่าร้อยละ 80 ของผู้สูงอายุไทย ถ้าไม่ได้อยู่กับบุตรก็มีการติดต่อกับบุตรอย่างน้อยหนึ่งคนบ่อยครั้ง

แผนภูมิ 1 ร้อยละของลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545

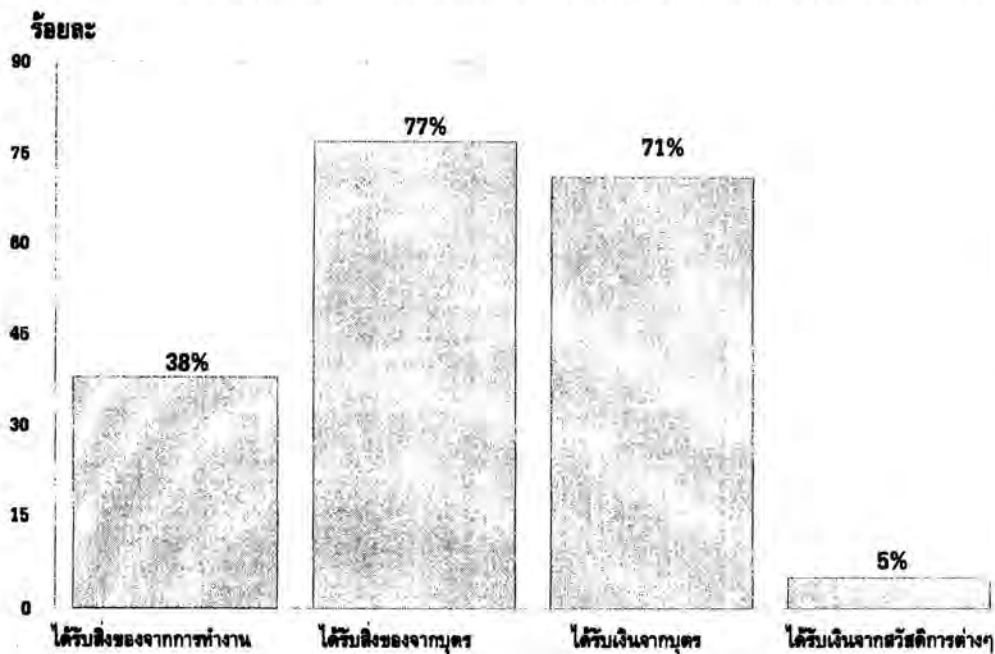

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. การเกื้อหนุนผู้สูงอายุ

บุตรยังคงเป็นแหล่งเกื้อหนุนด้านสิ่งของแก่ผู้สูงอายุเช่นกัน โดยร้อยละ 77 ของผู้สูงอายुरายงานว่าได้รับเงินหรือสิ่งของจากบุตรในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ขณะเดียวกันผู้สูงอายุไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 70 ปี ยังคงทำงานเชิงเศรษฐกิจ จึงกล่าวได้ว่า ถ้าไม่นับบุตร การทำงานนับเป็นแหล่งสำคัญอันดับสองของรายได้ของผู้สูงอายุ สัดส่วนของผู้สูงอายุที่รายงานว่ารายได้ไม่เพียงพอในปี 2545 ยังคงเท่ากับในปี 2537 คือ ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

แผนภูมิ 2 ร้อยละของผู้สูงอายุไทยที่ได้รับการเกื้อหนุนด้านรายได้และสิ่งของจากแหล่งต่างๆ พ.ศ. 2545

ที่มา : การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในปี 2545 รายงานว่า การได้รับเบี้ยยังชีพทางราชการของผู้สูงอายุ แม้ว่าจำนวนเงินเบี้ยยังชีพจะไม่มากคือประมาณ 300 บาทต่อเดือน แต่เงินจำนวนนี้นับว่า สำคัญมากสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน และอยู่ในภาวะที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งพบว่ามีค่อนข้างมาก ถ้าวัดจากร้อยละของผู้สูงอายุที่รายงานว่ารายได้ไม่เพียงพอ ผลการสำรวจชี้ว่าโครงการเบี้ยยังชีพอาจยังเข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างที่ควรจะเป็น ดังนั้นควรมีการปรับปรุง วิธีการคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพ จะได้เป็นหลักประกันว่าผู้สูงอายุที่ยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือจริงๆ ได้รับเลือกให้อยู่ในโครงการเบี้ยยังชีพ

3. การได้รับความช่วยเหลือ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รายงานว่า ได้รับความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน มีเพียงร้อยละ 3 ของผู้สูงอายุที่ทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองไม่ได้และต้องการความช่วยเหลือแต่ไม่ได้รับความช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน

อย่างไรก็ตาม ความต้องการความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เพราะผู้สูงอายุจะมีชีวิตยืนยาวขึ้น แต่ช่วงเวลาที่อยู่นานขึ้นนี้อาจไม่ได้อยู่อย่างมีความสุขพอดี ดังนั้นการพัฒนาโครงการให้ความช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพกลุ่มเล็กๆ และต้องการความช่วยเหลือนี้ควรได้รับความสำคัญจากภาครัฐและเอกชน และควรผลักดันให้แผนพัฒนาผู้สูงอายุของประเทศไทยนำไปสู่แผนปฏิบัติการและบรรลุตามยุทธศาสตร์ ตลอดจนเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อทำให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

ภาคผนวก

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การสมรสและการหย่าของประชากรไทย

การสมรสและการหย่าของประชากรไทย ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นค่อนข้างชัดเจน ในทางสังคมศาสตร์ การสมรสหรือการแต่งงานถือเป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันครอบครัว คู่สมรสอาจมีการจดทะเบียนสมรสซึ่งถือเป็นการบ่งชี้ถึงเจตจำนงที่จะสร้างครอบครัวร่วมกันโดยได้ทำหลักฐานทางนิติบัญญัติ ขณะที่การหย่าหรือการจดทะเบียนหย่าถือเป็นการสิ้นสุดของการแต่งงาน

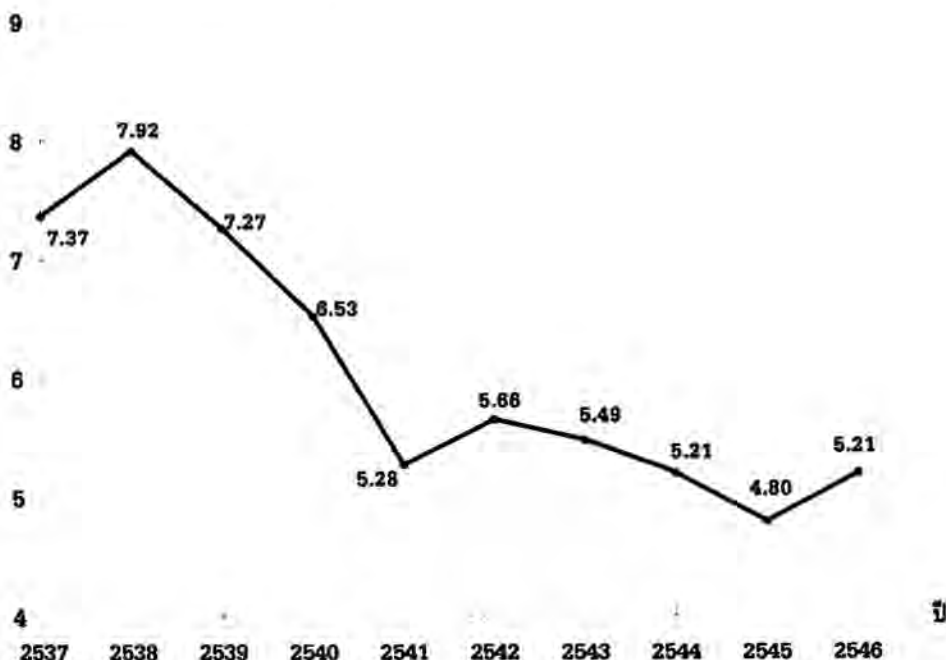
ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และข้อมูลจากสำมะโนประชากร และเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นภาพโดยรวมของการเปลี่ยนแปลงภาวะสมรสของประชากรไทย ที่นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของหน่วยย่อยที่สุดซึ่งได้แก่ครอบครัว **สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้**

1. การสมรส

อัตราการจดทะเบียนสมรสของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากจำนวนประชากร 1,000 คน มีผู้จดทะเบียนสมรสประมาณ 7 คู่ในปี 2537 ลดลงเหลือประมาณ 5 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

แผนภูมิที่ 1 อัตราการจดทะเบียนสมรสของประชากร พ.ศ. 2537 - 2546

อัตราการจดทะเบียนสมรสต่อ 1,000 คน

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อัตราการจดทะเบียนสมรสในทุกๆ ภาคมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน กรุงเทพมหานครมีอัตราการจดทะเบียนสมรสต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 ลดลงจาก 7.04 คู่มือคือ 6.73 คู่มือปี 2546 ภาคกลางลดลงจาก 6.38 คู่มือปี 2537 เหลือ 5.33 คู่มือปี 2546 และภาคใต้ลดลงจาก 6.19 คู่มือปี 2537 เหลือ 4.82 คู่มือต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีอัตราการจดทะเบียนสมรสลดลงมากที่สุดจาก 8.44 คู่มือต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เหลือ 5.05 คู่มือปี 2546 รองลงมาคือภาคเหนือที่มีอัตราลดลงจาก 7.54 คู่มือปี 2537 เหลือ 4.86 คู่มือต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

2. อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก

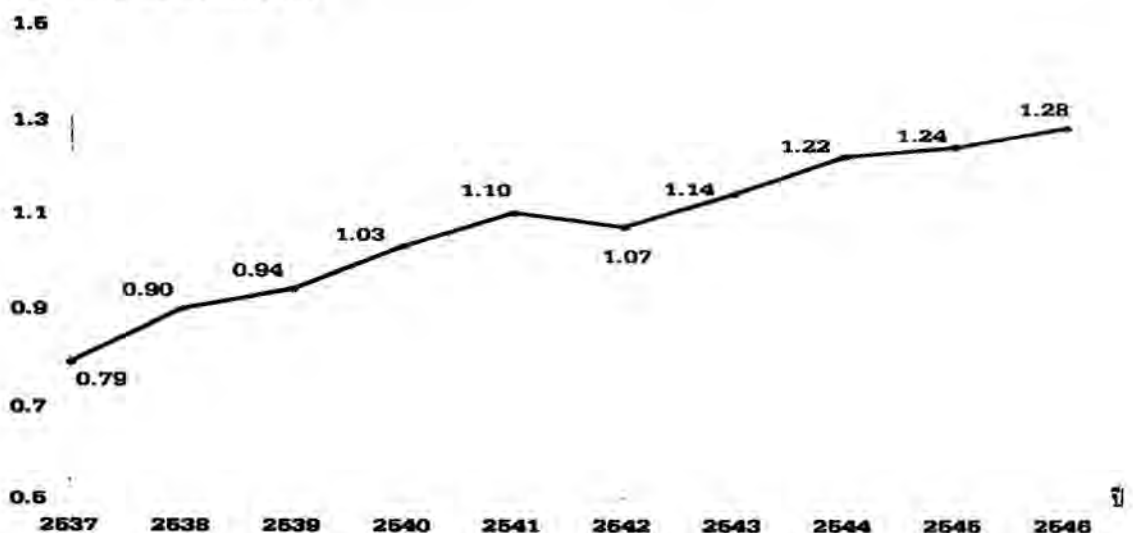
การเลื่อนอายุแต่งงานของหญิงและชายนั้นว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากสำมะโนประชากรและเคหะของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า อายุเฉลี่ยเมื่อสมรสครั้งแรก ของชายในปี 2513 เพิ่มขึ้นจาก 24 ปีเป็น 27 ปีในปี 2543 และหญิงเพิ่มขึ้นจาก 22 ปีในปี 2513 เป็น 24 ปีในปี 2543 การเลื่อนอายุแต่งงานนี้จะส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ ยิ่งเลื่อนอายุของการแต่งงานให้ช้าลงเท่าใด โอกาสของช่วงเวลาของการมีบุตรก็จะยิ่งน้อยลงเท่านั้น ซึ่งจะมีผลทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง

3. การหย่า

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาอัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากรไทยในปี 2537 เพิ่มขึ้นจาก 0.79 คู่มือต่อประชากร 1,000 คนเป็น 1.28 คู่มือต่อประชากร 1,000 คนในปี 2546

แผนภูมิที่ 2 อัตราการจดทะเบียนหย่าของประชากร พ.ศ. 2537 - 2546

อัตราการจดทะเบียนหย่าต่อ 1,000 คน

ที่มา: สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

อัตราการจดทะเบียนหย่า จำแนกตามภาคพบว่าภาคกลางเป็นภาคที่มีการเปลี่ยนแปลงของอัตราการจดทะเบียนหย่าต่อประชากร 1,000 คนสูงสุดคือเพิ่มขึ้นจาก 0.83 คู่ในปี 2537 เป็น 1.52 คู่ในปี 2546 กรุงเทพมหานครมีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 1.81 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เป็น 2.38 คู่ในปี 2546

ภาคเหนือมีอัตราการจดทะเบียนหย่าเพิ่มขึ้นจาก 0.91 คู่ต่อประชากร 1,000 คนในปี 2537 เป็น 1.39 คู่ในปี 2546 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นจาก 0.49 คู่ ในปี 2537 เป็น 0.92 คู่ในปี 2546 ภาคใต้เป็นภาคที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ แม้ว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างหนึ่งที่ได้ชัดคือคู่สมรสมีการจดทะเบียนสมรสน้อยลง ขณะที่มีการจดทะเบียนหย่าเพิ่มสูงมากขึ้นเหตุการณ์เหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัวของไทย อันอาจนำไปซึ่งปัญหาครอบครัวแตกแยกได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่าย และหนี้สินที่สูงขึ้น ประกอบกับความเสื่อมโทรมของสังคม ทำให้ความรู้สึกเอื้ออาทร และความผูกพันภายในครอบครัวลดลง

สังคมไทยถือว่าสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดในการสร้างความเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในครอบครัว สถาบันครอบครัวถือเป็นเป้าหมายหลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่จะสร้างให้ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวที่อบอุ่น และมั่นคง

ดังนั้นจึงควรหาแนวทางแก้ไข และรณรงค์ให้เห็นความสำคัญของการสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ด้วยการร่วมระดมความคิด และร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมของสถาบันครอบครัว เพื่อให้สถาบันครอบครัวเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวให้มีความแข็งแกร่งทั้งทางกาย จิตใจ และผลานเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศมีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

หน้าว่าง

ประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548

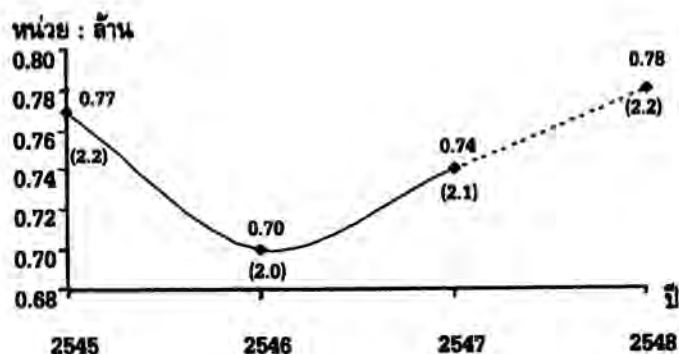
สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ประมาณการแนวโน้มภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2548 หลังจากทราบผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 4/2547 แล้ว ซึ่งผลการประมาณการสรุปได้ดังนี้

ในปี 2548 คาดว่า จะมีกำลังแรงงานเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 36.2 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 3.6 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 1.0 (ปี 2547 กำลังแรงงานเฉลี่ยทั้งปีมีประมาณ 35.9 ล้านคน) โดยในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเพาะปลูก คาดว่าจะมีผู้อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 35.2 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ช่วงเดียวกันประมาณ 4.2 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2

สำหรับแนวโน้มภาวะเศรษฐกิจปี 2548 ได้มีการคาดประมาณว่า เศรษฐกิจจะมีแนวโน้มชะลอตัวลง โดยจะมีการขยายตัวประมาณร้อยละ 5.0 - 6.0 (ปี 2547 มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 6.2) ทั้งนี้ เนื่องจากในปี 2548 มีปัจจัยเสี่ยงจากสถานการณ์ความไม่สงบของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การระบาดของโรคไข้หวัดนก รอบใหม่ ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกยังคงอยู่ในระดับสูง อัตราการขยายตัวของประเทศคู่ค้าหลักของไทยจะมีอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอลง รวมทั้งการเกิดธรณีพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งมีผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจใน 6 จังหวัดภาคใต้

แต่อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 เศรษฐกิจไทยน่าจะยังคงสามารถรองรับผลกระทบต่างๆ ได้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะต่อไปจะมาจาก การส่งออก การลงทุนของภาครัฐและเอกชน และมาตรการภาษีของรัฐบาลในการสนับสนุนสังคมและผู้มีรายได้น้อย ผลจากการประมาณการ คาดว่า ในปี 2548 การมีงานทำของประชากรยังเพิ่มขึ้นจากปี 2547 โดยคาดว่า จะมีผู้มีงานทำเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 35.3 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 4.5 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ชะลอตัวลง โดยมีอัตราการมีงานทำร้อยละ 97.5 (ปี 2547 มีอัตราการมีงานทำ ร้อยละ 97.3)

การว่างงานของประชากร จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2545-2547
และจากการประมาณการ พ.ศ. 2548

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ คือ ร้อยละ

สำหรับในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเพาะปลูกและเป็นช่วงที่จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการฟื้นฟูและทดแทนความเสียหายจากการเกิดธรณีพิบัติ ผลจากการประมาณการ คาดว่า จะมีผู้มีงานทำประมาณ 34.0 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ช่วงเวลาเดียวกันประมาณ 5.7 แสนคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7 (เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96.0 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 96.5 ในปี 2548)

แนวโน้มการว่างงานในปี 2548 คาดว่า น่าจะเพิ่มขึ้นจากปี 2547 เล็กน้อย เนื่องจากปัญหาจากภาวะราคาน้ำมันยังคงอยู่ในระดับสูง ผลจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก สถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งความเสียหายจากการเกิดธรณีพิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม คาดว่า รัฐบาลจะสามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ จะมีมาตรการระยะยาวในการปรับโครงสร้างของเศรษฐกิจและจะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการฟื้นฟูและทดแทนความเสียหายจากการเกิดธรณีพิบัติ

ผลจากการประมาณการในปี 2548 คาดว่า จะมีผู้ว่างงานเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 7.8 แสนคน เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ประมาณ 4.2 หมื่นคน (ปี 2547 มีผู้ว่างงานเฉลี่ยทั้งปี 7.4 แสนคน) โดยในปี 2548 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.2 เปรียบเทียบกับปี 2547 ที่มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.1 สำหรับในไตรมาส 1 ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูการเกษตรและเป็นช่วงที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติช่วงแรก ผลจากการประมาณการ คาดว่า จะมีผู้ว่างงานประมาณ 1.1 ล้านคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 3.0 จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นจากปี 2547 ในช่วงเดียวกันประมาณ 5.3 หมื่นคน (ปี 2547 ไตรมาส 1 มีอัตราการว่างงานร้อยละ 2.9)

สถานการณ์ลูกจ้าง ปี 2547

ในปี 2547 มีผู้มีงานทำประมาณ 34.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ประมาณ 1.1 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 โดยลูกจ้างภาครัฐเพิ่มขึ้นประมาณ 2.9 แสนคน หรือร้อยละ 11.0 ส่วนลูกจ้างภาคเอกชนเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ประมาณ 1.3 ล้านคนหรือร้อยละ 11.3 ซึ่งส่วนมากลูกจ้างเอกชนจะทำอาชีพผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือผู้ปฏิบัติการโรงงานและเครื่องจักร และผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบการและอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในปี 2547 ประมาณ 5,747.9 บาท และมีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ประมาณ 46.4 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 ค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนและร้อยละของลูกจ้างที่ได้รับผลประโยชน์เพิ่มเติม

รายได้/ผลประโยชน์เพิ่มเติม	ปี 2546		ปี 2547	
	ลูกจ้างรัฐบาล	ลูกจ้างเอกชน	ลูกจ้างรัฐบาล	ลูกจ้างเอกชน
รายได้ (บาท/เดือน)	11,656.1	5,841.9	12,637.1	5,747.9
ผลประโยชน์เพิ่มเติม ^v				
โบนัส	21.7	16.2	19.6	14.9
ค่าล่วงเวลา	6.3	10.7	6.8	10.2
เงินสต็อกอื่นๆ	31.4	12.6	28.6	11.3
อาหาร	0.9	12.7	0.8	12.4
เสื้อผ้า	2.7	7.1	3.2	6.4
ที่อยู่อาศัย	9.7	6.8	9.1	5.4
อื่นๆ	0.7	3.4	1.0	4.1

^v ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2546 และ 2547 (รอบ 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตามนโยบายของรัฐบาลต้องการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมแรงงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และมีการรณรงค์ให้ผู้จ้างงานเข้าใจถึงประโยชน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเป็นแรงจูงใจในปี 2547 มีผู้เข้าฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานที่จัดอบรมโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 145,182 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 7.6 อาชีพที่มีจำนวนผู้เข้าฝึกระดับสูงสุด คือ กลุ่มอาชีพช่างไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์ นอกจากภาครัฐที่มีการจัดให้มีการฝึกอบรมแล้ว ภาคเอกชนก็มีส่วนร่วมด้วย โดยข้อมูลของปี 2546 แสดงให้เห็นว่า มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม 260,848 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ร้อยละ 27.0

นอกจากภาครัฐและเอกชนที่จัดให้มีการฝึกอบรมฝีมือแรงงานแล้ว ผู้มีงานทำเองก็ยังสนใจที่จะเข้าร่วมในการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วย โดยส่วนใหญ่ของการพัฒนาใน 3 หลักสูตรหลัก คือ ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม และเกษตรกรรม

การประกันสังคมเป็นการคุ้มครองทางสังคมประเภทหนึ่งที่มีไว้เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของลูกจ้างในสถานประกอบการ โดยที่ขณะนี้มีลูกจ้างประกันตนประมาณ 7,831,463 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 5.3 และใช้เบิกเพื่อการเจ็บป่วยสูงสุด นอกจากการประกันสังคมแล้วยังมีกองทุนเงินทดแทนที่จะใช้จ่ายเพื่อทดแทนให้ลูกจ้างที่ประสบอันตรายจากการเจ็บป่วย ตาย หรือสูญหายเนื่องจากการทำงานซึ่งผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานในปี 2547 มีจำนวน 215,534 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 2.3 ส่วนมากเป็นผู้ประสบเหตุที่อยู่ในระดับการทำงานไม่ได้ชั่วคราว รองลงมา คือ สูญเสียอวัยวะบางส่วน สิ่งที่น่าสังเกต คือ ผู้ประสบอันตรายที่ร้ายแรงในระดับตายหรือทุพพลภาพมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีก่อน

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำแนกตามความร้ายแรง

ความรุนแรง	ปี พ.ศ.	
	2546	2547
รวม	210,673	215,534
ตาย	787	861
ทุพพลภาพ	17	23
สูญเสียอวัยวะบางส่วน	3,821	3,775
ทำงานไม่ได้ชั่วคราว	206,048	210,875
หยุดเกิน 3 วัน	52,364	52,893
หยุดไม่เกิน 3 วัน	153,684	157,982

ที่มา : สำนักงานกองทุนเงินทดแทน สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาลูกจ้างเป็นกลุ่มที่ทำงานอย่างหนัก เพื่อเพิ่มผลผลิตและทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีกองทุนประกันสังคมหรือกองทุนเงินทดแทนที่เป็นหลักประกันระดับหนึ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อลูกจ้าง แต่ยังคงมีลูกจ้างอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดหลักประกันในส่วนนี้อยู่ แต่ในเวลาเดียวกันลูกจ้างก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพและลักษณะอาชีพ สภาพแวดล้อมของการทำงาน และสมรรถภาพ ร่างกายที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของการทำงาน ซึ่งคงต้องอาศัยการทำงานร่วมมือของทุกฝ่ายที่จะทำให้การประสบอันตรายจากการทำงานลดลงอย่างต่อเนื่อง

บทบาทการทำงานของสตรีไทย

1. บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการทำงานของสตรีไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ โดยศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างหญิงและชาย ในบางประเด็นที่สำคัญสรุปผลได้ดังนี้

2. ลักษณะการทำงานของสตรีไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมกำลังแรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สตรีไทยนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยธุรกิจของครัวเรือนซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของครอบครัว พบว่า มีกำลังแรงงานของชายเป็นร้อยละ 54.0 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 55.2 ในปี 2547 ในขณะที่สตรีมีกำลังแรงงาน 46.0 ในปี 2537 และลดลงในปี 2547 เป็นร้อยละ 44.8 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ปัญหาครอบครัวที่เป็นสาเหตุทำให้ต้องออกจากงานที่ทำ การออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิของสตรีที่มีผลทำให้นายจ้างไม่ต้องการจ้างแรงงานสตรีเพราะทำให้สูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ รวมถึงปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของสรีระร่างกายของสตรีที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานบางประเภท เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อกำลังแรงงานของสตรี

3. การมีงานทำ

อัตราการมีงานทำของสตรีซึ่งมีประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศ โดยในปี 2541 อัตราการมีงานทำของสตรีร้อยละ 43.4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 44.1 ในปี 2547 แสดงให้เห็นว่าสตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศค่อนข้างมาก

4. อุตสาหกรรม

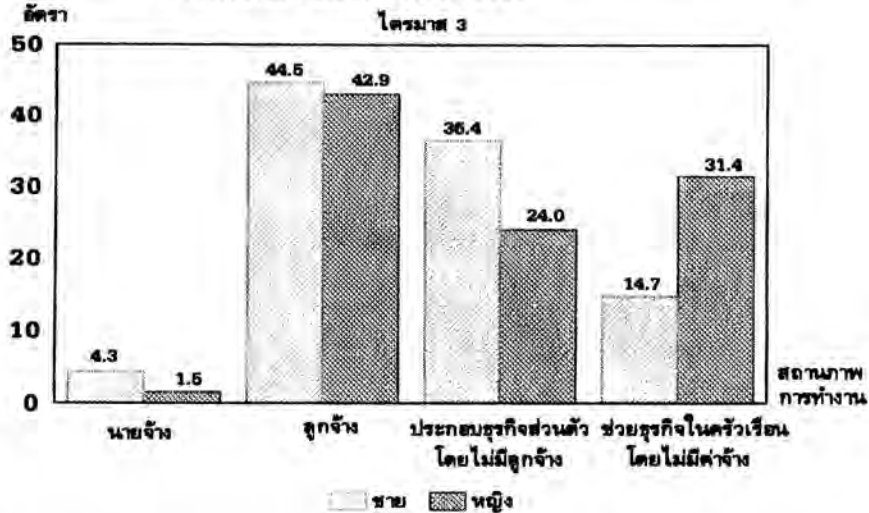
อุตสาหกรรมหรือประเภทกิจการของสถานที่ที่ผู้มีงานทำทำอยู่สูงสุด 3 ลำดับแรกในปี 2537 สตรีทำงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 56.8 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 15.5 และภาคบริการร้อยละ 27.7 เมื่อเทียบกับปี 2547 สตรีทำงานภาคเกษตรกรรมลดลงเหลือร้อยละ 40.4 ในขณะที่การทำงานภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเพิ่มเป็นร้อยละ 19.5 และร้อยละ 40.2 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการทำให้รูปแบบการทำงานของสตรีเปลี่ยนแปลงไป

5. สถานภาพการทำงาน

สำหรับสถานภาพการทำงานของสตรีจะเห็นได้ว่าในช่วงปี 2539-2547 สตรีมีส่วนของการเป็นนายจ้าง ลูกจ้างและประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างเพิ่มมากขึ้น ขณะที่สัดส่วนของการช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างลดลง กล่าวคือในปี 2539 สถานภาพการทำงานของสตรีเป็นนายจ้างร้อยละ 1.1 ลูกจ้างร้อยละ 34.2 ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างร้อยละ 20.4 ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างร้อยละ 44.3 ขณะที่

ในปี 2547 สตรีเป็นนายจ้าง ลูกจ้าง และประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้างเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.5 42.9 และ 24.0 ตามลำดับ และช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างลดลงเหลือร้อยละ 31.4

แผนภูมิ 1 อัตราผู้มีงานทำอายุ 15 ปีขึ้นไป จำแนกตามสถานภาพการทำงาน และเพศ พ.ศ.2547

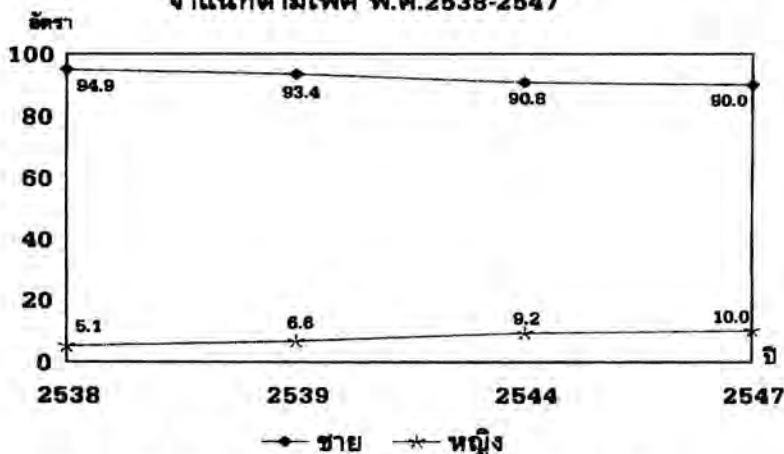
ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2547 (ไตรมาส 3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

6. การศึกษาของผู้มีงานทำ

การศึกษาของผู้มีงานทำ จะเห็นได้ว่าในปี 2544 ผู้ไม่มีการศึกษาและเรียนในระดับที่ต่ำกว่าประถมศึกษาพบว่า สตรีสูงกว่าชาย โดยสตรีคิดเป็นร้อยละ 4.7 และ 42.0 ในขณะที่ปี 2547 สตรีคิดเป็นร้อยละ 4.7 และ 37.6 ตามลำดับ สำหรับระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายชายจะสูงกว่าสตรีในปี 2544 แต่ในระดับอุดมศึกษาจะเห็นได้ว่าสตรีมีการศึกษาค่อนข้างสูงกว่าชายมาตลอด ซึ่งทำให้พบว่าสตรีมีศักยภาพทางด้านการศึกษาที่สูงขึ้นจากเดิม

7. การทำงานด้านการเมือง

แผนภูมิ 2 อัตราร้อยละของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก จำแนกตามเพศ พ.ศ.2538-2547

หมายเหตุ : อัตราร้อยละที่ได้คำนวณจาก สส. และ สว. นำมารวมกัน

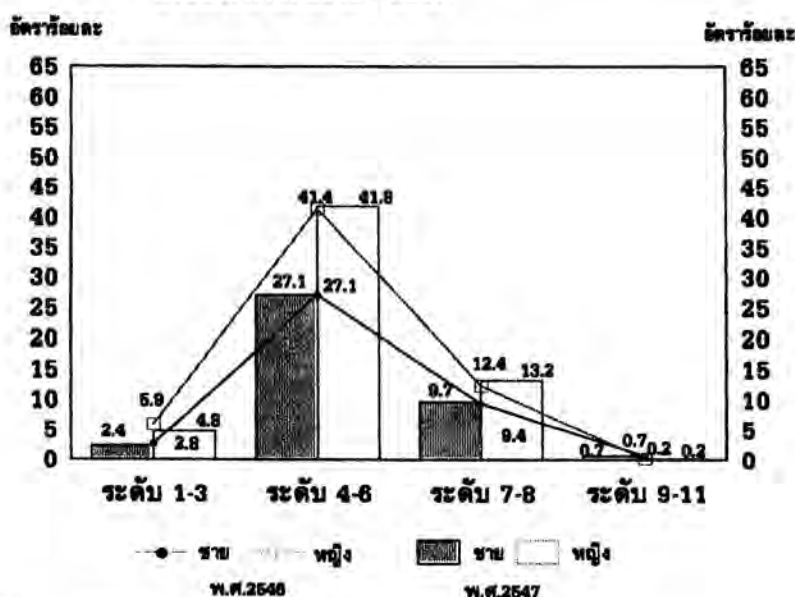
ที่มา : www.ect.go.th

สตรีเริ่มมีบทบาททางการเมือง มีสิทธิในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เป็นระดับชาติ ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาของสตรีที่เพิ่มสูงขึ้นจากอดีต มีการแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และไม่ถูกจำกัดสิทธิอย่างในอดีต ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนของสตรีในรัฐสภา ในปี 2538 มีร้อยละ 5.1 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.0 ในปี 2547

8. การทำงานในระดับผู้บริหารภาครัฐ

การทำงานภาครัฐ โดยภาพรวมเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2546 และ 2547 จะเห็นได้ว่าสตรีทำงานในภาครัฐค่อนข้างสูงกว่าชายคิดเป็นร้อยละ 60.0 และ 60.1 ในขณะที่ชายเป็นร้อยละ 40.0 และ 39.9 ตามลำดับ พบว่าในระดับ 1-3, 4-6 และระดับ 7-8 สตรีจะมีสัดส่วนสูงกว่าชาย ส่วนระดับ 9-11 ชายสูงกว่าสตรี

แผนภูมิ 3 อัตราร้อยละของข้าราชการพลเรือน จำแนกตามระดับ เพศ
ปีงบประมาณ 2546 - 2547

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน <http://www.ocsc.go.th/>

9. สรุป

แม้ว่าประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาสตรีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในปัจจุบันก็ตาม การที่จะให้สตรีได้รับสิทธิเท่าเทียมกับชายในทุกด้านยังต้องได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสของการมีส่วนร่วมของสตรีอย่างจริงจังในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งต้องมีการกำหนดเป้าหมายหลักของแผน และการแก้ไขกฎหมายที่ขัดต่อหลักความเสมอภาค

หน้าว่าง

ภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว

1. บทนำ

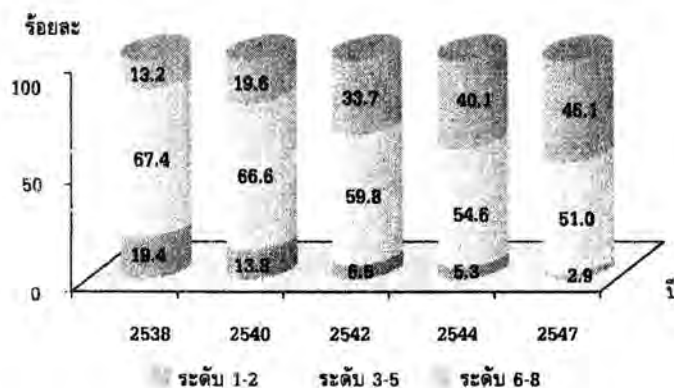
ในช่วง 5 - 6 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในแง่ของการทำงาน การใช้ชีวิต และครอบครัวของข้าราชการพลเรือนสามัญ ในขณะเดียวกันก็ดำเนินการปฏิรูประบบราชการ เพื่อควบคุมจำนวนข้าราชการให้มีความเหมาะสมและพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นควบคู่ไปด้วย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ ใน 5 ปีที่ผ่านมาว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร

บทความนี้มุ่งนำเสนอภาวะการครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญช่วงเศรษฐกิจฟื้นตัว โดยพิจารณาจากโครงสร้างของข้าราชการพลเรือนสามัญ รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะการครองชีพข้าราชการพลเรือนสามัญ ปี 2542 และปี 2547 ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาทำการศึกษาวิเคราะห์ระหว่างกลุ่มข้าราชการระดับต่าง ๆ ใน 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่ง**คุ้มครองเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญ ระดับ 1-8 ไม่รวมข้าราชการส่วนท้องถิ่น อัยการ ตุลาการ ทหาร ตำรวจ ครู และข้าราชการการเมือง**

2. โครงสร้างข้าราชการพลเรือน

ในปี 2547 จำนวนข้าราชการพลเรือนทั่วประเทศ มีทั้งสิ้น 378,313 คน ข้าราชการพลเรือนมีแนวโน้มก้าวหน้าในตำแหน่งงานสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ในปี 2547 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46.1 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 33.7 ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 1-2 มีสัดส่วนลดลง เหลือเพียงร้อยละ 51.0 และร้อยละ 2.9 ตามลำดับ ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งเป็นผลจากนโยบายลดอัตรากำลังคนในภาครัฐในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7-9 ทำให้จำนวนข้าราชการที่บรรจุใหม่น้อยกว่าอัตราตำแหน่งข้าราชการที่เกษียณหรือลาออกไป ตลอดจนการพัฒนาข้าราชการพลเรือนให้มีประสิทธิภาพ และได้รับความก้าวหน้าขึ้น

แผนภูมิ 1 สัดส่วนของระดับตำแหน่งข้าราชการพลเรือน ปี 2538 - 2547

3. รายได้ - ค่าใช้จ่ายของครุเรือ

ในปี 2547 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครุเรือข้าราชการพลเรือนทุกระดับเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 21.0 หรือเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.9 ต่อปี โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของครุเรือข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 มากที่สุด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.8) รองลงมาเป็นการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของครุเรือข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ร้อยละ 9.5 และข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 ร้อยละ 1.3 ซึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลได้ปรับใช้บัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการใหม่ให้สอดคล้องกับภาวะการครองชีพ

ตาราง 1 ร้อยละของการเปลี่ยนแปลง รายได้ และค่าใช้จ่ายของครุเรือเฉลี่ยต่อเดือน ปี 2547 เทียบกับปี 2542

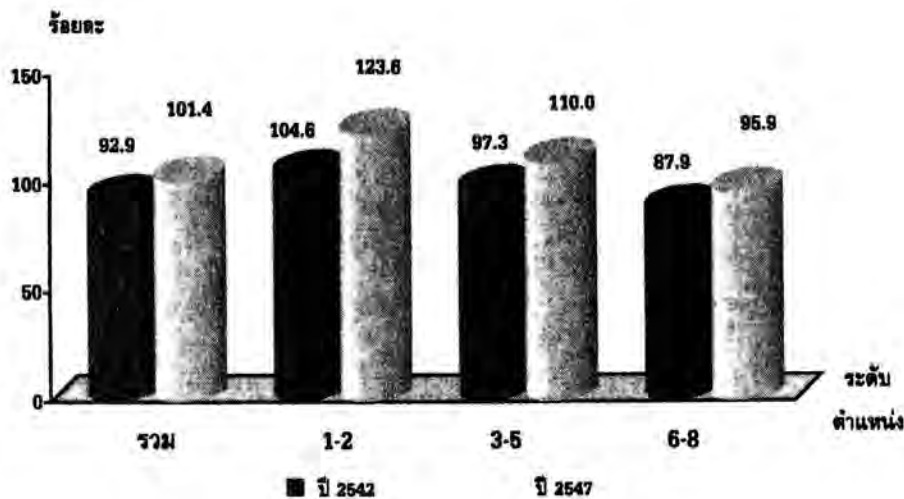
ระดับ	เปลี่ยนแปลง (%)	
	รายได้	ค่าใช้จ่าย
รวม	21.0	32.5
1-2	1.3	19.7
3-5	10.8	25.2
6-8	9.5	20.0

สำหรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครุเรือข้าราชการพลเรือน พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 10 เท่า ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 6-8 มีอัตราการเพิ่มขึ้นดังกล่าวประมาณหนึ่งเท่าเท่านั้น

โดยค่าใช้จ่ายของครัวเรือนข้าราชการพลเรือน ปี 2542 และ 2547 ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ (โดยเฉพาะค่าอาหาร และเครื่องดื่ม) นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าพฤติกรรมในการบริโภคของครัวเรือนข้าราชการพลเรือนเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สัดส่วนการใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากร้อยละ 9.1 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 15.1 ในปี 2547

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนรายจ่ายต่อรายได้ของข้าราชการพลเรือน ปี 2542 และปี 2547 (แผนภูมิ 2) แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนทุกระดับมีอัตราส่วนรายจ่ายต่อรายได้สูงขึ้นจากปี 2542

แผนภูมิ 2 อัตราส่วนของรายจ่ายต่อรายได้ของครัวเรือนข้าราชการ ปี 2542 และปี 2547 จำแนกตามระดับตำแหน่ง

4. หนี้สินของครัวเรือน

ในปี 2547 ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 และระดับ 3-5 ที่มีหนี้สิน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2542 อย่างเห็นได้ชัด โดยในปี 2547 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 75.1 และร้อยละ 83.2 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2542 ซึ่งมีเพียงร้อยละ 64.6 และร้อยละ 78.8 ตามลำดับ ในขณะที่ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนระดับ 6-8 ที่มีหนี้สินมีสัดส่วนลดลง โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของหนี้สินของข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 เกิดจากการกู้มาเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนระดับ 3-5 และระดับ 6-8 ส่วนใหญ่กู้มาใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งแหล่งเงินกู้ของข้าราชการพลเรือนทุกระดับ ในปี 2547 ส่วนใหญ่กู้จากสหกรณ์หรือสวัสดิการข้าราชการ

5. สรุป

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายที่ให้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของข้าราชการอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากการปรับเงินเดือนทุกระดับตำแหน่งเมื่อเดือนเมษายน ปีที่ผ่านมาการเพิ่มเงินช่วยค่าครองชีพพิเศษให้แก่ข้าราชการชั้นผู้น้อย เหล่านี้ถือเป็นการช่วยเหลือการครองชีพเฉพาะหน้า อย่างไรก็ตาม ข้าราชการไทยยังประสบปัญหาการครองชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากครัวเรือนข้าราชการพลเรือนที่มีหนี้สินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้าราชการพลเรือนระดับ 1-2 ซึ่งจำนวนหนี้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นการกู้ยืมเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภค

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไป โดยสัดส่วนของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกรบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยสูงขึ้น (ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนกู้เงินเพื่อการลงทุนและกระตุ้นการบริโภค) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนข้าราชการพลเรือนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้น การปรับปรุงระบบการจัดสวัสดิการเพื่อเกื้อกูลคุณภาพชีวิตของข้าราชการให้มีความเป็นอยู่ที่พอเหมาะพอดี เช่น จัดให้มีบ้านพักอาศัยช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหนี้สิน และปัญหาการครองชีพอื่น ๆ โดยเน้นปัจจัยสี่ ตลอดจนปรับปรุงเงินเดือนและค่าตอบแทนของข้าราชการให้สอดคล้องกับสภาวะการครองชีพที่เปลี่ยนไป จึงนับเป็นอีกทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการครองชีพ อีกทั้งยังส่งเสริมขวัญและกำลังใจของข้าราชการ ให้มุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

สถานะภาพ ICT ของประเทศไทย

1. บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) ได้เข้ามามีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และเป็นสิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมของการเรียนรู้ (Knowledge - based Society) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในยุคโลกาภิวัตน์

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอสถานะภาพ ICT ของประเทศไทย ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน (โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น) เปรียบเทียบกับสถานะภาพ ICT ของประเทศอาเซียน โดยใช้ข้อมูลจาก World Telecommunication Development Report 2003

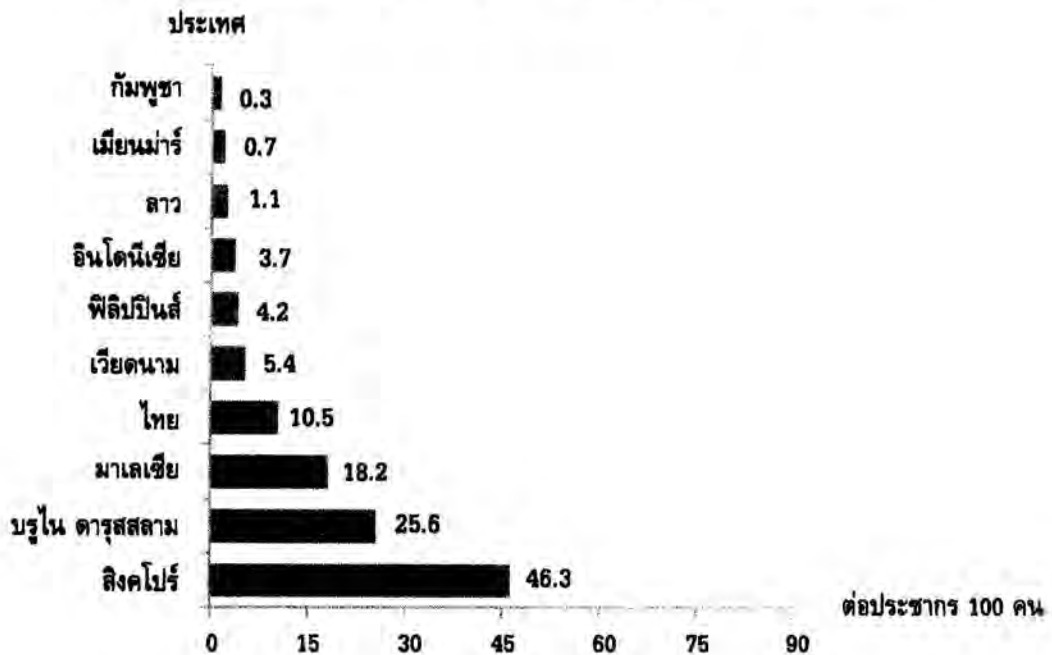
2. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและการสื่อสาร

โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อันเป็นตัวกลางที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงสารสนเทศในประเทศได้ เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ และ อินเทอร์เน็ต ดังนั้น จึงนับว่ามีความสำคัญมาก หากการมีโครงสร้างพื้นฐานไม่เท่าเทียมกัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ (Digital Divide)

2.1 โทรศัพท์

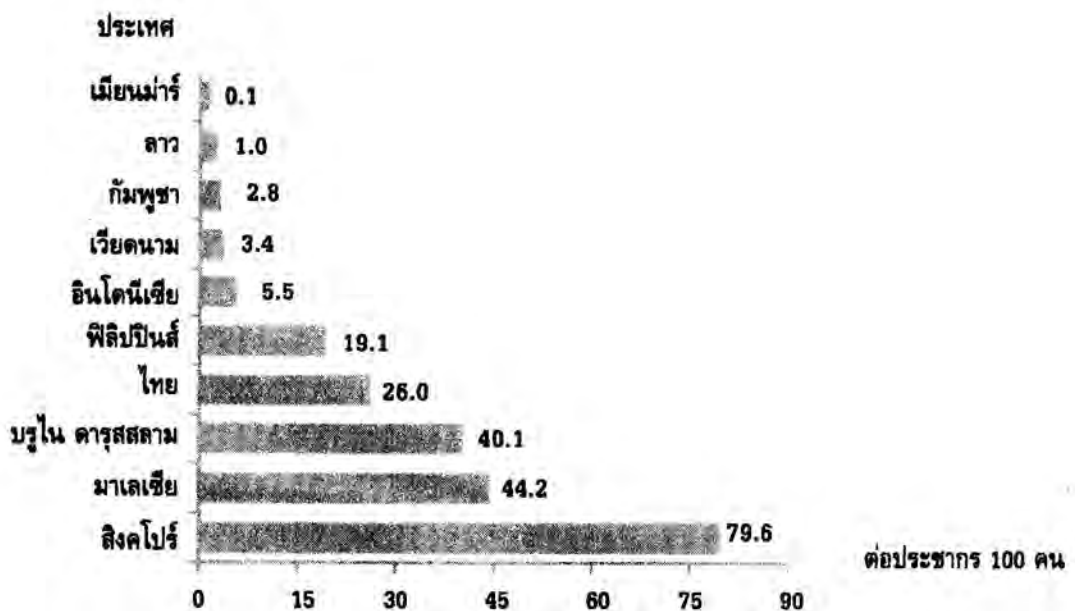
ในปี 2545 ประเทศไทยมีการใช้โทรศัพท์พื้นฐานและโทรศัพท์เคลื่อนที่สูงเป็นอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศอาเซียนรองจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไนดารุสสลาม คือโดยเฉลี่ยประชากรไทย 100 คน มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ใช้ 26 คน และโทรศัพท์พื้นฐาน 11 คน ในขณะที่ประชากรสิงคโปร์ 100 คนมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สูงถึง 80 คน และโทรศัพท์พื้นฐาน 46 คน และเป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มากกว่าการใช้โทรศัพท์พื้นฐาน ยกเว้น ประเทศลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม

แผนภูมิ 1 จำนวนการมีการใช้โทรศัพท์พื้นฐานต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003
International Telecommunication Union

แผนภูมิ 2 จำนวนการมีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

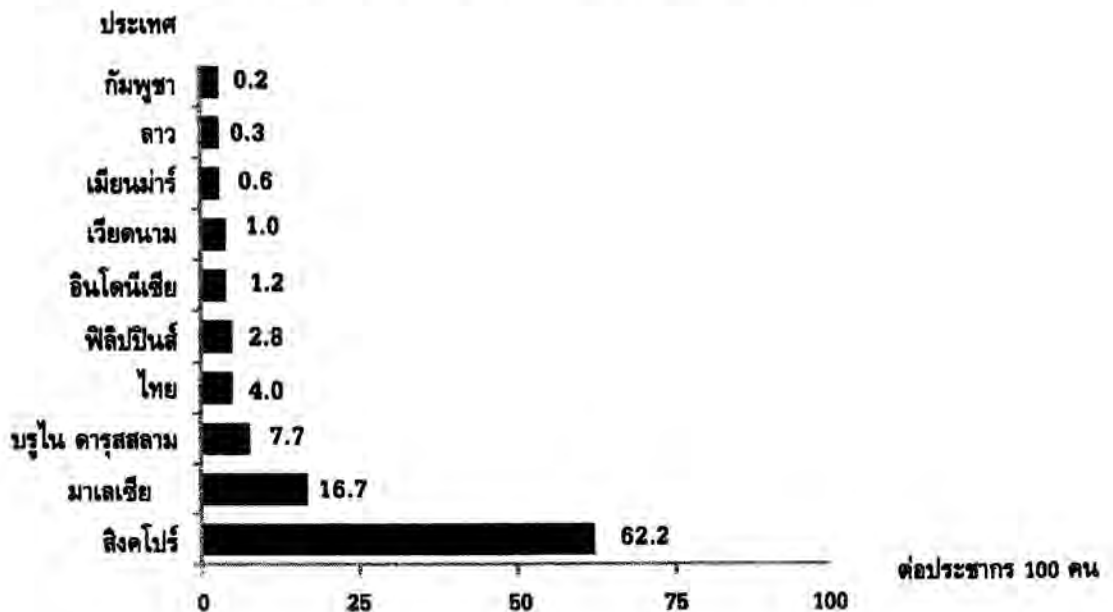
ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003
International Telecommunication Union

2.2 คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

เมื่อพิจารณาการมีการใช้คอมพิวเตอร์ จะเห็นว่าประเทศไทยมีการใช้คอมพิวเตอร์ค่อนข้างน้อย คือ ในจำนวนประชากร 100 คน มีเพียง 4 คนที่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยไทยอยู่ในอันดับ 4 ของกลุ่มประเทศอาเซียน และเมื่อเทียบกับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีประชากรใช้คอมพิวเตอร์สูงที่สุดถึง 62 คนต่อประชากร 100 คน จะต่ำกว่ามากเกือบ 15 เท่า ในขณะที่เดียวกันก็ต่ำกว่าประเทศมาเลเซียเกือบ 4 เท่าและต่ำกว่าประเทศบรูไน ดารุสสลามเกือบ 1 เท่าตัว

นอกจากนี้ประเทศที่มีการใช้คอมพิวเตอร์สูงก็จะมีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงเช่นกัน โดยประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด คือ มีการใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 50 คนต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ประเทศไทยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยเพียง 8 คนต่อประชากร 100 คน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 4 รองจากประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสสลาม

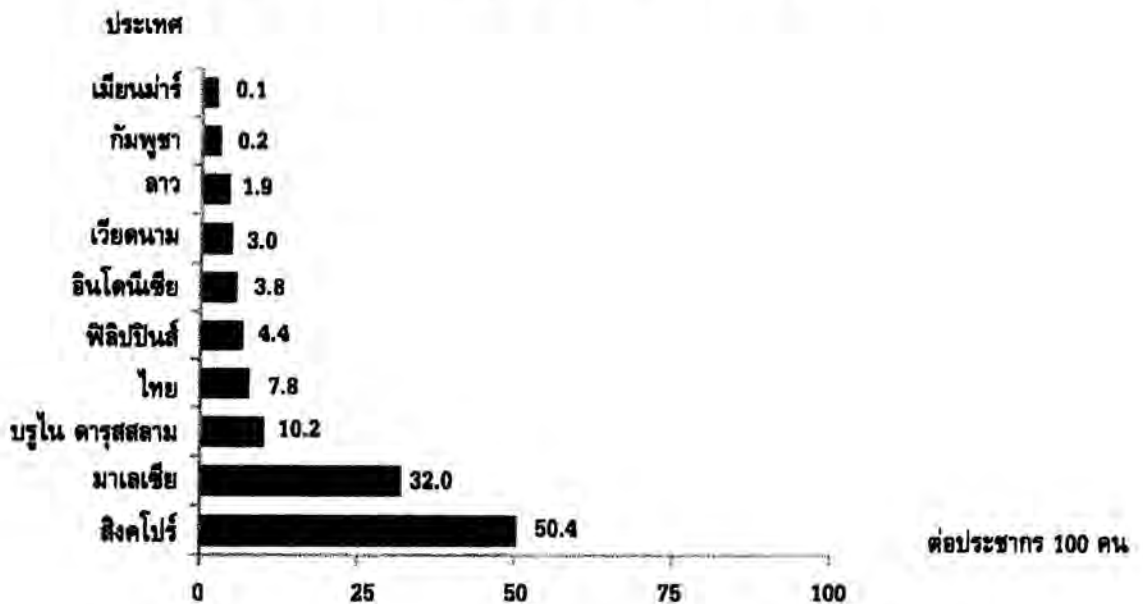
แผนภูมิ 3 การมีการใช้คอมพิวเตอร์ต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003

International Telecommunication Union

แผนภูมิ 4 การมีการใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2545

ที่มา : World Telecommunication Development Report 2003
International Telecommunication Union

3. สรุป

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตและธุรกิจมากขึ้น เห็นได้จากจำนวนการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้นในทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นในครัวเรือน สถานประกอบการ สถานศึกษา เพราะ ICT ช่วยให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายการพัฒนา ICT และการใช้ ICT อย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่การใช้ ICT ยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ๆ เนื่องจากราคาและข้อจำกัดในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐาน ICT ในลำดับที่ 4 รองจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสสลาม โดยประเทศไทยยังมีโครงสร้างพื้นฐาน ICT แตกต่างจากประเทศสิงคโปร์ ซึ่งอยู่ในอันดับแรกค่อนข้างสูง

ดังนั้น รัฐบาลควรเร่งพัฒนาเครือข่ายโทรคมนาคมให้ทั่วถึง และครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศไทย รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนสถานประกอบการผลิตคอมพิวเตอร์คุณภาพดี ราคาถูกออกจำหน่าย มีแผนการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และอีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้ประชากรในประเทศไทยมีการใช้ ICT ไม่มากนัก อาจเป็นเพราะประชากรที่อยู่ในชนบทส่วนใหญ่ยังมีรายได้ค่อนข้างต่ำทำให้ไม่มีกำลังซื้อมากนัก

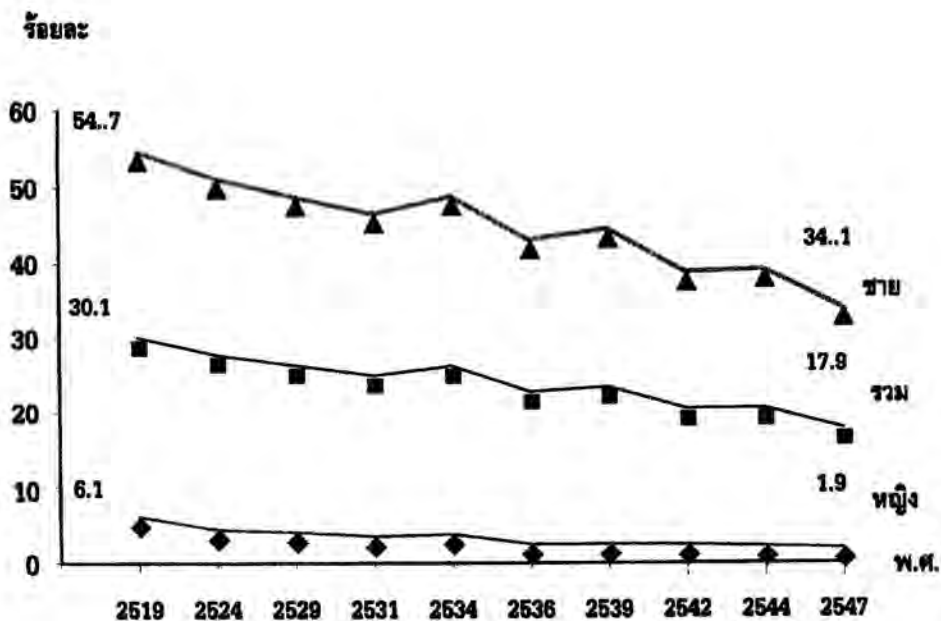
สถานการณ์การสูบบุหรี่ของประเทศไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำทศวรรษการลดการสูบบุหรี่ของประเทศไทย เป็นการต่อเนื่องจากวันงดสูบบุหรี่โลก (World No Tobacco Day) ซึ่งตรงกับ วันที่ 31 พฤษภาคม ในปีนี้องค์การอนามัยโลกได้กำหนดคำขวัญว่า Health Professional and Tobacco Control ทีมสุขภาพพร้อมใจ ขจัดภัยบุหรี่ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงแนวโน้มสถานการณ์ ลักษณะของผู้ที่สูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรไทย ผลสรุปที่สำคัญมีดังนี้

1. แนวโน้มของประชากรที่สูบบุหรี่

ผลการสำรวจเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของประชากร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติตั้งแต่ปี 2519 ถึงปี 2547 แสดงให้เห็นว่า อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรไทยมีแนวโน้มลดลง โดยปี 2519 มีผู้สูบบุหรี่ประมาณร้อยละ 30.1 และได้ลดลงเหลือร้อยละ 17.9 ในปี 2547 อัตราการสูบบุหรี่ลดลงทั้งชายและหญิง

แผนภูมิ 1 อัตราร้อยละของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ พ.ศ. 2519-2547

หมายเหตุ : 1. ผู้สูบบุหรี่เป็นประจำที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป

ที่มา : 1. การสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2519 2524 2529 2534 2539 และ 2544

2. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ. 2531 2536 และ 2542

3. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547

2. ลักษณะของผู้ที่สูบบุหรี่และพฤติกรรมการสูบบุหรี่

การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ครั้งล่าสุดในปี 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจจากประชากรที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป แต่เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลของประเทศต่างๆ ได้ จึงได้นำเสนอผลการสำรวจของประชากร ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป

จากผลการสำรวจ พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สูบบุหรี่มีจำนวน 11.4 ล้านคน หรือร้อยละ 23.0 ในจำนวนนี้มีผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวัน 9.6 ล้านคนหรือร้อยละ 19.5 และสูบนานๆ ครั้ง (สูบไม่สม่ำเสมอหรือกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนไม่ได้) 1.7 ล้านคนหรือร้อยละ 3.5

ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราร้อยละของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำที่สุด คือ มีประมาณร้อยละ 22 ของประชากรในแต่ละภาค รองลงมา คือ ภาคเหนือ มีร้อยละ 20.6 ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) มีร้อยละ 17.1 และกรุงเทพมหานคร มีร้อยละ 12.8 ในปี 2547 อัตราร้อยละของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำลดลงจากปี 2544 ทุกภาค

ชายมีอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำสูงกว่าหญิงประมาณ 18 เท่า โดยชายสูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 37.2 ส่วนหญิงสูบบุหรี่เป็นประจำร้อยละ 2.1 อัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำของชายและหญิงลดลงจากปี 2544 มีข้อน่าสังเกตว่า ในช่วงปี 2519-2547 ชายมีอัตราการสูบบุหรี่เป็นประจำลดลงเฉลี่ยปีละ 0.7 ซึ่งสูงกว่าหญิงที่มีอัตราการสูบบุหรี่ลดลงเฉลี่ยปีละ 0.2

ประชากรในวัยทำงานอายุ 25-59 ปี สูบบุหรี่เป็นประจำที่สุด คือ สูบบุหรี่ร้อยละ 22.8 ของประชากรในวัยเดียวกัน รองลงมา คือ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สูบร้อยละ 17.7 และ เยาวชนอายุ 15-24 ปี สูบร้อยละ 11.2 อัตราการสูบบุหรี่ เป็นประจำในปี 2547 ลดลงจากปี 2544 ทุกกลุ่มอายุ โดยกลุ่มเยาวชนมีอัตราการร้อยละของการสูบบุหรี่เป็นประจำลดลงน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่น

ประชากรที่สูบบุหรี่เป็นประจำส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าหรือไม่ได้รับการศึกษาเลยสำหรับอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ (ขายของข้างถนน คณงานรับจ้างทั่วไป เป็นต้น)และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 2,500 บาท

3. พฤติกรรมการสูบบุหรี่

อายุและสาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ ประชากรที่สูบบุหรี่เป็นประจำ เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ย 18.4 ปี ชายเริ่มสูบบุหรี่เร็วกว่าหญิง โดยชายเริ่มสูบเมื่ออายุ 18.2 ปี และหญิงเมื่ออายุ 21.7 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 พบว่า ทั้งชายและหญิงเริ่มสูบบุหรี่เร็วขึ้น

สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่อยากทดลองสูบและตามอย่างเพื่อนหรือเพื่อนชวนสูบ

ประเภทบุหรี่ที่สูบ ประมาณร้อยละ 50.0 ของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำสูบบุหรี่มวนเอง ร้อยละ 46.2 สูบบุหรี่ของผลิตในประเทศ และร้อยละ 1.3 สูบบุหรี่ของผลิตจากต่างประเทศ

จำนวนนุทรีที่สูบต่อวัน ประชากรที่สูบนุทรีเป็นประจำ สูบนุทรีเฉลี่ยวันละ 10.4 มวน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2544 พบว่า จำนวนนุทรีที่สูบเฉลี่ยต่อวันลดลงเล็กน้อย (ปี 2544 สูบเฉลี่ยวันละ 10.6 มวน)

ค่าใช้จ่ายในการซื้อนุทรีสูบ เฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 14.6 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2544 (ปี 2544 เฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 11 บาท)

พฤติกรรมการสูบนุทรีขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 87.9 ของผู้ที่สูบนุทรีเป็นประจำ จะสูบนุทรีขณะอยู่ในบ้านกับสมาชิกในครัวเรือน อัตราร้อยละนี้เปลี่ยนแปลงลดลงจากปี 2544 เล็กน้อย (ปี 2544 มีอัตราร้อยละ 88.5)

ความพยายามในการเลิกสูบนุทรี และสาเหตุที่เลิกสูบนุทรีไม่ได้ ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ที่สูบนุทรีเป็นประจำ เคยพยายามเลิกสูบนุทรีแต่ก็ยังไม่เลิกสูบไม่ได้ โดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.7 เคยพยายาม 1-2 ครั้ง สาเหตุที่เลิกสูบไม่ได้เนื่องจากรู้สึกหงุดหงิดเมื่อไม่ได้สูบ เป็นความเคยชินที่ต้องสูบและเห็นคนอื่นสูบแล้วอยากสูบอีก

4. สรุป

จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมการสูบนุทรีของประชากร จะเห็นว่าพฤติกรรมการสูบนุทรีของประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ ในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลได้ออกกฎหมายควบคุมการบริโภคยาสูบและมาตรการที่สำคัญๆ หลายเรื่อง และที่สำคัญยิ่ง คือจากกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยเยาวชนไทยเกี่ยวกับปัญหาของนุทรี ทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้เพิ่มการรณรงค์เพื่อการไม่สูบนุทรี

อย่างไรก็ตาม การรณรงค์เพื่อการไม่สูบนุทรีควรจะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีการสร้างแบบอย่างที่ดีในสังคม ผู้ใหญ่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ด้วยมาตรการเหล่านี้ก็จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ปลอดนุทรีและมีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

หน้าว่าง

ผู้สูงอายุในสังคมไทย

การก้าวเข้าสู่ “วัยสูงอายุ” นับเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางเศรษฐกิจ และบทบาททางสังคม สิ่งต่างๆ ที่เกิดกับผู้สูงอายุย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุจากการที่เคยช่วยเหลือตัวเองได้มาเป็น “ผู้พึ่งพิง”

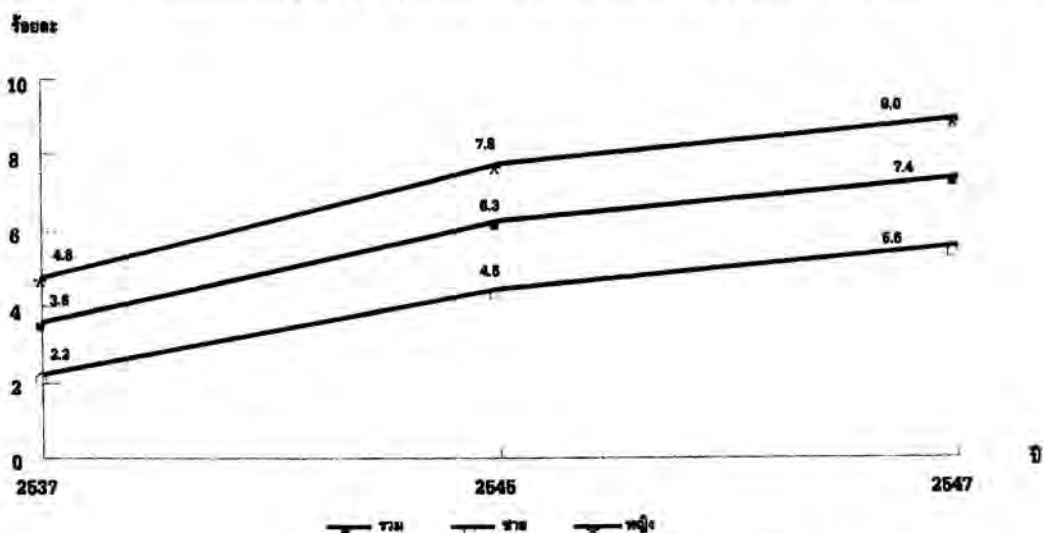
การสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากรของสำนักงาน-สถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงความยืนยาวของชีวิตของชายเพิ่มสูงขึ้นจาก 58 ปี ในปี 2519 เป็น 68 ปี ในปี 2539 และหญิงเพิ่มขึ้นจาก 64 ปี ในปี 2519 เป็น 75 ปี ในปี 2539 และคาดว่าในปี 2549 ชายจะมีอายุยืนถึง 71 ปี และหญิง 78 ปี

ปัญหาสำคัญที่ตามมาและหลีกเลี่ยงไม่ได้จากการมีอายุยืนยาวขึ้นก็คือปัญหาด้านสุขภาพ ยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้น ก็จะต้องพบกับปัญหาภาวะทุพพลภาพมากขึ้นและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุจากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 และการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 ครั้งล่าสุด **สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้**

1. ลักษณะทั่วไปทางประชากร

ประเด็นสำคัญและเข้าไปสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของผู้สูงอายุในปัจจุบันคือลักษณะการอยู่อาศัย ซึ่งพบว่าแนวโน้มการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 6.3 ในปี 2545 และสูงถึงร้อยละ 7.4 ในปี 2547 โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าชาย แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุในสังคมไทยมากกว่าร้อยละ 90 ไม่ได้อยู่คนเดียว

แผนภูมิที่ 1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2547

ที่มา : 1.การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ 2545 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2.การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

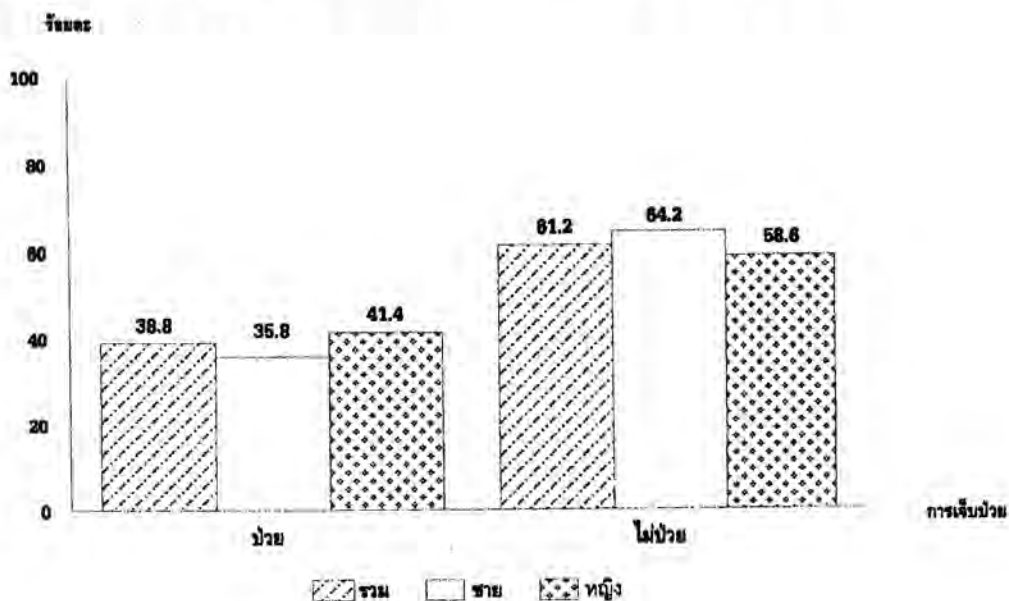
การศึกษา ผู้สูงอายุไทยกว่าร้อยละ 80 มีโอกาสได้รับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา และต่ำกว่า (ร้อยละ 73.2) เมื่อพิจารณาตามการอยู่อาศัยพบว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเรียนหรือไม่มีการศึกษาอยู่คนเดียวสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าระดับการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุหญิงจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 13.3 ขณะที่ผู้สูงอายุชายมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้น

การมีงานทำและรายได้ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 61.6) สำหรับผู้สูงอายุที่มีงานทำส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ผู้สูงอายุหญิงทั้งที่ไม่ได้ทำงานและที่มีงานทำมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าชายค่อนข้างมาก **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน**ของผู้สูงอายุที่มีงานทำมีประมาณ 5,500 บาท และผู้สูงอายุชายมีรายได้สูงกว่าหญิง (6,200 บาท และ 4,100 บาท ตามลำดับ) ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีรายได้เฉลี่ยน้อยมากเพียง 3,100 บาท ขณะที่ผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวมีรายได้ประมาณ 5,700 บาท ทั้งนี้ผู้สูงอายุหญิงยังคงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าผู้สูงอายุชายไม่ว่าจะอยู่คนเดียวหรือไม่ก็ตาม

3. ภาวะสุขภาพและสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล

ภาวะสุขภาพ กว่า 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุรู้สึกไม่สบายหรือเจ็บป่วยระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ (ร้อยละ 38.8) ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคอันเนื่องมาจากความเสื่อมของร่างกาย ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูกและข้อ และโรคหัวใจและหลอดเลือด

แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามการเจ็บป่วย และเพศ พ.ศ. 2547

ที่มา: การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2547 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรัง (ร้อยละ 51.8) ผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าชาย (ร้อยละ 55.6 และร้อยละ 47.3 สำหรับหญิงและชาย ตามลำดับ) ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรังมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 62.9 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีโรคประจำตัว/โรคเรื้อรังสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่คนเดียวทั้งชายและหญิง

สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ผู้สูงอายุไทยได้รับสวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาลในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 96.2) ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการจากบัตรประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ประเภทมี ท. คือไม่เสีย 30 บาท (ร้อยละ 60.5) มีผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับสวัสดิการใดๆ เลยประมาณร้อยละ 3.8 ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในอนาคตที่มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น

4. ปัญหาในการอยู่คนเดียว

การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับปัญหาในการอยู่คนเดียว พบว่าในปี 2537 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวประมาณ 1 ใน 4 ตอบว่ามีปัญหาในการอยู่คนเดียว ผู้สูงอายุชายมีปัญหาในการอยู่คนเดียวสูงกว่าหญิง แต่จากการสำรวจในปี 2545 กลับพบว่าผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งตอบว่ามีปัญหาในการอยู่คนเดียว (ร้อยละ 55.3)

ในปี 2537 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 31.6) รองลงมาคือปัญหาเรื่องความเหงา (ร้อยละ 20.8) ผู้สูงอายุชายมีปัญหาด้านการดำรงชีวิต (ร้อยละ 35.2) ขณะที่ผู้สูงอายุหญิงตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 36.7) แต่ในปี 2545 พบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งหนึ่งตอบว่ามีปัญหาเรื่องความเหงา (ร้อยละ 45.7) รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล (ร้อยละ 22.5)

5. ข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรจากการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุนั้นล้วนมีผลต่อการวางแผนด้านสาธารณสุขและสวัสดิการด้านการแพทย์ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าแม้ผู้สูงอายุจะยังคงอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหลายคน แต่การอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเรื่องของผู้ดูแลผู้สูงอายุในอนาคต เนื่องจากครัวเรือนไทยในปัจจุบันมีขนาดเล็กลง ซึ่งมีผลต่อจำนวนบุตรที่จะให้การดูแลผู้สูงอายุก็จะลดลงด้วย

สภาพครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อันอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสุขภาพ

ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนบทบาทต่างๆ ของผู้สูงอายุจากการดูแลตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นไปสู่สถานะที่ต้องพึ่งพาและรับการดูแลจากบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นควรรณรงค์ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวและสร้างจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุแก่บุตรหลานอย่างต่อเนื่อง ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ชาย และเยาวชนในการดูแลผู้สูงอายุให้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการดูแล

ผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในครอบครัวและชุมชนได้อย่างอบอุ่น และไม่เป็นการะ
ต่อสังคม

ภาระในการดูแลผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพ และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้จะเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อไปใน
อนาคตอันใกล้นี้ ดังนั้นจึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น เพื่อยังผลให้ผู้สูงอายุสามารถ
ดำรงชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีความสุข

